

KİRA GELİRLERİ İLE MENKUL ve GAYRİMENKUL SERMAYE İRATLARINDA VERGİLEME

Mehmet SARITAŞ
Hesap Uzmanı

İsmail ERGÜNEŞ
Hesap Uzmanı

TÜRMOB YAYINLARI- 201
ANKARA - 2003
Sirküler Rapor Serisi
Seri No :2003 - 2

TÜRMOB Adına Sahibi
Mustafa ÖZYÜREK

Sorumlu Yazışleri Müdürü
Ali E. DOĞANOĞLU

Dizgi - Düzenleme

TÜRMOB
Basın - Yayın Servisi

Sirküler Rapor kitaplarında yer alan yazılarda ileri sürülen görüşler yalnızca yazarlarına aittir. Yayıncı kuruluş TÜRMOB' u bağlamaz.

ÖNSÖZ

TÜRMOB olarak büyük önem verdiğimiz konuların başında mesleki eğitim gelmektedir. Mesleki eğitime katkı sağlaması ve uygulamacılara yol göstermesi amacıyla yayınlamaya başladığımız **Sirküler Rapor Serisi** bu amacımıza ulaşmada oldukça önemli bir fonksiyon üstlenmiştir.

Geçtiğimiz yıllarda **Sirküler Rapor Serisi** meslektaşlarımızın ve stajyerlerimizin büyük takdirini toplayarak, yoğun bir ilgiyle karşılanmıştır. Böylesi geniş bir talebi karşılama uğraşımız devam ederken, eğitim serisinin sürekli hale gelmesi yönünde talepleri karşılamak için çalışmalarımızı sürdürmekteyiz.

Sirküler Rapor kitaplarımız bir okuma komisyonu tarafından incelendikten sonra basılarak sizlerin istifadesine sunulmaktadır.

Siz değerli meslektaşlarımızın ve stajyerlerimizin beğeni ve takdirini toplayacağına inandığımız 2003-2 Seri Numaralı bu kitabı; Hesap Uzmanı Mehmet SARITAŞ ve Hesap Uzmanı İsmail ERGÜNEŞ tarafından hazırlanan "**Kira Gelirleri İle Menkul ve Gayrimenkul Sermaye İratlarında Vergileme**" isimli eser oluşturuyor. Bu çalışma bir kaynak kılavuz niteliğinde olup konuyu örnekleri ile açıklamaktadır.

Sirküler kitaplarımız, bir plan doğrultusunda hazırlanarak, her ay bir kitap olarak sizlere ulaştırılmaktadır. Kitabın, meslek camiamıza ve uygulamacılara faydalı olmasını diliyorum. Eğitim serimize gösterilen ilgi ve destekten dolayı meslektaşlarımıza ve stajyerlerimize teşekkürlerimi sunarım.

Nail SANLI
Genel Sekreter

İÇİNDEKİLER

KİRA GELİRLERİNİN BEYANI VE VERGİLENDİRİLMESİ	1
1. GİRİŞ	1
2. GAYRİMENKUL SERMAYE İRADİ NEDİR?	1
2.1. Ticari veya Zırai Bir İşletmeye Dahil Olan Mal ve Hakların Kiralınması Karşılığında Elde Edilen Gelirlerin Niteliği	1
3. GAYRİMENKUL SERMAYE İRADINDA MÜKELLEF	2
4. KİRA GELİRİ, GAYRİMENKUL SERMAYE İRADİ SAYILAN MAL VE HAKLAR	3
5. GAYRİMENKUL SERMAYE İRATLARINDA GAYRİSAFİ HASILATIN TESPİTİ	4
5.1. Nakden Tahsilat	5
5.1.1. Kiracıdan Tahsil Edilen Gider Karşılıkları	5
5.1.2. Döviz Cinsinden Kiraya Verme İşlemlerinde Hasılat Nasıl Hesaplanır?	5
5.2. Aynen Tahsilat	6
5.2.1. Emsal Bedel Nedir?	6
5.2.2. Kiracı Tarafından Kira Süresinin Sonunda Bedelsiz Olarak veya Düşük Bedelle Mal Sahibine Devredilen ve Gayrimenkulün Değerini Artırmış Bulunan Kıymetler	7
5.3. Tahsil Sayılan Haller	8
5.4. Üçüncü Bir Tahsilat Şekli; Para Faizsiz Ev Kirasız Uygulaması	9
6. KİRA GELİRLERİNDE VERGİLENDİRME DÖNEMİNİN TESPİTİ	10
6.1. İçinde Bulunulan Yıl allışkin Olarak Tahsil Edilen Kira Bedelleri	10
6.2. Geçmiş Yıllara Ait Olarak Tahsil Edilen Kira Bedelleri	10
6.3. Gelecek Yıllara Ait Olup Peşin Tahsil Edilen Kira Bedelleri	11
6.4. Ölüm ve Memleketi Terk Hallerinde Kira Geliri Nasıl Beyan Edilir?	12
6.5. Kira Bedelinin Senetle Tahsili Halinde Gelir Ne Zaman Elde Edilir?	13
6.6. Kiralama Sırasında Alınan Depozitolar	14
7. EMSAL KİRA BEDELİ	14
7.1. Emsal Kira Bedeli Nedir?	14
7.2. Emsal Kira Bedelinin Tespiti Nasıl Yapılır?	14
7.3. Hangi Durumlarda Emsal Kira Bedeli Uygulanır?	15
7.3.1. Gayrimenkulün Bedelsiz Olarak Başkalarının İntifasına Bırakılması Neyi İfade Eder?	15
7.3.2. Bedelsiz Olarak Başkasının İstifadesine Bırakılan Gayrimenkulün Kira Bedeli	16

7.4. Emsal Kira Bedelinin Uygulanmadığı Haller Nelerdir?	16
7.5. Emsal Kira Bedeli Konusunda Maliye Bakanlığının Son Görüşü	17
8. NET KİRA TUTARININ TESPİTİ	17
8.1. Gerçek Gider Usulünde Net Gelir Nasıl Tespit Edilir?	17
8.2. Kısmen Kiraya Verme Halinde Giderlerin Dağıtımı	23
8.3. Götürü Gider Usulünde Net Gelir Nasıl Hesaplanır?	24
9. KİRA GELİRLERİNDE İSTİSNA UYGULAMASI	25
10. KİRA GELİRLERİNDE STOPAJ	30
11. KİRA GELİRLERİNİN BEYANI	31
11.1. Tam Mükellefiyette	31
11.2. Dar Mükellefiyette	32
11.3. Yurt Dışında Çalışan Türk Vatandaşlarının Beyanı	33
12. 2002 TAKVİM YILI GELİRLERİNE UYGULANANCAK VERGİ TARİFESİ	34
13. OCAK-2002 GELİR VERGİSİ BEYANNAMESİNİN DOLDURULMASI	34
13.1. Yıllık Gelir Vergisi Beyannamesinin Doldurulmasında Dikkat Edilecek Hususlar	35
14. KİRA GELİRLERİNİN NET TUTARININ HESAPLANMASINA VE BEYANNAMENİN DOLDURULMASINA İLİŞKİN ÖRNEKLER	36
15. KİRA GELİRLERİNİN BEYANI VE ÖDEME ZAMANLARI YARARLANILAN KAYNAKLAR	46
	48

MENKUL VE GAYRİMENKUL

SERMAYE GRATLARINDA VERGİLEME	49
1. GENEL TANIM	49
2. MENKUL SERMAYE İRADINDA ELDE ETME	50
2.1. Gelirin Şahsi Olması	51
2.2. Gelirin Yıllık Oluşu	51
2.3. Gelirin Gerçek ve Safi Olması	51
2.4. Gelirin Elde Edilmiş Olması	51
2.4.1. Tahakkuk esası;	52
2.4.2. Hukuki tasarruf,	52
2.4.3. Ekonomik tasarruf,	52
2.4.4. Tahsil esası,	52
2.5. Menkul Sermaye İradında Elde Etme	52
3. KAYNAĞINA BAKILMAKSIZIN MENKUL SERMAYE İRADI KABUL EDİLEN GELİRLER	53

3.1. Her nevi hisse senetlerinin kar payları	54
3.2. İştirak Hisselerinden Doğan Kazanç	55
3.2.1. Kurumlardan Bedelsiz Olarak Alınan İştirak Hisseleri ve Hisse Senetleri	56
3.3. Kurumların İdare Meclisi Başkan ve Üyelerine Verilen Kar Payı	60
3.4. KVK Uyarınca Yıllık veya Özel Beyanname Veren Dar Mükellef Kurumların Kurumlar Vergisinden Sonraki Karı	60
3.5 Devlet Tahvili ve Hazine Bonosu Faizleri ile Toplu Konut İdaresi ve Kamu Ortaklığı İdaresince Çıkarılan Menkul Kıymetlerden Sağlanan Gelirler	61
3.5.1. Vergilendirme Esasları	61
3.5.2. Stopaj Oranları	63
3.6. Alacak Faizleri	65
3.7. Mevduat Faizleri	66
3.7.1. Vadeli Mevduat Faizleri	67
3.7.2. Döviz Tevdiat Hesaplarından Elde Edilen Faizler	67
3.7.3. Yurtdışındaki Bankalardan Elde Edilen Mevduat Faizleri	67
3.7.4. Off-Shore (Kıyı Bankacılığı) Bankacılık Kapsamında Elde Edilen Döviz Tevdiat Faizleri	68
3.7.5. Mevduat Faizlerinde Stopaj	68
3.8. Hisse Senetleri ve Tahvillerin Vadesi Gelmemiş Kuponlarının Satışından Elde Edilen Bedeller	71
3.9. İştirak Hisselerinin Kar Payının Devir ve Temliki	71
3.10. Senetlerin İskonto Bedelleri	72
3.11. Faizsiz olarak Kredi Verenlere Ödenen Kar Payları ile Kar Zarar Ortaklığı Belgesi Karşılığında Ödenen Kar Payları ile Özel Finans Kurumlarınca Ödenen Kar Payları	72
3.11.1. Faizsiz Olarak Kredi Verenlere Ödenen Kar Payları İle Kar ve Zarar Ortaklığı Belgesi Karşılığı Ödenen Kar Payları ve Özel Finans Kurumlarınca Kar ve Zarara Katılma Hesabı Karşılığında Ödenen Kar Paylarında Stopaj	74
3.12. Vergi Alacağı	76
3.12.1. Tanım	76
3.12.2. Vergi Alacağının Esasları	78
3.12.3. Vergi Alacağının Mahsubu	79
3.13. Repo Kazançları	80
3.13.1. Repo Gelirlerinde Stopaj	82
3.14. Tüzel Kişiliği Haiz Emekli Sandıkları, Yardım Sandıkları ile Emeklilik ve Sigorta Şirketleri Tarafından Yapılan Ödemeler	83
3.14.1. Tüzel Kişiliği Haiz Emekli Sandıkları, Yardım Sandıkları ile Emeklilik ve Sigorta Şirketleri Tarafından Yapılan Ödemeler Stopaj	85
4. GELİRİN TOPLANMASI VE BEYAN	86

4.1. Beyanname Verilmeyen Haller Nelerdir?	87
4.1.1. Tam Mükellefiyette Beyanname Verilmeyen Haller Nelerdir?	87
4.1.2. Dar Mükellefiyette Beyanname Verilmeyen Haller Nelerdir?	89
5. MENKUL SERMAYE İRATLARININ YILLIK BEYANNAME İLE BEYANI	90
5.1. 2002 Yılında Dar Mükellefiyete Tabi Gerçek Kişiler Tarafından Elde Edilen ve Beyanı Gereken Menkul Sermaye İratları Nelerdir?	90
5.1.1 Yurt Dışında Yaşayan Vatandaşlarımız Hangi Durumda Beyanname Verecek?	90
5.1.2 Yurt Dışında Yaşayan Vatandaşlarımızın Türkiye'de Elde Ettikleri Faizler Nasıl Vergilendirilecek?	90
5.2. Tam Mükellef Gerçek Kişiler Tarafından 2002 Yılında Elde Edilen ve Beyanı Gereken Menkul Sermaye İratları Nelerdir?	92
5.2.1. 2003 Yılı Sonuna Kadar Tutarı Ne Olursa Olun Beyan Edilmeyecek Menkul Sermaye İratları	92
5.2.2. Belirli Bir Tutarın Altında Kalınması Halinde Beyan Edilmeyecek Menkul Sermaye İratları	93
5.2.3. Tutarı Ne Olursa Olun Beyan Edilecek Menkul Sermaye İratları	95
5.3. 2002 Yılı Gelirlerine Uygulanacak İndirim Oranı	95
5.3.1. İndirim Oranı Nedir?	95
5.3.2. İndirim Oranı Uygulanarak Beyan Edilecek Menkul Sermaye İratları Hangileridir?	97
5.3.3. İndirim Oranı Uygulamasında Bir Tartışma	98
I. GÖRÜŞ	99
II. GÖRÜŞ	99
5.4. Devlet Tahvili Ve Hazine Bonolarından Elde Edilen Gelirlerde İstisna Uygulaması Nasıl Olacaktır?	100
5.5. Karın Sermayeye İlavesi Suretiyle Elde Edilen Kar Paylarının Beyanı	105
5.6. Beyanname Hangi Vergi Dairesine Verilecek ?	106
5.7. Beyanname Verme ve Ödeme Zamanları?	106
5.8. Aile Bireylerince Elde Edilen Menkul Sermaye İratlarının Beyanı	107
5.9. 2002 Takvim Yılı Gelirlerine Uygulanacak Gelir Vergisi Tarifesi	108
5.10. Menkul Sermaye İratları Üzerinden Kaynakta Kesilen Vergilerin Mahsubu ve İadesi	109
6. MENKUL SERMAYE İRATLARININ BEYANI İLE İLGİLİ ÇÖZÜMLÜ ÖRNEKLER	110
7. YILLIK GELİR VERGİSİ BEYANNAMESİNİN DOLDURULMASINDA DİKKAT EDİLECEK HUSUSLAR	125
YARARLANILAN KAYNAKLAR	127

KİRA GELİRLERİNİN BEYANI VE VERGİLENDİRİLMESİ

1. GİRİŞ

Gayrimenkul sermaye iradlarının vergilendirilmesi pek çok kimseyi yakından ilgilendiren önemli bir konudur. Özellikle pek çoğumuzun kiracı veya ev sahibi olduğu düşünülürse konunun önemi ve aynı zamanda ne kadar çok kişiyi ilgilendirdiği ortaya çıkıyor.

Bu sirkülerde, gayrimenkul sermaye iratlarının (kira gelirlerinin) mahiyeti, bir gerçek kişi tarafından elde edilmesi durumunda, elde edilen gelirin vergilenmesi ve beyanı konusu ayrıntılı olarak açıklanmıştır.

2. GAYRİMENKUL SERMAYE İRADİ NEDİR?

Gayrimenkul sermaye iradının tanımı Gelir Vergisi Kanunu'nda yer almaktadır. Bu tanıma göre; Gelir Vergisi Kanunu'nun 70. maddesinde ver alan mal ve hakların sahipleri, mutasarrıfları, zilyetleri, irtifak ve intifa hakkı sahipleri veya kiracıları tarafından kiraya verilmesinden elde edilen iratlar gayrimenkul sermaye iradıdır.

2.1. Ticari veya Zirai Bir İşletmeye Dahil Olan Mal ve Hakların Kiralanması Karşılığı Elde Edilen Gelirlerin Niteliği

GVK'da sayılan mal ve hakların kiraya verilmesinden elde edilen değerlerin, gayrimenkul sermaye iradı sayılabilmesi için bunların işletmelerin aktifinde yer almaması gerekir.

İşletmelerin aktiflerinde kayıtlı mal ve hakların kiraya verilmesinden elde edilen gelirler, işletmelerin esas faaliyetlerinden elde etmiş olduğu kazançlar gibi değerlendirilir ve ona göre vergilendirilir. Dolayısıyla, bu mal ve haklardan elde edilen kira bedelleri gayrimenkul sermaye iradı olarak değerlendirilmez.

Tüccarlara ait olsa dahi, işletmeye dahil bulunmayan gayrimenkullerle, hakların kiralanması karşılığında elde edilen gelirler ise gayrimenkul sermaye iradı kapsamında değerlendirilirler.

Örnek : 1

(A) A.Ş'nin, envanterinde bir adet apartman dairesi ve dükkan kayıtlı bulunmaktadır. (A) A.Ş'nin envanterine kayıtlı bulunan apartman dairesini bir gerçek kişi konut, dükkanı ise bir ticari işletme mağaza olarak kullanmak üzere kiralamıştır.

Bu durumda (A) A.Ş.'nin envanterine kayıtlı gayrimenkullerden elde ettiği kira geliri ticari kazanç olarak kabul edilecektir. Ayrıca, kira geliri karşılığı şirket (katma değer vergisi dahil)¹ fatura düzenleyecek ve kira hasılatını kurum kazancına intikal ettirecektir.

Örnek : 2

Bilgisayar pazarlama işi ile uğraşan Burhan Bey, işletmesine dahil olmayan gayrimenkulünü Ayhan Bey'e konut olarak kiraya vermiştir.

Bu durumda Burhan Bey'in konut olarak kiraya verdiği gayrimenkulünden elde ettiği gelir, gayrimenkul sermaye iradı olarak kabul edilecek ve bu kapsamda gelir vergisine tabi tutulacaktır.

3. GAYRİMENKUL SERMAYE İRADINDA MÜKELLEF

Gelir Vergisi Kanunu'nun 70. maddesinde yer alan tanımdan anlaşılacağı üzere gayri menkul sermaye iradında mükellefiyet kiraya verme işlemi ile ortaya çıkmaktadır. Dolayısıyla Gelir Vergisi Kanunu'nun 70. maddesinde sayılan mal ve hakları, başkalarına kiralayan, bu mal ve hakların;

- Sahipleri,
- Mutasarrıfları,

1 Katma Değer Vergisi Kanunu'nun 17/4-d hükmüne göre, "iktisadi işletmelere dahil olmayan gayrimenkullerin kiralanması işlemleri" katma değer vergisinden istisna edilmiştir. Ancak, iktisadi işletmelere dahil olan gayrimenkullerin kiralanması işlemleri katma değer vergisine tabi bulunmaktadır.

- Zilyedleri,
- İrtifak hakkı sahipleri,
- İntifa hakkı sahipleri,
- Kiracıları

gayrimenkul sermaye iradı elde eden kişilerdir.

4. KİRA GELİRİ ELDE EDİLEN MAL VE HAKLAR

Gayrimenkul sermaye iradlarının vergilendirilmesinde diğerk bir önemli unsur kiraya verilen mal ve haklardır. Bu nedenle mal ve hakların tespiti önem arz etmektedir. Bu mal ve hakların neler olduğu ise, Gelir Vergisi Kanunu'nun "Gayrimenkul Sermaye İradının Tarifi" başlıklı 70. maddesinde ayrıntılı olarak hükme bağlanmıştır. Adı geçen kanun maddesi uyarınca kiralanmaları karşılığı elde edilen gelir, gayrimenkul sermaye iradı kabul edilen mal ve haklar şunlardır:

- Arazi, bina (döşeli olarak kiraya verilenlerde döşeme için alınan kira bedelleri dahildir), maden suları, menba suları, madenler, taş ocakları, kum ve çakıl istihsal yerleri, tuğla ve kiremit harmanları, tuzlalar ve bunların mütemmim cüzileri ve teferruatları,
- Voli Mahalleri ve Dalyanlar,
- Gayrimenkullerin, ayrı olarak kiraya verilen mütemmim cüzileri ve teferruatı ile bilumum tesisatı, demirbaş eşyası ve döşemeleri,
- Gayrimenkul olarak tescil edilen haklar,
- Arama, işletme, imtiyaz hakları vb.
- *Telif hakları, (Telif haklarının müellifleri veya bunların kanuni mirasçılardan tarafından kiralanmasından doğan kazançlar serbest meslek kazancıdır.)*

- Gemi ve gemi payları,
- Motorlu nakil ve cer vasıtaları, her türlü motorlu araç, makine ve tesisat ile bunların eklentileri,
- Vakfın gelirinden hizmet karşılığı olmayarak alınan hisseler ile zirai faaliyete bilfiil iştirak etmeksizin sadece üründen pay alan arazi sahiplerinin gelirleri

5. GAYRİMENKUL SERMAYE İRATLARINDA GAYRISAFİ HASILATIN TESPİTİ

Gelir vergisinin konusu gerçek kişilerin kazanç ve iradlarının safi tutarıdır. Yani bu safi tutarlar üzerinden vergi hesaplanır ve ödenir. Gayrimenkul sermaye iratlarında (GMSİ) safi irat; gayrisafi hasılatın bu iradın sağlanması ve devam ettirilmesi için yapılan giderler indirildikten sonra kalan müspet farktır (GVK: Md. 71). Dolayısıyla safi iradın tespiti için gayrisafi hasılatın ve giderlerin mahiyetinin belirlenmesi gerekir.

Gayrimenkul sermaye iratlarında gayrisafi hasılatın ne olduğu Kanunda şöyle tanımlanmıştır;

GVK'nun 70'inci maddede yazılı mal ve hakların kiraya verilmesinden bir takvim yılı içinde o yıla veya geçmiş yıllara ait olarak nakden veya aynen tahsil edilen kira bedellerinin tutarıdır. Ayın olarak tahsil edilen kiralara, Vergi Usul Kanunu (VUK) hükümlerine göre emsal bedeli ile paraya çevrilir (GVK: Md. 72).

Kanun maddesinden de anlaşılacağı üzere, gayrimenkul sermaye iratlarında gayrisafi hasılatın elde edilmesinde tahsil esas benimsenmiştir. Bu sebeple alacak şeklinde doğan iratlar tahsilat gerçekleşene kadar gelir vergisinin konusuna girmez. Hasılatın tahsilatı nakit veya ayın şeklinde de olabilir. Aşağıda tahsil şekilleri ve bu şekillere ilişkin açıklanması gereken bazı özellikli hususlar açıklanmıştır.

5.1. Nakden Tahsilat

Kira bedellerinin Türk Lirası veya yabancı para cinslerinden biriyle nakit olarak tahsil edilmesidir. Kiracıdan gider karşılığı alınan paralar da hasıllata dahil edilir. Nakden tahsilata ilişkin yapılan bu açıklamaların daha anlaşılır olabilmesi için konunun alt başlıklar halinde incelenmesi yerinde olacaktır.

5.1.1. Kiracıdan Tahsil Edilen Gider Karşılıkları

Uygulamada kiracılardan kalorifer, asansör gibi binanın tamamlayıcı parçalarını teşkil eden tesisatın giderlerine karşılık olarak tahsil olunan gider karşılıklarının gayrisafi hasıllata eklenmeleri zorunludur.

Su parası, aydınlatma, temizleme ve resmi giderler gibi giderlere, katılma karşılığı olarak tahsil edilen bedeller, bunların gider olarak indirilmeleri de mümkün olduğundan, gayrisafi hasıllata ilave edilmeleri gerekmektedir. Bu bedellerin kira bedelinden ayrı bir bedel olarak tahsil edilmesinin herhangi bir önemi yoktur.

5.1.2. Döviz Cinsinden Kiraya Verme İşlemlerinde Hasıllat Nasıl Hesaplanır?

Enflasyon paranın satın alma gücünü azaltmaktadır. Bu nedenle belirli bir dönemi kapsayan ve Türk Lirası üzerinden yapılan kira sözleşmelerinin reel değerinde zamanla aşınma yaşanmaktadır. Reel değerde yaşanan bu aşınmayı önlemek için günlük hayatta kiraya verme işlemlerinin döviz üzerinden yapılması sıklıkla karşılaşılan bir uygulamadır. Bu durumda tahsilatın yapıldığı tarihteki, Merkez Bankası döviz alış kuru esas alınarak gayrisafi irat belirlenir (V.U.K.G.T. Seri No : 130).

Örnek : 3

Ercan Bey, İstanbul Etiler semtinde bulunan dairesini 1 Ekim 2001 tarihinde bir yıllığına Ekrem Bey'e kiralamıştır. Yapılan kira sözleşmesinde kira bedeli aylık 1000 ABD Doları olarak belirlenmiştir. Ercan Bey sözleşme uyarınca,

bir yıllık kira bedeli olan 12.000 ABD Dolarını aynı gün tahsil etmiştir. Tahsil işleminin gerçekleştiği tarihteki Merkez Bankası döviz alış kuru 1.520.500 liradır. Bu durumda Ercan Bey 2001 yılına ait 3 aylık kira bedeli olan 3.000 ABD Doları karşılığı (3.000 x 1.520.500=) 4.561.500.000.- Türk Lirasını Ocak 2002'de beyanı gereken 2001 takvim yılı gayri menkul sermaye iradının tespitinde gayrisafi irat olarak dikkate alacaktır. 2002 yılına ilişkin olarak peşin tahsil edilen (1.000 x 9=) 9.000 ABD Doları karşılığı (9.000 x 1.520.500=) 13.684.500.000.- Türk Lirası ise 2002 takvim yılı gayrisafi iradı olarak dikkate alınacak ve Ocak 2003'de beyan edilecektir.

5.2. Aynen Tahsilat

Kiranın aynı olarak tahsil edilmesi halinde alınan ayın değer VUK hükümlerine göre emsal bedeli ile paraya çevrilir. (G.V.K. md. 72/2). Genel olarak emsal bedelin, VUK'un 267. maddesinin üçüncü sırasına göre Takdir Komisyonları tarafından belirlenmesi gerekir. Eğer kira karşılığı olarak zirai ürün alınırsa VUK'un 267. maddesi hükmüne göre Takdir Komisyonları değil, zirai kazanç ölçülerini tespit eden kararnamelerde yer alan unsurlar emsal bedel yerine geçer.

5.2.1. Emsal Bedel Nedir?

Emsal bedeli, gerçek bedeli olmayan veya bilinmeyen veyahut doğru olarak tespit edilemeyen bir malın, değerlendirme gününde satılması halinde emsaline nazaran haiz olacağı değerdir.

Emsal bedeli sırasıyla aşağıdaki esaslara göre tayin olunur (V.U.K. md. 267):

1. Ortalama Fiyat Esası
2. Maliyet bedeli esası
3. Takdir Esası

Kira bedellerinin aynen tahsil edilmesi durumunda emsal bedelin tespitinde

birinci ve ikinci sıradaki esasların uygulanması mümkün olmayıp, doğrudan doğruya üçüncü sıradaki esasın yani "Takdir Esası"nın uygulanması gerekir.

Takdir esasında emsal bedel doğrudan doğruya takdir komisyonu tarafından takdir edilir. Takdir edilen bedellere karşı mükellefler vergi mahkemelerinde dava açabilirler. Örneğin, mükellef kiraya verdiği gayrimenkulün kira bedelini eski model bir otomobil almak suretiyle tahsil etmiştir. Mükellef bu otomobilin değerini takdir komisyonuna takdir ettirmiştir. Eğer komisyonca takdir edilen tutar mükellefçe piyasa fiyatlarının üzerinde bir değer olarak görülüyorsa, mükellef otomobilin değerine ilişkin olarak kendisine tebliğ edilen takdir komisyonu kararına karşı vergi mahkemesinde dava açabilir. Ancak, dava açılması verginin tahakkuk ve tahsilini durdurmaz.

Örnek : 4

Ebru Hanım sahibi bulunduğu dairesini 01.01.2002 tarihinde bir yıllığına konut olarak heykeltraş Alev hanıma kiraya vermiştir. 01.10.2002 tarihinde 2002 yılı kirasına karşılık olmak üzere kiracı Alev Hanımdan 1 adet heykel almıştır. Bu durumda Ebru Hanım takdir komisyonuna başvurarak kira karşılığında aldığı heykelin emsal bedelini tespit ettirecek ve bu tutarı gayrisafi irat olarak Ocak 2003'de beyan edecektir.

5.2.2. Kiracı Tarafından Kira Süresinin Sonunda Bedelsiz Olarak veya Düşük Bedelle Mal Sahibine Devredilen ve Gayrimenkulün Değerini Artırmış Bulunan Kıymetler

Kiracı tarafından gayrimenkulü genişletecek veya iktisadi değerini devamlı surette artıracak şekilde gayrimenkule ilave edilen değerler, kira süresinin sonunda bedelsiz olarak kiralayana devir olduğu takdirde, bu değerler kirala-yan bakımından, bu tarihte aynen tahsil olunmuş sayılır. Devrin emsal bedelinden düşük değerle gerçekleşmesi halinde de aradaki fark tahsil edilen kira olarak kabul edilir (GVK: Md. 72). Söz konusu kıymetlerin paraya çevrilmesinde emsal bedeli esas alınır.

Örnek : 5

Figen Hanım aynı apartmanda bulunan 17 dairesini muhtelif şahıslara konut olarak kiraya vermiştir. Kiracılar binaya asansör ilave ettirmişler ve kira süresinin bitiminde asansör tesisatını bedelsiz olarak Figen Hanıma devretmişlerdir. Bu durumda Figen Hanımın takdir komisyonuna başvurarak apartmanına ilave edilen asansör tesisatının emsal bedelini tespit ettirmesi ve bu değeri tesisatı devraldığı yılın gayrimenkul sermaye iradı olarak beyan etmesi gerekmektedir.

Örnek: 6

Feridun Bey kendisine ait Oteli işletilmek üzere Ayça Hanıma kiralamıştır. Ayça Hanım otelin havalandırma sistemini baştan sona yenilemiş ve kira süresinin bitiminde havalandırma sistemini 15 milyar lira karşılığında Feridun Beye devretmiştir. Bunun üzerine Feridun Bey havalandırma sisteminin değerini takdir ettirmek üzere takdir komisyonuna başvurmuş ve komisyon havalandırma sisteminin değerini 30 milyar lira olarak belirlemiştir. Bu durumda devir emsal bedelden 15 milyar lira düşük değerle gerçekleştiği için, bu değer havalandırma sisteminin devralındığı yılın gayrimenkul sermaye iradı olarak beyan edilmesi gerekir.

5.3. Tahsil Sayılan Haller

GVK'nun 72. maddesi hükmüne göre gayrimenkul sermaye iradı sahipleri açısından aşağıda belirtilen hallerin de tahsil hükmünde olduğu kabul edilmiştir. Yani aşağıda sayılan hallerin gerçekleşmesi durumunda gayrimenkul sermaye iradı elde edilmiş sayılır.

- Gayrimenkul sahibi namına kamu müessesesine, icra dairesine, bankaya, notere veya postaya para yatırılması tahsil hükmündedir. Ancak bu gibi durumların tahsil olarak kabul edilebilmesi için mal sahibinin bu para yatırma işleminden haberdar olması gerekir.

- Kira olarak doğan alacağın başka bir şahsa temlik veya kiracıya olan borç ile takas edilmesi tahsil hükmündedir. Burada kira alacağının başka bir kişiye temlikine karşılık, karşı taraftan bir şey alınmış olup olmamasının önemi bulunmamaktadır. Diğer yandan, temlikin karşılıklı olması halinde, bu karşılığın tahsil edilmiş olması da şart olarak aranmamaktadır.

Örnek : 7

01.11.2002 tarihinde Ali Bey sahibi bulunduğu daireyi mimar Zeynep Hanıma işyeri olarak aylık 400 milyon lira karşılığı kiraya vermiştir. Ali Bey, mimar kiracısına beş taksitte ödemek üzere 2 milyar lira değerinde bir proje çizdirmiştir. Kiracısı ile yaptığı sözleşme uyarınca proje bedeli taksitlerinin ay sonları itibariyle kira alacağına takası kararlaştırılmıştır. Bu durumda Ali Bey'in ay sonları itibariyle kira alacağı ile proje nedeniyle doğan borcun takası sonucu gayrimenkul sermaye iradı elde edilmiş olacaktır. Ali Bey 2002 takvim yılına ilişkin olarak takas yoluyla elde ettiği (2 x 400 milyon=) 800 milyon lirayı Ocak 2003'de gayrisafi irat olarak beyan edecektir.

Ocak 2003, Şubat 2003 ve Mart 2003'de gerçekleşen takas işlemlerinde ise 1 milyar 200 milyon lira tutarıdaki takas yoluyla yapılan tahsilat 2003 yılının geliri sayılacaktır.

5.4. Üçüncü Bir Tahsilat Şekli; Para Faizsiz Ev Kirasız Uygulaması

Nakden veya ayın olarak tahsilat dışında para ile temsil edilen bir menfaat sağlanması suretiyle de kira bedeli alınabilir. Bazı şahısların borç para verdikleri şahıslardan faiz almadıkları, buna karşılık borçlunun evinde kirasız olarak oturdukları ve bu işlemin genellikle "para faizsiz ev kirasız" şeklinde ifade edildiği görülmektedir.

Bu durumda kiralanan gayrimenkul karşılığında, kullanılan paranın faizi kadar bir menfaat sağlanmış olur. Faizsiz olarak para kullandıran kimsenin de bedelsiz oturduğu evin kirası kadar bir faiz sağladığı kabul edilir. Kira ve faiz tutarının tespiti de Takdir Komisyonlarınca yapılır.

6. KİRA GELİRLERİNDE VERGİLENDİRME DÖNEMİNİN TESPİTİ

Hasılatın tahsil zamanının bilinmesi gayrimenkul sermaye iradının vergilendirilme döneminin belirlenmesi için gereklidir. Gayrimenkul sermaye iradında tahsil zamanı ile vergilendirme dönemi arasındaki ilişkiyi ortaya koyan önemli hususlar aşağıda açıklanmıştır.

6.1. İçinde Bulunulan Yıla İlişkin Olarak Tahsil Edilen Kıra Bedelleri

İçinde bulunulan yıla ilişkin olarak tahsil edilen kira bedelleri tahsil edildiği yılın geliri sayılır

Örnek: 8

Hakan Bey sahibi olduğu apartman dairesini 01.01.2002 tarihinde 4 yıllığına Ömer Beye kiralamıştır. Hakan Bey 4 yıllık kira bedeli olan 12 milyar lirayı 01.01.2002 tarihinde tahsil etmiştir. Hakan Beyin 4 yıllık kira bedeli olarak 2002 yılında tahsil ettiği 12 milyar liranın, 2002 yılına ait kısmı 3 milyar liradır. Dolayısıyla Hakan Bey 2002 yılına ilişkin olarak tahsil ettiği 3 milyar liralık kira gelirini 2002 takvim yılının geliri olarak dikkate alacaktır.

6.2. Geçmiş Yıllara Ait Olarak Tahsil Edilen Kıra Bedelleri

Geçmiş yıllarla ilgili tahsil edilen kira bedelleri tahsil edildiği yılın geliri sayılır.

Örnek: 9

Ayşe Hanım sahibi olduğu daireyi 01.01.2000 - 01.01.2002 tarihleri arasında 9 milyar liraya kiraya vermiş ve kira bedelini 01.01.2002 tarihinde tahsil etmiştir. Burada, Ayşe Hanım geçmiş dönemler için 9 milyar lira olan kira bedelini 01.01.2002 tarihinde tahsil ettiği için, tahsil edilen kira gelirini 2002 yılının geliri olarak 2003 yılında beyan edecektir.

Örnek : 10

Can Bey Kadıköy ilçesinde bulunan apartman dairesini 01.01.2000 tarihinde konut olarak 3 yıllığına Fatih Beye kiraya vermiştir. Kira sözleşmesinde yer alan kira bedelleri yıllar itibariyle aşağıdaki gibidir.

Yıllar	Yıllık Kira Tutarı (TL)
2000	600.000.000.-
2001	900.000.000.-
2002	1.600.000.000.-

Can Bey çeşitli nedenlerle tahsil edemediği 2000 ve 2001 yılı kira bedelleri ile 2002 yılı kira bedelinin 1 milyar liralık kısmını Aralık 2002’de tahsil etmiştir. Bu durumda Can Bey Ocak 2003’de vereceği 2002 yılına ait gelir vergisi beyannamesinde; geçmiş yıllara ilişkin 1 milyar 500 milyon lira ile 2002 yılına ilişkin 1 milyar lirayı giderler ve istisnalar düşülmeden önceki gayrisafi irat tutarı olarak dikkate alacaktır.

6.3. Gelecek Yıllara Ait Olup Peşin Tahsil Edilen Kira Bedelleri

Gelecek yıllara ait olup, peşin tahsil edilen kira bedelleri, ilgili buldukları yılların hasılatı sayılır.

Örnek: 11

Erdal Bey sahip olduğu daireyi 01.01.2002 tarihinde üç yıllığına kiraya vermiştir. Kira sözleşmesine göre yıllar itibariyle kira bedelleri aşağıdaki gibidir.

Yıllar	Yıllık Kira Tutarı (TL)
2002	3.000.000.000.-
2003	3.000.000.000.-
2004	3.000.000.000.-

Erdal Bey üç yıllık kira bedeli 9 milyar lirayı 01.01.2002 tarihinde peşin tahsil etmiştir. Bu durumda Erdal Bey, 2002 takvim yılına ait Ocak 2003’de vereceği yıllık gelir vergisi beyannamesinde; 2002 yılına ilişkin 3 milyar lirayı giderler ve istisnalar düşülmeden önceki gayrisafi irat tutarı olarak dikkate alacaktır. Buna karşın 2003 ve 2004 yıllarına isabet eden kira bedelleri 01.01.2002 tarihinde tahsil edilmiş olsa da bu gelirler ilgili oldukları yılların (2003 ve 2004 yılları) gelirleri kabul edilecek ve o yıllara ilişkin gelir vergisi beyannamesiyle beyan edilecektir.

6.4. Ölüm ve Memleketi Terk Hallerinde Kira Geliri Nasıl Beyan Edilir?

Ölüm ve memleketi terk hallerinde, mükellefiyetin kalktığı tarihi takip eden zamanlara ait olmak üzere peşin tahsil olunan kiralar, mükellefiyetin kalktığı dönemin hasılatı kabul edilir.

Ölüm tarihi itibarıyla tahakkuk etmiş olan ancak henüz tahsil edilememiş olan kira bedellerinin beyanname verme süresi olan 4 aylık süre içinde varisler tarafından tahsil edilmeye çalışılması; tahsil edildiği takdirde ölenin gelir vergisi beyanına ilave edilmesi gereklidir. Ancak beyanname verme süresinin bittiği tarihe kadar tahsil edilemeyen kira bedellerinin daha sonra tahsil edilmesi durumunda varislerin geliri olarak vergilendirilmesi gerekmektedir.

Memleketi terk tarihinde tahakkuk ettiği halde tahsil edilemeyen kira bedelinin olması durumunda, memleketi terkten sonra elde edilen bu gelirlerin dar mükellefiyet esasına göre beyan edilmesi gerekmektedir.

Örnek : 12

Hüseyin Bey sahibi bulunduğu daireyi 15.04.2002 tarihinde yıllık 3 milyar liraya kiraya vermiş ve 3 yıllık kira bedeli olan 9 milyar lirayı da peşinen tahsil etmiştir. Hüseyin Bey bu kiralama işleminden 4 ay sonra 15.08.2002 tarihinde vefat etmiştir. Bu durumda Hüseyin Beyin mirası red etmemiş varisleri, tahsil edilen 9 milyar lirayı, ölüm tarihinden itibaren 4 ay içinde ilgili vergi dairesine gayrisafi irat olarak beyan edecektir.

Örnek : 13

Yılmaz Bey, sahibi bulunduğu apartman dairesini 20.02.2002 tarihinde yıllık 2 milyar liraya kiraya vermiştir. Kira bedelinin 2 yıllık tutarının 31.10.2002 tarihinde ödenmesi konusunda da kiracı ile anlaşmıştır. Ancak Yılmaz Bey bu işleminden bir ay sonra 20.03.2002 tarihinde vefat etmiştir. Apartman dairesi Yılmaz Beyin tek mirasçısı durumunda bulunan kızına intikal etmiş ve kızı, babası ile kiracı arasında yapılan anlaşma uyarınca 31.10.2002 tarihinde iki yıllık kira tutarı olan 2 milyar lirayı kiracıdan tahsil etmiştir. Bu durumda kira geliri, kızın gayrimenkul sermaye iradı olarak beyan edilecektir.

6.5. Kira Bedelinin Senetle Tahsili Halinde Gelir Ne Zaman Elde Edilir?

Kira bedelinin bono karşılığında ödendiği durumlarda taşınmaz kiraya verenin bono karşılığını kiracıdan tahsil ettiği tarihte gayrimenkul sermaye iradı elde edilmiş sayılır.

Örnek : 14

Hasan Bey sahibi olduğu gayrimenkulünü işyeri olarak bir şirkete 15.11.2001 tarihinde kiraya vermiştir. Kira bedelinin 15.11.2002 tarihinde yıllık olarak ödenmesi taraflar arasında kararlaştırılmıştır. Hasan Bey, 15.11.2001 tarihinde kira bedelinin ödenmesini teminat altına almak için kiracısı olan şirketten 15.11.2002 vadeli bono almıştır. Bono tutarı 15.11.2002 tarihinde Hasan Bey tarafından tahsil edilmiştir. Bu durumda Hasan Beyin Bono karşılığını tahsil ettiği yıl olan 2002 yılında kira geliri elde edilmiş sayılacaktır.

6.6. Kiralama Sırasında Alınan Depozitolar

Gayrimenkul sahipleri kiraya verdikleri gayrimenkullerde kiracının kullanımına bağılı olarak meydana gelmesi muhtemel zararlar ile ileride kira bedelinin tahsilatında ortaya çıkabilecek muhtemel sorunlara karşı, kiracıdan depozito almaktadırlar. Depozito olarak alınan bedeller ise mark veya dolar olarak tahsil edilmekte veya bu para birimlerine endekslenmektedir. Bu durumda, güvence parası mahiyetinde olan depozitoların kira geliri olarak kabul edilmesi ve beyanı söz konusu değildir. Ancak gayrimenkul sahibinin gayrimenkulünde meydana gelen zararlara karşılık olarak veya tahsil edemediğı kiralara ilişkin olarak kiracısından almış olduğı depozitoyu iade etmemesi durumunda, depozito, kira gelirine dönüşmekte ve bu tarih itibariyle gayrimenkul sermaye iradı hüviyetini kazanmaktadır.

7. EMSAL KİRA BEDELİ

7.1. Emsal Kira Bedeli Nedir?

Gayrimenkul kira gelirlerinde hasılat; genel olarak tahsil edilen kira bedelidir. Ancak bazı durumlarda Gelir Vergisi Kanunu uyarınca hasılat olarak gerçekte tahsil edilen kira bedeli yerine emsal kira bedelinin esas alınması gerekmektedir.

Emsal kira bedeli, bedelsiz veya düşük bedelle kiraya verilen mal ve hakların kira gelirlerinde asgari bir sınır olup, kiracı ile kiralayanın serbest iradeleriyle yaptığı kiralama işlemlerinde bedelin eksik veya düşük gösterilerek vergi matrahının aşınmasını önlemek için sisteme eklenmiş bir oto-kontrol müessesesidir.

7.2. Emsal Kira Bedelinin Tespiti Nasıl Yapılır?

Bina ve arazide emsal kira bedeli özel mercilerce veya mahkemelerce takdir edilmiş veya tespit edilmiş kirası, bu suretle takdir veya tespit edilmiş kira mevcut değilse Vergi Usul Kanununa göre belirlenen vergi değerinin %5'idir.

Vergi değeri Vergi Usul Kanunu hükümlerine göre binaların rayiç bedelidir.

Diğer mal ve haklarda emsal kira bedeli , bu mal ve hakların maliyet bedelinin, maliyet bedeli bilinmiyorsa, Vergi Usul Kanununun servetlerin değerlendirilmesi hakkındaki hükümlerine göre belli edilen değerlerinin %10'udur.

7.3. Hangi Durumlarda Emsal Kira Bedeli Uygulanır?

Gelir Vergisi Kanununa göre emsal kira bedeli; kiraya verilen gayrimenkullerin, kira bedellerinin emsal kira bedelinden düşük olması veya bedelsiz olarak başkalarının kullanımına bırakılması durumlarında uygulanır.

Örnek : 15

Bir konutun bir şahsa kira bedeli alınmaksızın kiraya verilmesi durumunda Yıllık Emsal kira bedeli olan 1 milyar lira hasılat olarak kabul edilecektir.

7.3.1. Gayrimenkulün Bedelsiz Olarak Başkalarının İntifasına Bırakılması Neyi İfade Eder?

Mülkiyet veya tasarruf hakkının bütünüyle mal sahibine ait olması, buna rağmen istifade hakkının başkasına bırakılmış olmasını ifade eder. Bir başkası lehine, tapuya tescil suretiyle intifa hakkı tesis edildiği takdirde emsal bedeli uygulaması yapılamaz. Bu hallerde intifa hakkının ivazsız veya ivaz karşılığı devredilmiş olmasına göre, veraset vergisi veya tapu harcı ödenir. Gayrimenkulün sağladığı irat, intifa hakkı sahibinin geliri sayılır.²

Örnek: 16

Mehmet Bey sahip olduğu apartmanın intifa hakkını oğlu Cemil Beye bağışlamıştır. Oğul Cemil Beyde söz konusu apartmanın dairelerini muhtelif kişilere kiralamış ve kira bedellerini kendi nam ve hesabına tahsil etmiştir. Bu durumda elde edilen kira geliri oğul Cemil Beyin geliri olarak vergilendirilir. İntifa hakkının bedelsiz verildiği gerekçesiyle, Cemil Beyde yapılan vergilendirmenin dışında emsal kira bedeli üzerinden, baba Mehmet Beyde vergilendirme yapılamaz.

2 Yılmaz ÖZBALCI, Gelir Vergisi Kanunu Yorum ve Açıklamaları, Oluş Yayıncılık, Ankara: 1998, s. 581.

7.3.2. Bedelsiz Olarak Başkasının İstifadesine Bırakılan Gayrimenkulün Kira Bedeli

Emsal kira bedeli uygulaması için; istifadesine bedelsiz gayrimenkul tahsis edilen kimsenin, o gayrimenkulü bizzat kullanması veya ondan çeşitli şekillerde yararlanması gerekir. Eğer gayrimenkul o kimse tarafından kiraya verilirse, hasılat emsal kira bedeli değil alınan gerçek kiradır ve mal sahibine ait gelir unsuru sayılır.³

7.4. Emsal Kira Bedelinin Uygulanmadığı Haller Nelerdir?

Aşağıdaki durumlarda "Emsal Kira Bedeli" uygulanmaz.;

a- Boş kalan gayrimenkullerin korunmaları amacıyla bedelsiz olarak başkalarının ikametine bırakılması (Örneğin yazlığın korunması amacıyla kış aylarında kirasız olarak bir bekleme bırakılması durumu).

b- Binaların mal sahiplerinin usul, furuğ veya kardeşlerinin ikametine tahsis edilmesi (Usul, furuğ ve kardeşlerden her birinin ikametine birden fazla konut tahsis edilmiş ise bu konutların yalnız birisi hakkında emsal kira bedeli hesaplanmaz. Kardeşler evli ise eşlerden sadece biri için emsal kira bedeli hesaplanmaz.)

Buna göre bir konut, mal sahibinin ana, baba, büyükanne, büyükbabası ya da çocuklarına, torunlarına veya kardeşlerine yalnızca oturmaları için verilirse bunların emsal kira bedelleri vergiye tabi değildir. İkametten başka bir amaç için ayrılan binaların emsal kira bedeli gelir vergisine tabidir.

Örnek : 17

Ayhan Bey ve eşi, Ayhan Beyin kardeşinin apartman dairesinde bedelsiz olarak oturmaktadır. Aynı zamanda Ayhan Beyin eşi Işıl Hanım'ın kardeşi de Ayhan Bey ve eşine bedelsiz olarak bir ev tahsis etmiştir.

3 ÖZBALCI, a.g.e., s.582.

Bu durumda evli eşlere kardeşleri tarafından iki tane bedelsiz konut tahsis edilmiş olup, emsal kira bedeli vergi değeri yüksek olana uygulanmayacak, diğer konut için uygulanacaktır.

c- Mal sahibi ile birlikte akrabaların da aynı evde veya dairede ikamet etmesi.

Konut sahibi annesi, babası, çocukları, kayınpederi ve kayınvalidesi ile birlikte oturuyorsa emsal kira bedeli esas uygulanmaz.

d- Genel bütçeye dahil daireler ve katma bütçeli idareler, il özel idareleri ve belediyeler ile diğer kamu kurum ve kuruluşlarınca yapılan kiralamalarda.

7.5. Emsal Kira Bedeli Konusunda Maliye Bakanlığının Son Görüşü

Elde edilen kira gelirin kira sözleşmesi, ödemeye ilişkin banka dekontu veya havale makbuzu vb. belgelerle veya kiracının ifadesi ile ispat veya tevsik edilmesi durumunda ayrıca emsal kira bedeli uygulaması yoluna gidilmeyecektir.

8. NET KİRA TUTARININ TESPİTİ

Gelir Vergisi Kanununa göre "gelir, bir gerçek kişinin bir takvim yılı içinde elde ettiği, kazanç ve iratların safi tutarıdır." Gayrimenkul sermaye iradında safi irat; gayrisafi hasıllattan iradın elde edilmesi için yapılan giderler indirilmesinden sonra ortaya çıkan olumlu farktır.

Gelir Vergisi Kanununa göre gayrimenkul sermaye iradında, net gelirin tespiti için, gayrisafi hasıllattan indirilecek giderler, gerçek ve götürü olmak üzere iki şekilde tespit edilebilir.

8.1. Gerçek Gider Usulünde Net Gelir Nasıl Tespit Edilir?

Gerçek gider usulünde, gayrisafi hasıllattan indirilecek giderler Gelir Vergisi Kanununun 74.üncü maddesinde ayrıntılı olarak sayılmıştır.

Giderler, mahiyet ve tutar itibariyle kesinlik kazanıp, tahakkuk etmiş olmak şartıyla, fiilen ödenmemiş olsa bile, ilgili olduğu yılın matrahından indirilebilir. Gayrimenkul sermaye iradında, elde etme, tahsilata bağlanmış olmakla beraber, gelecek yıllara ait olarak peşin tahsil edilen kiralar bakımından, kira süresinin dolması şartı aranmak suretiyle tahakkuk esasına da yer verilmiştir. Buna paralel olarak mahiyet ve tutar itibariyle tahakkuk etmiş olan giderlerin de fiilen daha sonra ödense bile, ilgili olduğu dönem matrahından düşülebileceğinin kabul edilmesi gerekir.⁴

Gelir Vergisi Kanununa göre gerçek tutarları kanıtlanmak koşulu ile matrah-tan indirilebilecek giderler ve söz konusu giderlere ilişkin açıklamalar şöyledir.

1. *Kiraya veren tarafından ödenen aydınlatma, ısıtma, su ve asansör giderleri.*
2. *Kiraya verilen taşınmazların idaresi için yapılan ve taşınmazın önemi ile orantılı idare giderleri*

Bu nitelikteki giderlerin gayrisafi hasılatından indirilebilmesi için gayrimenkulün önemi ile orantılı olması gerekir.

3. *Kiraya verilen mal ve haklara ilişkin sigorta giderleri*

Sigorta giderleri ancak ait oldukları yılın hasılatından indirilebilir. Dolayısıyla gelirin elde edildiği döneme isabet eden sigorta giderleri indirilecektir.

4. *Kiraya verilen mal ve haklar dolayısıyla yapılan ve bunlara sarf olunan borçların faizleri ile konut olarak kiraya verilen bir adet gayrimenkulün iktisap yılından itibaren 5 yıl süreyle iktisap bedelinin %5'i.*

Kiraya verilen mal veya hakların satın alınması, bakımı, onarımı veya genişletilmesi gibi nedenler için borçlanmak suretiyle elde edilen paranın faizi hası-

4 ÖZBALCI a.g.e., s. 586.

lattan indirilebilir. Gayrimenkullerin iktisabı için borçlanmak suretiyle edinilen paraya ait faizin maliyete dahil edilmeden doğrudan ilgili olduğu yıl matrahından indirilmesi gerekir.

Gelir Vergisi Kanununun 74. maddesinde 4369 sayılı Kanun ile yapılan düzenleme uyarınca "konut olarak kiraya verilen bir adet gayrimenkulün iktisap yılından itibaren 5 yıl süreyle iktisap bedelinin %5'i gayrisafi hasıllattan indirilebilir."

Bu indirim sadece konut olarak kiraya verilen gayrimenkulden elde edilen kira geliri için uygulanabilir. Gider fazlası oluştuğunda diğer gelir unsurlarından indirilemez. Beş yıllık süre gayrimenkulün alım tarihinden itibaren başlar. 29.07.1998 tarihinden önce alınmış olan gayrimenkullere ilişkin olarak da beş yıllık süre henüz bitmemişse, kalan süre için indirimden yararlanma hakkı vardır. Kiraya verilen birden fazla konut varsa, bir konutla ilgili hasılat indirimi, diğer konutlardan sağlanan kira gelirlerine uygulanamaz. Elde edilen kira gelirinin yetersizliği nedeniyle hasılat indiriminin kullanılmayan kısmı daha sonraki yıllarda indirim konusu yapılamaz.

Örnek : 18

1998 yılında 10 milyar liraya alınan bir adet daire konut olarak kiraya verilmiştir.

Söz konusu bu daireden elde edilen kira gelirinden yapılacak indirime 1998 yılından itibaren başlanacak ve beş yıllık süre ile iktisap bedelinin %5'i net kira gelirinin tespitinde gider olarak dikkate alınabilecektir.

Örnek : 19

1998 yılında 5 milyar liraya satın alınan bir daire 2000 yılına kadar ev sahibi tarafından kullanıldıktan sonra 2001 yılından itibaren konut olarak kiraya verilmiştir.

Bu durumda beş yıllık süre dairenin satın alındığı 1998 yılında itibaren başlayacaktır. Bu nedenle sadece 2001 ve 2002 yılı kira gelirinin net tutarının tes-

pitinde her iki yıl için de alım bedelinin %5'i olan 250 milyon lira gider olarak indirim konusu yapılabilir.

Örnek : 20

1998 yılında 9 milyar liraya alınan bir daire 1998 yılında boş tutulmuştur. 1999 ve 2000 yıllarında işyeri olarak, 2001 ve 2002 yıllarında ise konut olarak kiraya verilmiştir.

Bu durumda gayrimenkulün boş olarak tutulduğu 1998 ve işyeri olarak kiraya verildiği 1999 ve 2000 yıllarına ilişkin olarak iktisap bedelinin %5'lik kısmı net kira gelirinin tespitinde indirim olarak dikkate alınmaz. Gayrimenkulün konut olarak kiraya verildiği 2001 ve 2002 yıllarına ilişkin olarak, her bir yıl için alım bedelinin %5'i olan 450 milyon lira gider olarak indirim konusu yapılabilir.

5. *Kiraya verilen mal ve haklar için ödenen vergi, resim, harç ve şerefiyelerle kiraya verenler tarafından ödenmiş olmak şartıyla belediyelere ödenen harcamalara iştirak payları.*
6. *. Kiraya verilen mal ve haklar için ayrılan amortismanlar.*

Boş arazi ve arsalar için amortisman ayrılmaz.

7. *Kiraya verenin yaptığı onarım giderleri.*

Buradaki onarım gideri ifadesi normal onarım giderlerini ifade eder. Kiraya verilen gayrimenkuller için yapılacak onarım giderlerinin gayrimenkülü genişletecek veya ekonomik değerini devamlı bir şekilde artıracak şekilde olması halinde yapılan giderlerin aktifleştirilmesi gerekir.

8. *Kiraya verilen mal ve haklara ait bakım ve idame giderleri.*
9. *Kiraladıkları mal ve hakları kiraya verenlerin ödedikleri kiralar ve diğer gerçek giderler.*
10. *Sahibi buldukları konutları kiraya verenlerin kira ile oturdukları konutların kira bedeli.*

Sahibi oldukları konutları kiraya verenler gerçek gider usulünü seçmeleri halinde bu konutlardan elde ettikleri gayrisafi hasılatın kira ile oturdukları konut için ödedikleri kira bedelini gider olarak indirebilirler. Bu indirimin yapılması için aşağıdaki şartların gerçekleşmesi gerekir⁵.

- Kira ile oturlan konutun kira bedelinin, gider olarak indirilebilmesi için sahip olunan gayrimenkulün de konut olarak kiraya verilmesi gerekir.
- Ödenen kiralardan indirim esas alınacak tutarı konut olarak kiraya verilen konutun sağladığı kira bedeli ile sınırlıdır.
- Birden fazla konutun kiraya verilmesi durumunda, ödenen kira bunlardan sadece birinin (en yüksek kira geliri getiren konutun) kirası ile kıyaslanır ve bu tutarla sınırlı olarak indirilebilir.

Sahibi oldukları konutları kiraya verenler, kendilerinin kira ile başka bir konutta oturmaları nedeniyle zarar beyan edemezler. Oturulan konuta ödenen kira bedeli elde edilen gayrisafi hasılatın istisna dikkate alınarak gerçek giderler indirildikten sonra kalan kısımdan düşülebilir. Ancak götürü gider usulünü seçenler ödedikleri bu kiralardan indiremezler.

Konut kavramı, bir kişinin devamlı yerleşmek maksadıyla oturduğu yerdir. Yani konut kavramı ikametgahı temsil etmektedir. Dolayısıyla sahibi oldukları konutları kiraya verenler, geçici olarak kiraladıkları yazlıklara ödedikleri kiraları gider olarak indiremezler.

Örnek : 21

Ahmet Bey sahibi bulunduğu konutu kiraya vermiş ve kendisi kira bedeli daha düşük olan bir başka konutta kiracı olarak oturmaya başlamıştır. Bu durumda Ali Bey sahibi olduğu konuttan elde ettiği kira hasılatından kirada oturduğu konut nedeniyle ödediği kira bedelini indirebilecektir.

5 Mustafa Ali SARILI, Gayrimenkul Sermaye İratlarının Beyanı ve Vergilendirilmesi, Vergi Dünyası Dergisi, HUD Yayınları, Haziran 1999, Sayı:214

Örnek : 22

Hasan Bey sahibi olduğu apartman dairesini kiraya vermiş olup aynı yıl içinde 3 aylığına yazlık ev tutmuştur. Bu durumda Hasan Bey yazlık ev için ödediği kira tutarını kiraya verdiği apartman dairesinden elde ettiği kira tutarından indiremeyecektir.

Yurtdışında ödenen konut kirası

Tam mükellefiyete tabi olup yabancı ülkelerde bulunanların (örneğin resmi daire ve müesseselere veya merkezi Türkiye’de bulunan teşekkül ve teşebbüslere bağlı olup adı geçen daire, müessese, teşekkül ve teşebbüslerin işleri dolayısıyla yabancı memleketlerde oturan Türk vatandaşlarının), buldukları ülkelerde ödedikleri konut kiralaları Türkiye’de konut olarak kiraya verilen gayrimenkullerden sağlanan kiralardan düşülebileceğini vergi idaresi kabul etmiştir.

Bu esas Almanya ve diğer dış ülkelerde çalışan Türler için geçerli değildir. Çünkü bunların vergi uygulamasında dar mükellefiyete tabi oldukları kabul edilmektedir (210 Seri no.lu Gelir Vergisi Genel Tebliği). Bu durumda yurt dışında işçi olarak çalışan kişilerin buldukları ülkelerde ödedikleri kira giderlerini Türkiye’de elde ettiği kira gelirinden indirmeleri mümkün değildir.⁶

11. Kiraya verilen mal ve haklarla ilgili olarak sözleşmeye, kamuna ve ilama dayanılarak ödenen zarar, ziyan ve tazminatlar

12. Şahıs Sigorta Primleri

Beyan edilen gelirin %10’unu (bireysel emeklilik sistemi dışındaki şahıs sigorta primleri için beyan edilen gelirin % 5’ini) ve asgari ücretin yıllık tutarını aşmamak şartıyla, mükellefin şahsına, eşine ve küçük çocuklarına ait hayat, ölüm, kaza, hastalık, sakatlık, analık, doğum ve tahsil gibi şahıs sigorta primleri ile bireysel emeklilik sistemine ödenen katkı payları mükelleflerin yıllık beyanname ile bildirecekleri gelirlerden indirilebilir (G.V.K. md. 89/1).

6 KARYAĞDI, a.g.e., s. 56.

Sigortanın veya emeklilik sözleşmesinin Türkiye’de kain ve merkezi Türkiye’de bulunan bir sigorta şirketi nezdinde akdedilmiş, prim ve katkı payı tutarlarının gelirin elde edildiği yılda ödenmiş olması gerekir.

13. Bağış ve Yardımlar

Bağış ve yardımların yıllık beyannameye tabi gelirden indirilebilmesi için GVK’nun 89/2. maddesinde sayılan şartların oluşması gerekmektedir.

8.2. Kısmen kiraya verme halinde giderlerin dağıtımı

Gayrimenkullerin ve gayrimenkul mahiyetindeki mal veya hakların kısmen kiraya verilmesi halinde, sadece kiraya verilmiş kısımlara isabet eden giderler hasıllardan indirilebilir (G.V.K. md. 74/II).

Kiraya verilmeyen kısımlara isabet eden masrafların hangi ölçüye göre hesaplanacağı Yasada belirtilmiş değildir. Bu konuda makul düzeyde değişik ölçüler kullanılabilir. Örneğin, ısıtma ve aydınlatma giderleri gayrimenkul yüzölçümlerine, diğer giderler ise vergi değerlerine göre dağıtılabileceği gibi giderlerin tümü, sadece vergi değerleri dikkate alınarak dağıtılabılır.

Sahibinin veya usul ve furuğun kullanımına tahsis edilen gayrimenkullerle sahibinin isteği nedeniyle kiraya verilmeyip boş bırakılan gayrimenkullere isabet eden giderler hasıllardan düşülemez.

Onarım dolayısıyla kiralanmamış olan gayrimenkullerde onarım süresince söz konusu gayrimenkul için yapılan giderlerin tamamı matrahtan indirilebilir. Çünkü kiraya vermeme, gayrimenkülü onarmak suretiyle kira gelirisinin devamını sağlama amacına yöneliktir.

Kiraya arz edildiği halde müşteri bulunamadığı için (ev sahibinin kusurundan kaynaklanmayan nedenlerle) boş kalmış olan gayrimenkullerde boş kalan gayrimenkullere isabet eden giderler hasıllardan indirilebilir.

7 Beyanname Düzenleme Rehberi 2001, Maliye Hesap Uzmanları Derneği Yayını, İstanbul:2001 s.189

Örnek : 23

On daireli bir binaya sahip olan Sıla Hanım, dairelerden bir tanesini kendisine bir tanesini ise kızına tahsis etmiştir. Dairelerden bir tanesini ise Amerika'da okuyan oğlu için hazırlamış olup oğlunun Türkiye'ye döneceği tarihe kadar boş tutulacaktır. Geriye kalan yedi daireden yıllık toplam (6.000.000.000., TL x 7=) 42.000.000.000.- TL kira geliri elde etmektedir. Ayşe Hanım, kira gelirinin elde edildiği 2002 yılında bina için toplam 4.000.000.000.- TL gider yapmıştır.

(Vergi değerlerinin alınan kira bedelleri aynı tutarda olduğu varsayımı altında) gayrisafi hasılatтан indirilebilecek giderler şöyle hesaplanacaktır.

	Vergi Değeri	Oranı
Kirada Bulunan Daireler	42.000.000.000	7/10
Diğer Daireler	18.000.000.000	3/10
Toplam	60.000.000.000	

Elde edilen kira gelirlerinden, binanın tümü için yapılmış olan giderlerin sadece kiraya verilen gayrimenkullere isabet eden kısmı (7/10'u) indirilebilecektir. Bu tutar ise (4.000.000.000.- TL x 7/10 =) 2.800.000.000.- TL'dir.

8.3. Götürü Gider Usulünde Net Gelir Nasıl Hesaplanır?

Gelir Vergisi Kanunu'na göre dileyen mükellefler gerçek gider usulü yerine götürü gider usulünü uygulayabilirler. Bu usulde gayrisafi kira hasılatının %25'i götürü olarak brüt hasılatтан gider olarak indirilecektir. Ancak götürü gider usulünü uygulayan kişiler götürü gider tutarına ilaveten gerçek giderlerden herhangi birini indiremez. Götürü gider uygulaması ile ilgili olarak Gelir Vergisi Kanununda öngörülen esaslar şöyle özetlenebilir⁸.

8 SÖNMEZ, AYAZ, a.g.e., s. 40-41

a- Götürü gider usulü uygulaması mükellefin arzusuna bırakılmıştır. Ancak bu yöntemi seçen mükellefler iki yıl geçmedikçe gerçek usule dönemezler.

b- Götürü gider usulünün uygulamasında, beyanname üzerinde hasıllattan götürü olarak tespit edilen gider indirilir.

c- Götürü gider usulünden yararlanabilmek için daha önceden vergi dairesine bildirimde bulunma zorunluluğu yoktur.

d- Götürü veya gerçek gider usulünün seçimi sahip olunan gayrimenkullerin tümü için geçerli olmak üzere yapılır. Gayrimenkullerin bir kısmı için götürü gider usulü, diğerleri için gerçek gider usulü uygulanamaz.

e- Götürü gider usulü haklar dışında kalan gayrimenkullerin safi iradının tespitinde uygulanabilmektedir.

f- Aile birliğinde aile reisi, eş ve küçük çocuklar götürü veya gerçek gider seçimlerini ayrı ayrı yapabilirler. 4369 sayılı Kanun ile aile reisi beyanı kaldırıldığından bu konuda tereddüt de zaten kalmamıştır.

9. KİRA GELİRLERİNDE İSTİSNA UYGULAMASI

Gelir Vergisi Kanunu'nun 21. maddesine göre;

"Binaların mesken olarak kiraya verilmesinden bir takvim yılı içinde elde edilen hasılatın 240.000.000,(2001/3398 sayılı BKK ile 2002 takvim yılı gelirlerine uygulanmak üzere 950.000.000,) lirası gelir vergisinden müstesnadır. İstisna haddi üzerinde hasılat elde edilip beyan edilmemesi veya eksik beyan edilmesi halinde, bu istisnadan yararlanılamaz.

Ticari, zirai veya mesleki kazancını yıllık beyanname ile bildirmek mecburiyetinde olanlar ile gelirleri bunlar tarafından bildirilecek olanlar bu istisnadan faydalanamazlar."

Kira gelirlerine uygulanacak istisna uygulamasının şartları ile uygulamaya ilişkin olarak önemli görülen hususlar ana başlıklar halinde aşağıdaki gibidir.

a- İstisna, sadece binaların mesken olarak kiraya verilmesi karşılığında elde edilen hasılatı uygulanabilmektedir. Hakların kiralanmasında veya binaların işyeri olarak kiraya verilmesi durumunda istisna uygulaması mümkün değildir.

b. İstisna haddi üzerinde hasılat elde edilip beyan edilmemesi veya eksik beyan edilmesi halinde, bu istisnadan yararlanılamaz. Yani söz konusu istisnadan sadece iyi niyetli kişiler yararlanabilecektir.

c. Ticari, zirai veya mesleki kazancını yıllık beyanname ile bildirmek mecburiyetinde olanlar ile gelirleri bunlar tarafından bildirilecek olanlar bu istisnadan faydalanamazlar.

Aile beyanı uygulaması yürürlükten kaldırıldığı için, ticari, zirai veya mesleki kazançları nedeniyle yıllık beyanname verenlerin eş ve küçük çocukları da istisnadan yararlanabilecektir.

d. İstisna şahsa bağlıdır. Bir konuta birden fazla kişinin ortak olması halinde, bu konuttan elde edilen kira gelirlerinin vergilendirmesinde, her bir ortak için 950.000.000 liralık istisna ayrı ayrı uygulanacaktır.

e. Vergiye tabi tutarın tespitinde kira gelirleri istisnasından yararlanılan kısma isabet eden giderler dikkate alınmaz.

f. Bir mükellefin birden fazla konuttan kira geliri elde etmesi halinde, istisna kira gelirleri toplamına bir defa uygulanacaktır. Örneğin 2 konutunu kiraya veren bir şahıs her bir konut için ayrı ayrı istisnadan yararlanamaz. İstisna tutarı iki konutun yıllık toplam hasılatından yalnızca bir kez indirilir.

2002 yılında binaların konut olarak kiraya verilmesinden bir takvim yılı içinde elde edilen hasılat için uygulanacak istisna tutarı 950.000.000.- (2001/3398 sayılı BKK ile belirlenen tutar.) TL'dir.

Örnek : 24

Muzaffer Bey konut olarak kiraya verdiği iki adet daireden 2002 yılında toplam 13 milyar lira kira geliri elde etmiştir. Muzaffer Bey safi gelirin tespitinde götürü gider usulünü seçmiştir. Bu durumda safi geliri aşağıdaki şekilde hesaplanacaktır.

1-Gayrimenkul Sermaye İradı Hasılatı	13.000.000.000.-TL
2-Gayrimenkul Sermaye İradı İstisnası	950.000.000.-TL
3-İstisnadan Sonra Kalan(1-2=)	12.050.000.000.-TL
4-Götürü Gider(3 x %25=)	3.012.500.000.-TL
5-Vergiye Tabi Gayrimenkul Sermaye İradı(3-4=)	9.037.500.000.-TL

Örnek : 25

Yukarıdaki örnekte Muzaffer Bey'in 2002 yılında elde ettiği kira geliri toplamının 13 milyar lira değil 18 milyar lira olduğu daha sonraki bir tarihte saptanmıştır. Muzaffer Bey elde ettiği konut kira gelirini eksik beyan ettiği için, gayrimenkul sermaye iradı istisnasından yararlanamayacaktır (G.V.K. md. 21).

Bu durumda hesaplanacak vergiye tabi gelir aşağıdaki gibi olacaktır.

1-Gayrimenkul Sermaye İradı Hasılatı	18.000.000.000.-TL
2-Gayrimenkul Sermaye İradı İstisnası	0
3-İstisnadan Sonra Kalan(1-2=)	18.000.000.000.-TL
4-Götürü Gider(3 x %25=)	4.500.000.000.-TL
5-Vergiye Tabi Gayrimenkul Sermaye İradı(3-4=)	13.500.000.000.-TL

Örnek : 26

Yavuz Bey bir tanesi kendisine diğeri eşine ait olmak üzere iki adet konutu 2002 yılında mesken olarak kiraya vermiştir. Kendisine ait olan konuttan 9 milyar 500 milyon lira, eşine ait olan konuttan ise 20 milyar lira kira geliri elde etmişlerdir. Yavuz Bey ve eşi net gelirin tespitinde gerçek usulü tercih etmişlerdir. Söz konusu gelirlerin elde edilmesi için yapılan gerçek giderlerin tutarları ise sırasıyla 1 ve 2 milyar liradır.

Yavuz Bey'in ve eşinin 2002 yılında başka bir gelirleri bulunmamaktadır. Bu durumda beyan edilecek gayrimenkul sermaye iradının safi tutarı aşağıdaki şekilde hesaplanacaktır.

Yavuz Bey'in Gelirinin Hesabı

1-Gayrimenkul Sermaye İradı	9.500.000.000.-TL
2-İstisnaya İisabet Eden Gider (950.000.000/9.500.000.000) x 1.000.000.000=	100.000.000.-TL
3-İindirilecek Gerçek Gider(1.000.000.000-100.000.000=)	(-)900.000.000.-TL
4-Konut İstisnası	(-)950.000.000.-TL
5-Vergiye Tabi Gayrimenkul Sermaye İradı(1-3-4=)	7.650.000.000.-TL

Eşin Gelirinin Hesabı:

1-Gayrimenkul Sermaye İradı	20.000.000.000.-TL
2-İstisnaya İisabet Eden Gider (950.000.000/20.000.000.000) x 2.000.000.000=	95.000.000.-TL
3-İindirilecek Gerçek Gider(2.000.000.000 – 95.000.000=)	(-)1.905.000.000.-TL
4-Konut İstisnası	(-)950.000.000.-TL
5-Vergiye Tabi Gayrimenkul Sermaye İradı(1-3-4=)	17.145.000.000.-TL

Yavuz Bey ve eşi ayrı ayrı verecekleri gelir vergisi beyannamelerinde yukarıda anılan tutarları Ocak 2003'de beyan edeceklerdir.

10. KİRA GELİRLERİNDE STOPAJ

Kamu idare ve müesseseleri, iktisadi kamu müesseseleri, sair kurumlar, ticaret şirketleri, iş ortaklıkları, dernekler, vakıflar, dernek ve vakıfların iktisadi işletmeleri, kooperatifler, yatırım fonu yönetenler, gerçek gelirlerini beyan etmeye mecbur olan ticaret ve serbest meslek erbabı, zirai kazançlarını bilanço veya zirai işletme hesabı esasına göre tespit eden çiftçiler, gayrimenkul sermaye iradı kapsamında yer alan mal ve hakların kiralanması karşılığında yapılan ödemeleri nakden veya hesaben yaptıkları sırada (avans olarak ödenenle dahil) gayrimenkul sahiplerinin gelir vergisine mahsup edilmek üzere Gelir Vergisi Kanunu uyarınca stopaj yapmak mecburiyetindedirler.

Gelir Vergisi Kanununun 94/5-a maddesi hükmü uyarınca gayrimenkul sermaye iradı kapsamındaki mal ve hakların kiralanması karşılığında yapılan ödemelerden %20 (99/13646 sayılı BKK) oranında stopaj yapılması gerekmektedir. Ayrıca kira ödemeleri sırasında tevkif suretiyle kesilen gelir vergisi üzerinden %10 oranında fon payı hesaplanır.

Gelir Vergisi Kanununun 94/5-b maddesi hükmü uyarınca vakıflar ve derneklere ait gayrimenkullerin kiralanması karşılığında bunlara yapılan kira ödemelerinden de % 20 oranında gelir vergisi tevkifatı yapılması gerekmektedir. Kendisine kira ödemesinde bulunulan derneğin kamuya yararlı dernek veya vakfın Bakanlar Kurulu'na vergi muafiyetine sahip vakıf olması önem taşımamaktadır.

Ancak, özel kanunlarında gelir veya kurumlar vergisine ilişkin istisna veya muafiyet hükümleri bulunan dernek veya vakıflara yapılacak ödemelerden tevkifat yapılmayacaktır. (KVG 57)

Gelir Vergisi Kanununun 94/5-c maddesi hükmü uyarınca kooperatiflere ait gayrimenkullerin kiralanması karşılığında bunlara yapılan kira ödemelerinden de % 20 oranında gelir vergisi tevkifatı yapılması gerekmektedir.

Kiraya verilen mal ve hakların ticari veya zirai bir işletmeye dahil olması ha-

linde, elde edilecek iradın safi tutarı ticari veya zirai kazancın saptanmasına ilişkin hükümlere göre hesaplanacaktır. Böyle durumlarda elde edilen kira geliri ticari veya zirai kazancın bir unsurudur. Dolayısıyla, ticari veya zirai işletmelere ait mal ve hakların kiralınmasında, bunlara yapılacak ödemelerden vergi tevkifatı yapılmayacaktır.

11. KİRA GELİRLERİNİN BEYANI

11.1. Tam Mükellefiyette

Türkiye’de yerleşmiş olan Türk ve yabancılarla (ikametgah esası) resmi daire ve müesseselere veya merkezi Türkiye’de bulunan teşekkül ve teşebbüslere bağlı olup adı geçen daire, müessese, teşekkül ve teşebbüslerin işleri dolayısıyla yabancı memleketlerde oturan Türk vatandaşları (tabiyet esası), Türkiye içinde ve dışında elde ettikleri kazanç ve iratların tamamı üzerinden vergilendirilirler.

Gayrimenkulünü işyeri olarak kiraya veren tam mükelleflerin elde ettikleri ve brüt tutarları toplamı 2002 yılı için 6.650.000.000.- TL’yi aşmayan kira gelirleri için beyanname vermeleri gerekmez. Bu tutarı aşan miktardaki kira gelirleri için stopaj yapılmış olsa dahi yıllık beyanname verilmesi gerekmektedir.

GVK’nun 86. maddesi uyarınca sadece tevkif yoluyla vergilendirilmiş bulunan gayrimenkullerden elde edilen gayrisafi hasılatın belirli sınırı aşması durumunda beyana tabi olduğu hüküm altına alınmıştır. Kanunda tevkif yoluyla vergilendirilmeyen konut kira gelirlerinin, gayrimenkul sermaye iratlarının toplamına dahil edilip edilmeyeceği belirtilmemiştir. Kanunun lafzında yer almayan bu durum Maliye Bakanlığı’nın 220 seri no.lu Gelir Vergisi Genel Tebliğinde açıklanmıştır. Bu tebliğde, konut kira gelirlerinin istisna tutarını aşan kısmı ile işyeri kira gelirlerinin gayri safi tutarları toplamının beyan sınırını aştığı takdirde beyan edileceği açıklanmıştır⁹.

⁹ 220 seri no.lu tebliğ, kanunda düşünülmeyen veya unutulmuş bu eksikliği gidermeye yönelik olarak çıkarılmıştır. Tebliğ ancak kanunda bulunan hükümleri açıklamak için çıkartılır aksine yeni bir hüküm tesis edemez. Dolayısıyla böyle bir değişikliğin ancak kanunla yapılması gerekir.

Yapılan bu düzenleme uyarınca konut kira geliri ile stopaj yoluyla vergilenen kira gelirinin brüt tutarları toplamı 2002 yılı için 6.650.000.000 liralık haddi aşıyorsa, bunlar birleştirilir ve aynı beyanname ile beyan edilir.

Elde edilen kira gelirinin konut kirasından oluşması durumunda, konut kirasının yıllık brüt tutarının 950.000.000 liralık istisna haddini aşan kişiler bu gelirleri için yıllık gelir vergisi beyannamesi vermeleri gerekir. Tam mükellefiyette, gayrimenkulunu konut olarak kiraya verenlerden konut kira gelirleri toplamı 950.000.000 lira ve altında olanlar yıllık beyanname vermeyecekler, diğer kazançları nedeniyle beyanname vermek zorunda olsalar bile bu iratlarını beyannamelerine dahil etmeyeceklerdir.

Tam mükelleflerin kira gelirleri ile birlikte yıllık beyanname ile beyan edilecek başka gelirler elde etmeleri durumunda, söz konusu gelirler Gelir Vergisi Kanunu'nun 85. maddesi uyarınca toplanacak ve yıllık beyanname ile 2003 yılının Mart ayında beyan edilecektir. Tam mükelleflerin yıllık beyanname vermeleri durumunda beyannameye dahil etmeyecekleri gelirler Gelir Vergisi Kanunu'nun 86/1 de sayılmıştır.

11.2. Dar Mükellefiyette

Dar mükellef gerçek kişinin elde ettiği kira gelirin tamamı üzerinden stopaj suretiyle vergilendirme yapılmış ise tutarı ne olursa olsun, bu gelir için beyanname verilmez. Diğer gelirleri nedeniyle beyanname verilmesi halinde de bu gelir beyannameye dahil edilmez.

Dar mükellef gerçek kişilerin Türkiye'de stopaja tabi tutulmamış kira geliri elde etmeleri durumunda yıllık beyanname vermeleri gerekir.

Dar mükelleflerin stopaja tabi tutulmamış kira gelirleri ile birlikte yıllık beyanname ile beyan edilecek başka gelirler elde etmeleri durumunda, söz konusu gelirler Gelir Vergisi Kanunu'nun 85. maddesi uyarınca toplanıp yıllık beyanname ile 2003 yılının Mart ayında beyan edilecektir. Dar mükelleflerin yıllık beyanname vermeleri durumunda beyannameye dahil etmeyecekleri gelirler Gelir Vergisi Kanunu'nun 86/2 de sayılmıştır.

11.3. Yurt Dışında Çalışan Türk Vatandaşlarının Beyanı

Yurt dışında oturma veya çalışma izni alarak altı aydan fazla bir süredir yurt dışında yaşayan Türk vatandaşlarının bulunan vatandaşlarımızın (Gelir Vergisi Kanununun 3'üncü maddesinin 2 numaralı bendinde belirtilenler hariç olmak üzere),Türkiye'de elde ettikleri gelirleri nedeniyle dar mükellefiyet esasında vergilendirilmeleri gerekmektedir. (GVG 210)

Bu vatandaşlarımızdan kesin dönüş yapanlar Türkiye'ye yerleşenler ile bir takvim yılı içinde altı aydan daha fazla süreyle Türkiye'de oturanlar ise tam mükellefiyet esasında vergilendirileceklerdir.

Yurt dışında çalışan ve orada ikamet eden Türk vatandaşlarından

- Bir takvim yılı içinde elde ettiği konut kira geliri istisna tutarını (2002 yılı için 950.000.000 lirayı) aşanlar,
- İşyerini vergi kesintisi yapma zorunluluğu olmayanlara (örneğin, basit usulde vergiye tabi mükelleflere) kiralayanlar,
- Diğer mal ve haklardan kira geliri elde edenler

Yıllık beyanname vermek zorunda.

Kira geliri stopaj suretiyle vergileniyorsa, tutarı ne olursa olsun, yıllık beyanname ile beyan edilmeyecektir. (GVK Md. 86/2-a)

12. 2002 TAKVİM YILI GELİRLERİNE UYGULANANACAK VERGİ TARİFESİ

2002 yılı gelirlerine uygulanmak üzere 01.01.2002 tarihinden itibaren geçerli olan GVK'nun 103. maddesi aşağıdaki şekildedir.

Gelir Vergisine tabi gelirler (ücretler hariç);

3.800.000.000 liraya kadar	%20
9.500.000.000 liramın 3.800.000.000 lirası için 760.000.000 lira, fazlası	%25
19.000.000.000 liramın 9.500.000.000 lirası için 2.185.000.000 lira, fazlası	%30
47.500.000.000 liramın 19.000.000.000 lirası için 5.035.000.000 lira, fazlası	%35
95.000.000.000 liramın 47.500.000.000 lirası için 15.010.000.000 lira, fazlası	%40
95.000.000.000 liradan fazlasının 95.000.000.000 lirası için 34.010.000.000 lira, fazlası	%45

13. OCAK-2002 GELİR VERGİSİ BEYANNAMESİNİN DOLDURULMASI

Beyana tabi geliri sadece kira gelirlerinden ibaret olanlar "1001 B" kodlu yıllık gelir vergisi beyannamesini dolduracaklardır. Beyanname verecekler aynı zamanda elde ettikleri kira gelirlerinin ayrıntısına ilişkin bilgileri beyannamenin arka sayfasında yer alan kısma (en fazla beş adet) yazacaklardır. Beş adet üzerindeki mal veya hakkın kiraya verilmesi durumunda ise "1101 F1" kodlu " Gayrimenkul Sermaye İradına İlişkin Ek Föy"ün de doldurularak beyanname eklenmesi gerekmektedir.

13.1. Yıllık Gelir Vergisi Beyannamesinin Doldurulmasında Dikkat Edilecek Hususlar

Yıllık gelir vergisi beyannamesi ve gelir elde edilen gayrimenkul sayısının beşten fazla olması halinde kullanılacak ek föy doldurulurken aşağıda yer alan hususlara dikkat edilmesi gerekmektedir¹⁰;

- KARBON KAĞIDI KULLANILMADAN İki örnek doldurulacaktır. Fotokopi ile çoğaltılan beyannameler kesinlikle kullanılmayacaktır.
- Mavi veya siyah tükenmez kalem kullanılarak BÜYÜK MATBAA HARFLERİ ile doldurulacaktır.
- Kurşun kalem kesinlikle kullanılmayacaktır.
- Her kutuya bir harf veya rakam yazılacaktır.
- Silinti ve kazıntı yapılmayacak, beyanname ve ek föy katlanmayacak ve buruşturulmayacak, okunaklı düzenlemeye özen gösterilecektir.
- Rakamlar arasına herhangi bir işaret konulmayacaktır. BİLGİLER İLGİLİ ALANA SİĞDİĞİ KADAR YAZILACAKTIR.
- Sayısal ifadeler romen rakamı ile yazılmayacaktır.
- Alfabetik karakterler sola, sayısal karakterler sağa yanaşık olarak yazılacaktır.
- Kelimeler arasında bir karakter boşluk bırakılacaktır.
- Noktalama işaretinden sonra boşluk bırakılmayacaktır.

1 - 4 No.lu alanlara; kimlik bilgileri, nüfus cüzdanında yazılı olduğu şekilde ve kısaltmadan aynen yazılacaktır. Kimlik bilgilerinin ayrılan alana sığmaması durumunda, isimler sığıdığı kadarıyla yazılacaktır.

¹⁰ Sadece Kira Geliri Elde Edenler İçin Yıllık Gelir Vergisi Düzenleme Rehberi (2002), Maliye Bakanlığı Gelirler Genel Müdürlüğü Yayını, Ankara:2001. s. 7.

5 No.lu doğum yeri alanına; İLÇE ADI YAZILACAKTIR. İLÇENİN AYRI BİR ADI YOKSA İL ADI YAZILACAKTIR. KÖY VE BUCAK İSMİ YAZILMAYACAKTIR.

6 No.lu adres alanına; mahalle, cadde / sokak bilgileri yazılacak ve POSTA KODU muhakkak belirtilecektir. Varsa telefon numarası alan kodu ile birlikte yazılacaktır. Adres bilgileri açık bir şekilde alanlara sığıyorsa kısaltma yapmadan yazılacaktır. Alanlara sığmaması halinde anlaşılır kısaltmalar yapılabilir.

7 No.lu alanda; doğum tarihi gün, ay ve yıl olarak belirtilecektir.

8 No.lu mesleği alanına; mükellefin esas uğraş konusu yazılacaktır. Birden fazla meslekle uğraş söz konusu ise ağırlıklı olan yazılacaktır.

9 No.lu uyruğu alanına; Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olanlar T.C rumuzunu, başka ülke tabiyetinde olanlar ise, ülkelerinin Uluslararası Trafik Kodunu yazacaklardır.

14. KİRA GELİRLERİNİN NET TUTARININ HESAPLANMASINA VE BEYANNAMENİN DOLDURULMASINA İLİŞKİN ÖRNEKLER

Örnek : 27

Beşiktaş Vergi Dairesi bölgesinde ikamet eden, Ceren KEBAPÇI İstanbul’da bulunan ve konut olarak kiraya verdiği dairesinden 2002 yılında 5 milyar 400 milyon lira kira geliri elde etmiştir. Ceren Hanım’ın 2002 yılında beyana tabi başka geliri bulunmamaktadır.

Ceren Hanım kira gelirinin net tutarının hesaplanmasında %25’lik götürü gider usulünü tercih etmiştir.

Buna göre Ceren Hanım’ın kira gelirine ilişkin gelir vergisi ve fon payı aşağıdaki gibi hesaplanacaktır.

1. Brüt Kira Geliri	5.400.000.000.-TL
2. Gayrimenkul Sermaye İradı İstisnası	950.000.000.-TL
3. İstisnadan Sonra Kalan(1-2=)	4.450.000.000.-TL
4. Götürü Gider(3 x %25=)	1.112.500.000.-TL
5. Vergiye Tabi Gelir (3-4=)	3.337.500.000.-TL
6. Hesaplanan ve Ödenmesi Gereken Gelir Vergisi	667.500.000.- TL
7. Fon Payı Matrahı	667.500.000.- TL
8. Hesaplanan ve Ödenmesi Gereken Fon Payı (7 x %10=)	66.750.000.- TL

Malîye Bakanlığı
GELİRLER
Bütçe Makamına

YILLIK GELİR VERGİSİ BEYANNAMESİ
(Yüksek Gelirli ve Çok Gelirli Kişiler İçin)

1001 B

1) **Bekir Taş** 2) YERLEŞİM YERİ (Evlilik Durumu) 01 01 2002
YERLİK BAŞLIK NO: 01 13 2002 YERLİK NO:

1) **İSTANBUL** 4) YERLİK NO: 01 05 01 001

BAĞLI KURUM

TAHAKKÜT VE İZLENİMLERİNİN KISITLI VE AYRINTILI DURUMU

1) **Adı** K E B A R G I
2) **Soyadı** C İ R E N
3) **Doğum Tarihi** 09 04 1972
4) **Evli** E
5) **Yaşı** 34
6) **Yaşam Yeri** İ S T A N B U L
7) **İşyeri** T C
8) **Yaşam Yeri** İlçe/Okul: İ M A Ş İ K M A H A L L E S İ
9) **Yaşam Yeri** Cadde/Sokak: S E N İ Ç O K U
10) **Yaşam Yeri** Kapı No: 59 Daire No: 7 İşyeri: İ M A Ş İ K
11) **Ad** İ S T A N B U L İlçe: F O R O S Tabela No: 212 252100

TAHAKKÜT VE İZLENİMLERİNİN KISITLI VE AYRINTILI DURUMU

12) **Emekli Maaşları (Emeklilik)** 5 4 0 0 0 0 0 0 0 0
13) **Yerleşim Yeri Kira Gelirleri** 9 5 0 0 0 0 0 0 0 0
14) **Kira Gelirleri** 4 0 5 0 0 0 0 0 0 0
15) **Emeklilik Gelirleri (Emeklilik)** 1 1 2 5 0 0 0 0 0 0
16) **Yerleşim Yeri Kira Gelirleri** 3 3 3 7 5 0 0 0 0 0
17) **Diğer Gelirler**

YERLİK GELİRLERİ

18) **Emeklilik Gelirleri (Emeklilik)** 3 3 3 7 5 0 0 0 0 0
19) **Yerleşim Yeri Kira Gelirleri**
20) **Yerleşim Yeri Kira Gelirleri**
21) **Yerleşim Yeri Kira Gelirleri**
22) **Yerleşim Yeri Kira Gelirleri** 3 3 3 7 5 0 0 0 0
23) **Yerleşim Yeri Kira Gelirleri** 6 6 7 5 0 0 0 0
24) **Yerleşim Yeri Kira Gelirleri**
25) **Yerleşim Yeri Kira Gelirleri** 6 6 7 5 0 0 0 0
26) **Yerleşim Yeri Kira Gelirleri** 6 6 7 5 0 0 0 0
27) **Yerleşim Yeri Kira Gelirleri** 6 6 7 5 0 0 0 0
28) **Yerleşim Yeri Kira Gelirleri** 6 6 7 5 0 0 0 0
29) **Yerleşim Yeri Kira Gelirleri** 6 6 7 5 0 0 0 0
30) **Yerleşim Yeri Kira Gelirleri** 6 6 7 5 0 0 0 0

BEYANNAMENİN HANGİ BAŞLIKA VERİLDİĞİ

Yerleşim Yeri: Maaşlı Emekli (Yük. Yeri Kayıt) Yerleşim Yeri
Tarih: 16 01 2003
Adı ve Soyadı: C İ R E N K E B A R G I İmza: *C. K.* Dış Yabancı:

PARASİZDİR

Yüksek Gelirli ve Çok Gelirli Kişiler İçin

T.C.
GAYRİMENKUL VERGİSİNİN İZLENİMLERİNE İLİŞKİN BELGE (1*)

Belirli Yıl			Vergi Döneri			
Mülk No:	5922/12 MANTOLLU 1			2000000000		
Kat/Katlı:	TEKZİP AYI 50000			Mülkiyet:	☒ İpotek ☐	
Kapı No:	111	Daire No:	6	Yatırımcı Adı:	SARINER	
Mülk Adı:	12100A	Yatırımcı Adı:	5600000000	Konutun Çeşitli Vergileri:		
Belirli Yıl			Vergi Döneri			
Mülk No:						
Kat/Katlı:				Mülkiyet:	☐ İpotek ☐	
Kapı No:		Daire No:		Yatırımcı Adı:		
Mülk Adı:	A	Yatırımcı Adı:	B	Konutun Çeşitli Vergileri:		
Belirli Yıl			Vergi Döneri			
Mülk No:						
Kat/Katlı:				Mülkiyet:	☐ İpotek ☐	
Kapı No:		Daire No:		Yatırımcı Adı:		
Mülk Adı:	A	Yatırımcı Adı:	B	Konutun Çeşitli Vergileri:		
Belirli Yıl			Vergi Döneri			
Mülk No:						
Kat/Katlı:				Mülkiyet:	☐ İpotek ☐	
Kapı No:		Daire No:		Yatırımcı Adı:		
Mülk Adı:	A	Yatırımcı Adı:	B	Konutun Çeşitli Vergileri:		
Belirli Yıl			Vergi Döneri			
Mülk No:						
Kat/Katlı:				Mülkiyet:	☐ İpotek ☐	
Kapı No:		Daire No:		Yatırımcı Adı:		
Mülk Adı:	A	Yatırımcı Adı:	B	Konutun Çeşitli Vergileri:		

15 Gayrimenkul Tapınak <small>15.1.25.02.01.01-02 (Tapınak)</small> 16 Tapınak Tapınak Tapınak <small>16.1.15.02.02.01.01-02 (Tapınak)</small> 17 ÇEVRE YOLLARI (11-07-03) <small>17.15.02.03.01.01-02 (Yol)</small>	5 9 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0 5 9 0 0 0 0 0 0 0 0 0 0
18 Konutun Çeşitli Vergileri (Tapınak) <small>18.15.02.03.02.01-02 (Tapınak)</small> 19 Tapınak Tapınak Tapınak Tapınak <small>19.15.02.03.03.01-02 (Tapınak)</small> 20 15.15.02.03.03.01-02 (Tapınak) <small>20.15.02.03.03.01-02 (Tapınak)</small>	(Empty grid for stamp)

*) Bu belge, vergi daire başkanlığınca hazırlanmıştır. Bilgi için vergi daire başkanlığına ulaşılabilir. Etiler/Şişli, İstanbul. Telefon: 0212 468 65 65

Örnek : 28

Ümraniye Vergi Dairesi bölgesinde ikamet eden, Batuhan SARIKAYA, Ankara'da bulunan ve konut olarak kiraya verdiği daireden 2002 yılında 7 milyar 200 milyon lira kira geliri elde etmiştir. Batuhan Bey'in 2002 yılında beyana tabi başka geliri bulunmamaktadır.

Batuhan Bey kira gelirinin net tutarının hesaplanmasında gerçek gider yöntemi seçmiş olup, bu konut ile ilgili gerçek giderleri toplamı 2 milyar liradır.

Buna göre Batuhan Bey'in kira gelirine ilişkin gelir vergisi ve fon payı aşağıdaki gibi hesaplanacaktır.

1. Brüt Kira Geliri	7.200.000.000.-TL
2. Gayrimenkul Sermaye İradı İstisnası	950.000.000.-TL
3. İstisnadan Sonra Kalan(1-2=)	6.250.000.000.-TL
4. Vergiye Tabi Kira Gelirine İsbet Eden Gerçek Gider Tutarı	1.736.100.000.-TL
5. Vergiye Tabi Gelir (3-4=)	4.513.900.000.-TL
6. Hesaplanan ve Ödenmesi Gereken Gelir Vergisi	938.475.000.TL
7. Fon Payı Matrahı	938.475.000.TL
8. Hesaplanan ve Ödenmesi Gereken Fon Payı (7 x %10=)	93.847.500.TL

(Gerçek gider usulünü seçen mükellefler, vergiden istisna edilen kısma isabet eden giderleri hasılatlarından gider olarak indiremeyecekler, sadece vergiye tabi hasıllata isabet eden giderleri indirebileceklerdir.

Vergiye tabi kira gelirine isabet eden gerçek gider tutarı:

$$(6.250.000.000 / 7.200.000.000) \times 2.000.000.000 = 1.736.000.000.- TL)$$

YILLIK GELİR VERGİSİ BEYANNAMESİ <small>(Dünya İlinin Gelir Vergisi Beyannamesi)</small>		1001 B	
1) DAĞDANIŞIYE <small>VERGİ DAĞDANIŞIYE NO</small>	2) VERGİLENDİRME DÖNEMİ 01 01 2002 3) 31 12 2002	VERGİ DAĞDANIŞIYE NO	
3) İSTANBUL <small>İL ADI</small>	4) VERGİ KENDİ BÜYÜKLEŞİ (V) 0195804224		
TABLO I: İMZA SAĞLAYAN KİMLİK VE ADRES BİLGİLERİ			
1) İsmi	SARICAYA	2) İmza Tarihi	27 10 1969
3) Adı	BAĞTUHAN	4) İmza	DAĞDANIŞIYE
5) Baba Adı	İBRAHİM	6) Ticaret Sicil No	
7) Doğum Yılı	1969		
8) Yaşadığı Adres	Mahalle Adı: ÇAMLIK MAHALLESİ Cadde/Sokak: ÇAMLIK MAHALLESİ		
9) Doğum Yeri	İSTANBUL		
10) Kimlik No	97 34600 216 6663400		
TABLO II: İZLENİMLERİ BÜYÜKLEŞİME KATILAN KİMLİK BİLGİLERİ			
1) İsmi		2) İmza Tarihi	
3) Adı		4) İmza	
5) Baba Adı		6) Ticaret Sicil No	
7) Doğum Yılı			
8) Yaşadığı Adres			
9) Doğum Yeri			
10) Kimlik No			
TABLO III: VERGİSEL ALANLAR			
1) İsmi		2) İmza Tarihi	
3) Adı		4) İmza	
5) Baba Adı		6) Ticaret Sicil No	
7) Doğum Yılı			
8) Yaşadığı Adres			
9) Doğum Yeri			
10) Kimlik No			
BEYANNAMENİN HANGİ ŞİTLE VERİLDİĞİ			
1) Şirket/İşletme	☒	2) İşletme	☐
3) Kamusal Kurum/Temsil, Vakıf, Kurum	☐	4) Yeni Kurulmuş Kurum	☐
5) Tarih	17 01 2002		
6) Adı	BAĞTUHAN SARICAYA		
		PARASİZDİR	

TARİHİ GAYRİMENKUL MENKAT İBRAHİM İLHAN BEĞERİ (*)	
Dünyağa Yör	Yörge Döğeri <small>(Böyge İbraim İlan Yöri)</small>
Mak.Ömer: 08A HAHALCESI	2 5 0 0 0 0 0 0 0 0
Çaldı/Çaldık: HAUN? SORAK	Makam: ☒ İyün ☐ Şişe
Kap. No: 7 Etiler No: 4 Mak. C: 3 Etiler No: 10 No. 88: GMEANİYE Etiler: 3 4	
1. Mak. Ömer: 12 Mak. No: 100 Mak. C: A Gayri Menkul İbraim: 7 2 0 0 0 0 0 0 0 0 Menkul Güçlü Yörge: B	
Dünyağa Yör	Yörge Döğeri <small>(Böyge İbraim İlan Yöri)</small>
Mak.Ömer: 	
Çaldı/Çaldık: 	Makam: ☐ İyün ☐ Şişe
Kap. No: Etiler No: Mak. C: Etiler No: No. 88: 	
2. Mak. Ömer: Mak. No: Mak. C: Gayri Menkul İbraim: Menkul Güçlü Yörge: 	
Dünyağa Yör	Yörge Döğeri <small>(Böyge İbraim İlan Yöri)</small>
Mak.Ömer: 	
Çaldı/Çaldık: 	Makam: ☐ İyün ☐ Şişe
Kap. No: Etiler No: Mak. C: Etiler No: No. 88: 	
3. Mak. Ömer: Mak. No: Mak. C: Gayri Menkul İbraim: Menkul Güçlü Yörge: 	
Dünyağa Yör	Yörge Döğeri <small>(Böyge İbraim İlan Yöri)</small>
Mak.Ömer: 	
Çaldı/Çaldık: 	Makam: ☐ İyün ☐ Şişe
Kap. No: Etiler No: Mak. C: Etiler No: No. 88: 	
4. Mak. Ömer: Mak. No: Mak. C: Gayri Menkul İbraim: Menkul Güçlü Yörge: 	
Dünyağa Yör	Yörge Döğeri <small>(Böyge İbraim İlan Yöri)</small>
Mak.Ömer: 	
Çaldı/Çaldık: 	Makam: ☐ İyün ☐ Şişe
Kap. No: Etiler No: Mak. C: Etiler No: No. 88: 	
5. Mak. Ömer: Mak. No: Mak. C: Gayri Menkul İbraim: Menkul Güçlü Yörge: 	
22. Gayri Menkul Toplam (22.23.24.25.26.27.28.29.30.31.32.33.34.35.36.37.38.39.40.41.42.43.44.45.46.47.48.49.50.51.52.53.54.55.56.57.58.59.60.61.62.63.64.65.66.67.68.69.70.71.72.73.74.75.76.77.78.79.80.81.82.83.84.85.86.87.88.89.90.91.92.93.94.95.96.97.98.99.100)	7 2 0 0 0 0 0 0 0 0
23. Gayri Menkul Toplam (23.24.25.26.27.28.29.30.31.32.33.34.35.36.37.38.39.40.41.42.43.44.45.46.47.48.49.50.51.52.53.54.55.56.57.58.59.60.61.62.63.64.65.66.67.68.69.70.71.72.73.74.75.76.77.78.79.80.81.82.83.84.85.86.87.88.89.90.91.92.93.94.95.96.97.98.99.100)	
24. Mak. Ömer Toplam (24.25.26.27.28.29.30.31.32.33.34.35.36.37.38.39.40.41.42.43.44.45.46.47.48.49.50.51.52.53.54.55.56.57.58.59.60.61.62.63.64.65.66.67.68.69.70.71.72.73.74.75.76.77.78.79.80.81.82.83.84.85.86.87.88.89.90.91.92.93.94.95.96.97.98.99.100)	
25. MENKUL YÖRGE (25.26.27.28.29.30.31.32.33.34.35.36.37.38.39.40.41.42.43.44.45.46.47.48.49.50.51.52.53.54.55.56.57.58.59.60.61.62.63.64.65.66.67.68.69.70.71.72.73.74.75.76.77.78.79.80.81.82.83.84.85.86.87.88.89.90.91.92.93.94.95.96.97.98.99.100)	
26. Menkul Güçlü Yörge Toplam (26.27.28.29.30.31.32.33.34.35.36.37.38.39.40.41.42.43.44.45.46.47.48.49.50.51.52.53.54.55.56.57.58.59.60.61.62.63.64.65.66.67.68.69.70.71.72.73.74.75.76.77.78.79.80.81.82.83.84.85.86.87.88.89.90.91.92.93.94.95.96.97.98.99.100)	
27. Gayri Menkul Toplam (27.28.29.30.31.32.33.34.35.36.37.38.39.40.41.42.43.44.45.46.47.48.49.50.51.52.53.54.55.56.57.58.59.60.61.62.63.64.65.66.67.68.69.70.71.72.73.74.75.76.77.78.79.80.81.82.83.84.85.86.87.88.89.90.91.92.93.94.95.96.97.98.99.100)	
28. Mak. Ömer Toplam (28.29.30.31.32.33.34.35.36.37.38.39.40.41.42.43.44.45.46.47.48.49.50.51.52.53.54.55.56.57.58.59.60.61.62.63.64.65.66.67.68.69.70.71.72.73.74.75.76.77.78.79.80.81.82.83.84.85.86.87.88.89.90.91.92.93.94.95.96.97.98.99.100)	
29. MENKUL YÖRGE (29.30.31.32.33.34.35.36.37.38.39.40.41.42.43.44.45.46.47.48.49.50.51.52.53.54.55.56.57.58.59.60.61.62.63.64.65.66.67.68.69.70.71.72.73.74.75.76.77.78.79.80.81.82.83.84.85.86.87.88.89.90.91.92.93.94.95.96.97.98.99.100)	

Örnek : 29

Başkent Vergi Dairesi bölgesinde ikamet eden, İrem BAHTİYAR, Ankara’da bulunan ve konut olarak kiraya verdiği daireden 2002 yılında 4,5 milyar lira, işyeri olarak kiraya verdiği daireden ise 24 milyar lira brüt kira geliri elde etmiştir. İşyeri için ödenen kira bedelleri üzerinden 4 milyar 800 milyon TL tevkifat yapılmıştır.

İrem Hanım’ın 2002 yılında beyana tabi başka geliri bulunmamaktadır. İrem Hanım kira gelirinin net tutarının hesaplanmasında %25’lik götürü gider usulünü tercih etmiştir.

Konut kira gelirinin istisna haddini aşan kısmı ile tevkifata tabi tutulan işyeri kirasının toplamı 6 milyar 650 milyon lirayı aştığından, konut ve işyeri kira gelirleri birlikte beyan edilecek olup, buna ilişkin gelir vergisi ve fon payı aşağıdaki gibi hesaplanacaktır.

1. Konut Kira Geliri	4.500.000.000.-TL
2. İşyeri Kira Geliri	24.000.000.000.-TL
3. Toplam Gayrimenkul Sermaye İradı (1+2=)	28.500.000.000.-TL
4. Gayrimenkul Sermaye İradı İstisnası	950.000.000.-TL
5. İstisnadan Sonra Kalan (3-4=)	27.550.000.000.-TL
6. İndirilecek Götürü Gider (5 x %25=)	6.887.500.000.-TL
7. Vergiye Tabi Gayrimenkul Sermaye İradı(5-6=)	20.662.500.000.-TL
8. Hesaplanan Gelir Vergisi	5.616.875.000.-TL
9. Mahsup Edilecek Gelir Vergisi	4.800.000.000.-TL
10. Ödenmesi Gereken Gelir Vergisi (8-9=)	816.875.000.-TL
11. Fon Payı Matrahı	5.616.875.000.-TL
12. Hesaplanması Gereken Fon Payı (11 x % 10)	561.687.500.-TL
13. Mahsup Edilecek Fon Payı	480.000.000.-TL
14. Ödenmesi Gereken Fon Payı (12-13=)	81.687.500.-TL

TABLO IV		GAYMİNLİK MÜHÜRİ İKAMPAİLERİN BEĞERLERİ (*)	
Dokuzuncu Yür		Yürü Değeri (Büyük İki İki İki İki)	
Mühür	Ş H I T C I K M A R A C C E S İ	3 5 0 0 0 0 0 0 0 0	
Çokluklu	A Z E F S O K A K	Mükemmel	☒ İyi ☐ Diğer
Kayıp No	2 10000 0 6 9 2 0 0 0 0	G A N K L Y A	
Yürü Değeri	1 2 1 0 0 A	4 5 0 0 0 0 0 0 0 0	
Onuncu Yür		Yürü Değeri (Büyük İki İki İki İki)	
Mühür	A İ E R U T İ Y E T C A D D E S İ	1 0 0 0 0 0 0 0 0 0	
Çokluklu	İ A E F S O K A K	Mükemmel	☐ İyi ☒ Diğer
Kayıp No	1 0 10000 0 6 3 1 0 0 0 0	G A N K L Y A	
Yürü Değeri	1 2 1 0 0 A	2 4 0 0 0 0 0 0 0 0	
Onbirinci Yür		Yürü Değeri (Büyük İki İki İki İki)	
Mühür			
Çokluklu		Mükemmel	☐ İyi ☐ Diğer
Kayıp No			
Yürü Değeri			
Onikinci Yür		Yürü Değeri (Büyük İki İki İki İki)	
Mühür			
Çokluklu		Mükemmel	☐ İyi ☐ Diğer
Kayıp No			
Yürü Değeri			
Onüçüncü Yür		Yürü Değeri (Büyük İki İki İki İki)	
Mühür			
Çokluklu		Mükemmel	☐ İyi ☐ Diğer
Kayıp No			
Yürü Değeri			
14. Gayrimülk İmarat Teşkilatı		2 8 5 0 0 0 0 0 0 0	
15. Çeşitli Yür Teşkilatı		2 8 5 0 0 0 0 0 0 0	
16. Gayrimülk İmarat Teşkilatı		4 8 0 0 0 0 0 0 0 0	
17. Çeşitli Yür Teşkilatı		4 8 0 0 0 0 0 0 0 0	
18. Gayrimülk İmarat Teşkilatı		4 8 0 0 0 0 0 0 0 0	
19. Çeşitli Yür Teşkilatı		4 8 0 0 0 0 0 0 0 0	

* Bu tabloda gösterilen değerler, Türkiye Cumhuriyeti İçişleri Bakanlığı tarafından belirlenmiştir. Tablo, Türkiye Cumhuriyeti İçişleri Bakanlığı tarafından belirlenmiştir.

15. KİRA GELİRLERİNİN BEYANI VE ÖDEME ZAMANLARI

Gelir Vergisi Kanunu'nun 92. maddesi uyarınca bir takvim yılında elde edilen gelirin sadece gayrimenkul sermaye iradından ibaret olması halinde izleyen yılın Ocak ayı içerisinde yıllık beyanname verilmesi gerekmektedir. Mükelleflerin beyan edilmesi gereken gayrimenkul sermaye iratlarının yanı sıra, beyanı gerekmeyen gelir unsurlarının da olması halinde de beyanname izleyen yılın Ocak ayı içerisinde verilecektir. Beyan edilmesi gereken gayrimenkul sermaye iradının, yıllık beyanname ile bildirilmesi zorunlu olan diğer gelir unsurlarından biri veya birkaçıyla birlikte elde edilmiş olması halinde ise yıllık beyanname izleyen yılın Mart ayı içerisinde verilecektir.

Yıllık beyannamenin Ocak ayı içerisinde verilmesi durumunda gayrimenkul sermaye iradı üzerinden tahakkuk ettirilen gelir vergisi Ocak, Nisan ve Temmuz aylarında; beyannamenin Mart ayı içerisinde verilmesi durumunda ise Mart, Haziran ve Eylül aylarında olmak üzere üç eşit taksitte ödenecektir.

Tam mükellefiyette beyanname ikametgahın bulunduğu yerin bağlı bulunduğu vergi dairesine, dar mükellefiyette ise Türkiye'de vergi muhatabı varsa onun Türkiye'de oturduğu yerin, Türkiye'de vergi muhatabı yoksa işyerinin bulunduğu yer vergi dairesine verilir veya taahhütlü olarak posta ile gönderilir.

Hesaplanan vergi ve fon payı; mükellefin bağlı bulunduğu vergi dairesine veya bağlı olunan vergi dairesinin bulunduğu yerin belediye sınırları dışındaki vergi dairelerine yada yetkili banka şubelerine ödenebilir.

Örnek : 30

Kavaklıdere Vergi Dairesi bölgesinde ikamet eden, Ezgi YILMAZER, Ankara'da bulunan ve konut olarak kiraya verdiği dairesinden 2002 yılında 3 milyar lira, işyeri olarak kiraya verdiği daireden 10 milyar lira brüt kira geliri ile birlikte 1 milyar lira tutarında alacak faizi elde etmiştir. İşyeri için ödenen kira bedelleri üzerinden 2 milyar TL tevkifat yapılmıştır.

Ezgi Hanım kira gelirinin net tutarının hesaplanmasında %25'lik götürü gider usulünü tercih etmiştir.

Konut kira gelirinin istisna haddini aşan kısmı ile tevkifata tabi tutulan işyeri kirasının toplamı 6 milyar 650 milyon lirayı aştığından, konut ve işyeri kira gelirleri birlikte beyan edilecektir. Aynı zamanda Ezgi Hanım'ın tevkifata tabi olmayan alacak faiz geliri bulunmaktadır. Alacak faizi tevkifata tabi olmadığı için yıllık beyanname ile beyan edilmek zorundadır. Ezgi Hanım gayrimenkul sermaye iradını, yıllık beyanname ile beyan edilecek başka bir geliri (alacak faizi) olduğu için Mart ayında beyan edecektir. Hesaplanan gelir vergisi Mart, Haziran ve Eylül aylarında olmak üzere üç eşit taksitte ödenecektir.

YARARLANILAN KAYNAKLAR

Beyanname Düzenleme Rehberi 2002, Maliye Hesap Uzmanları Derneği Yayını, İstanbul:2002

ÇİLİNGİR, Fazlı. Gayrimenkul Sermaye İratlarının Beyanı ve Vergilendirilmesinde Özellik Gösteren Hususlar, Vergi Dünyası Dergisi, HUD Yayınları, Temmuz 1999, Sayı:215

DEMİRAL, Halit. ÇAKMAK, Timur. Gayrimenkul Sermaye İradlarının Vergilendirilmesi ve Beyanı, Oluş Yayıncılık, Ankara:2000.

KARYAĞDI, Nazmi. Kira Gelirlerinin Beyanı ve Vergilendirilmesi, Oluş Yayıncılık, Ankara:1999.

ÖZBALCI, Yılmaz. Geliri Vergisi Yorum ve Açıklamaları, Oluş Yayıncılık, Ankara:1999.

Sadece Kira Geliri Elde Edenler İçin Yıllık Gelir Vergisi Düzenleme Rehberi (2002), Maliye Bakanlığı Gelirler Genel Müdürlüğü, Ankara:2001

SARILI, Mustafa Ali. Gayrimenkul Sermaye İratlarının Beyanı ve Vergilendirilmesi, Vergi Dünyası Dergisi, HUD Yayınları, Haziran 1999, Sayı:214

SARITAŞ, Mehmet. ERGÜNEŞ, İsmail. Kira Gelirlerinin Vergilendirilmesi ve Beyanı, TÜRMOB Yayınları, Ankara:2002

SÖNMEZ, Erdal. AYZAZ, Garip. Kira Gelirlerinin Vergilendirilmesi ve Beyanı, TÜRMOB Yayınları, Ankara:2000

YILMAZ, Ejder. Hukuk Sözlüğü (3. Baskı), Seçkin Kitabevi, Ankara:1986

213 Sayılı Vergi Usul Kanunu

193 Sayılı Gelir Vergisi Kanunu

3065 Sayılı Katma Değer Vergisi Kanunu

Resmi Gazeteler

Tebliğler

MENKUL VE GAYRİMENKUL SERMAYE İRATLARINDA VERGİLEME

1. GENEL TANIM

Son yıllarda repo, temettü, mevduat faizi, devlet tahvili, hazine bonosu, ve yatırım fonu gibi kavramları çok sık duymaya başladık. Günlük hayatın bir parçası haline geldi bu kavramlar. Artık paramızı öyle bankadaki vadesiz hesaplarda veya yastık altında bekletmiyoruz. Ya hemen yatırım fonu alıyor veya repo yapıyoruz. Ya da borsanın cazibesine kapılıp hisse senedi alıyoruz. Kimimiz ise ne olur ne olmaz deyip paramızı devlet tahvili veya hazine bonosuna yatırıyoruz. Vadeli mevduat ise yatırım için bilinen eski bir adres. Peki elde edilen bu gelirler üzerinden ne kadar vergi ödüyoruz ? Bu farklı yatırım araçlarının vergi yükü aynı mı? Devletin teşvik ettiği, daha az vergilendirdiği yatırım araçları hangileri? Bu gelirler hangi şartlarda beyan ediliyor ? Bütün bu soruları yanıtlamak ve aynı zamanda menkul sermaye iratlarının vergilendirilmesine ilişkin özellikli hususları açıklamak amacıyla bu sirküler hazırlanmıştır.

Farklı yatırım araçlarından elde edilen gelirlerin vergilendirilmesi Gelir Vergisi Kanununda "Menkul Sermaye İratları" ana başlığında yer almaktadır.

Gelir Vergisi Kanununun 75'inci maddesinde "sahibinin ticari, zirai veya mesleki faaliyeti dışında, nakdi sermaye veya para ile temsil edilebilen değerlerden oluşan sermaye dolayısıyla elde ettiği temettü, faiz, kira ve benzeri iratlar" menkul sermaye iradı olarak tanımlanmaktadır.

Tanımında yer alan ana unsurlar şunlardır :¹

1. Gelir, nakdi sermaye veya para ile temsil edilebilen değerlerden oluşan sermaye dolayısıyla elde edilmiş olmalıdır. Para ile temsil edilen değerler ise kısaca tahvil, hisse senedi, mevduat sertifikası vb. menkul kıymetlerdir.

1 Beyanname Düzenleme Rehberi 2001, Maliye Hesap Uzmanları Derneği Yayını, İstanbul:2001 s. 203

2. Gelir, sahibinin ticari, zirai veya mesleki faaliyeti dışındaki faaliyetlerden elde edilmiş olmalıdır.

".....ticari, zirai veya mesleki faaliyeti dışında" ifadesi, nakdi sermaye ve faaliyete tahsis edilen sermaye ile menkul kıymetlere yöneltilen sermayeyi birbirinden ayırmak için kullanılmıştır. Aksi durumda; nakit kıymetlerden oluşan, ticari ve zirai faaliyete tahsis edilmiş sermayenin kullanılması sonucunda elde edilen karın da menkul sermaye iradı olarak değerlendirilmesi gerekecektir.

Gelir Vergisi Kanununun 75'inci maddesinin son fıkrası uyarınca 75'inci maddede sayılan menkul sermaye iratları, bunları sağlayan sermaye sahibinin ticari faaliyetine bağlı bulunduğu takdirde ticari kazancın tespitinde dikkate alınır². Ticari faaliyete bağlılıktan anlaşılması gereken, menkul sermaye iradının ticari faaliyet bünyesinde elde edilip edilmediğidir. Elde edilen gelirin menkul sermaye iradı olarak kabul edilebilmesi için, yukarıda yer alan tanıma uyan gelirin ticari faaliyet bünyesi dışında elde edilmiş olması gerekmektedir.

Madde dikkatle incelendiğinde yapılan belirlemenin ticari faaliyete ilişkin olduğu görülmektedir. Serbest meslek faaliyetine ilişkin herhangi bir belirleme yoktur. Dolayısıyla ticari kazanca bağlı olarak elde edilen menkul sermaye iratları, ticari kazancın bir unsuru olurken, serbest meslek kazancına bağlı olarak elde edilen menkul sermaye iratları serbest meslek kazancının bir unsuru olmaz. Serbest meslek erbaplarının elde ettikleri bu tür gelirler menkul sermaye iradı olarak vergilendirilir.

2. MENKUL SERMAYE İRADINDA ELDE ETME

Gelir Vergisi Kanununa göre vergiye tabi gelirin aşağıdaki özellikleri taşıması gerekir³.

2 Söz konusu kazançlar kurum bünyesinde oluştuğu takdirde, Kurumlar Vergisi Kanununun 1. maddesi uyarınca kurum kazancı olarak değerlendirilmektedir.

3 Mustafa ÖZYÜREK, Erdal SÖNMEZ, Garip AYAZ. Menkul Sermaye İratlarının Vergilendirilmesi ve Beyanı, TÜRMOB Yayınları, Ankara:2000, s., 2-3.

2.1. Gelirin Şahsi Olması

Gelir vergisi konusuna girecek gelirin önemli özelliklerinden birisi gelirin gerçek kişilere ait olması ve gerçek kişilere izafe edilebilmesidir. Buna "gelirin şahsiliği" denilmektedir.

2.2. Gelirin Yıllık Oluşu

Gelir vergisine tabi gelirin ikinci önemli özelliği, yıllık olmasıdır. Vergilemede gerçek kişiye ait gelirin bir yıllık tutarının dikkate alınması gerekir. Buna "gelirin dönemselliği" denilmektedir. Gelirin bir yıllık tutar esas alınarak vergilendirilmesi, aynı zamanda gelirin şahsiliğini tamamlayan bir özellik taşımaktadır.

2.3. Gelirin Gerçek ve Safi Olması

Gelir vergisine tabi tutulacak gelirin gerçek ve safi olması gerekir. Gerçek gelirden kasıt ise, vergilemenin bazı karnelere istinaden yapılması değil, gerçekleşen gelir esas alınarak yapılmasıdır. Öte yandan gerçekleşen gelirin de safi tutarı üzerinden vergilenmesi gerekir. Bunun anlamı ise, gelirin elde edilmesi ve kaynağının devam ettirilebilmesi için yapılan giderlerin düşülmesinden sonra kalan tutarın esas alınarak vergileme yapılmasıdır.

2.4. Gelirin Elde Edilmiş Olması

Vergi alacağı vergi kanunlarının vergiyi bağladıkları olayın vukuu ve hukuki durumun tekemmülü ile doğar (VUK; Md.19). Gelir vergisi açısından ise vergiyi doğuran olay gelirin elde edilmiş olmasıdır. Elde etme ise, geliri oluşturan kazanç ve iratlara hukuken ve iktisaden tasarruf edebilme imkanını ifade eder. Gelir Vergisi Kanununda gelirin elde edilmiş olması bakımından farklı esaslar benimsenmiştir. Bunlar tahakkuk, hukuki ve ekonomik tasarruf ile tahsil esaslarıdır.

2.4.1. Tahakkuk esası;

Bu esas gelirin elde edilmiş olması için hukuken alacaklı hale gelmeyi yeterli saymaktadır. Daha ayrıntılı bir şekilde ifade edilmek istenirse, geliri doğuran işlemlerin eksiksiz olarak gerçekleşmiş olması sonucunda, gelirin içerik ve tutar olarak kesinleşmesi ile gelir tahakkuk etmiş olur.

2.4.2. Hukuki tasarruf,

Gelire hukuken tasarruf edebilmeyi ifade eder. Hukuki tasarruf, gelirin sahibi tarafından talep edilebilir hale gelmesidir. İlk aşamada geçerli olan tahakkuk esası sonucunda gelir sahibinin talep hakkı mutlaka doğmayabilir. Gelirin talep edilebilmesi için, herhangi bir ödeme vadesi veya süre öngörülmüşse bu sürenin dolmuş olması gerekir. İşte bu sürenin dolması ile gelir hukuken talep edilebilir hale gelir.

2.4.3. Ekonomik tasarruf,

Vergiye doğuran olay karşılığında gelir sahibine ödemeyi yapacak olanın, gelir sahibinin emrine geliri hazır hale getirmesini ifade eder. Emre hazır hale gelmekten kasıt ise, hak sahibi tarafından istendiği anda gelirin ödenecek hale gelmiş olmasıdır.

2.4.4. Tahsil esası,

Gelirin nakdi veya aynı bir maddi kıymet veya gayri maddi bir servet unsuru olarak sahibinin mal varlığına dahil olmasını ifade eder. Bu nokta da gelir sahibinin fiili tasarruf imkanı doğmuştur. Yani gelir, geliri doğuran işlemin karşı tarafının tasarrufundan tüm unsurlarıyla çıkmış ve sahibinin mal varlığına girmiştir.

2.5. Menkul Sermaye İradında Elde Etme

Niteliği itibarıyla menkul sermaye iradı olan gelirlerin elde edilmesi "hukuki ve ekonomik tasarruf"a bağlanmıştır. Menkul sermaye iradının elde edilmiş kabul edilebilmesi için gelir sahibi açısından hukuki ve ekonomik tasarruf im-

kanının oluşmuş olması gerekir. Genellikle hukuki tasarruf imkanının doğduğu anda, ekonomik tasarruf imkanı da doğar. Dolayısıyla menkul sermaye iradında elde etme için hukuki tasarruf imkanının doğmuş olması yeterli sayılır. Ancak, mükellef hukuki tasarruf imkanının doğmuş olmasına rağmen ekonomik tasarruf imkanının doğmadığını, bu nedenle gelirin elde edilmediğini ispat ederse gelir elde edilmemiş sayılır. Hukuki tasarruf imkanının gerçekleştiği durumda ekonomik tasarruf imkanının gerçekleşmediğini iddia eden kişinin bu iddiasını ispat etmesi gerekir.

Ticari ve kurum kazancında gelirin elde edilmesi tahakkuk ilkesine bağlanmıştır. Dolayısıyla Gelir Vergisi Kanununda menkul sermaye iradı olarak tanımlanan gelir unsurlarının ticari işletme bünyesinde oluşması durumunda gelirin elde edilip edilmediğinin tespitinde ilke olarak tahakkuk ilkesine bakmak gerekir.

3- KAYNAĞINA BAKILMAKSIZIN MENKUL SERMAYE İRADİ KABUL EDİLEN GELİRLER

Gelir Vergisi Kanununun 75'inci maddesinin birinci fıkrasında menkul sermaye iratlarının genel tanımı yapıldıktan sonra, ikinci fıkrasında sayılan bir kısım gelirlerin, kaynağı ne olursa olsun, menkul sermaye iradı sayılacağı kabul edilmiştir. Kanunda sayı olarak 15 bende ulaşılan ancak kaldırılan 11 numaralı bent nedeniyle bugün itibarıyla 14 bentte sayılan bu gelirler, genel tanımdaki unsurları taşımaları dahi menkul sermaye iradı olarak kabul edileceklerdir.

Gelir Vergisi Kanununun 75'inci maddesinde 14 bent halinde sayılan gelirler, menkul sermaye iratlarını sınırlandırmamaktadır. Dolayısıyla söz konusu maddede sayılmayıp, genel tanıma uyan gelirler de menkul sermaye iradı olacaktır⁴.

Kaynağına bakılmaksızın menkul sermaye iradı olarak sayılan gelirler Gelir Vergisi Kanununda yer alan sıralamasına göre aşağıda açıklanmaktadır.

4 Beyanname Düzenleme Rehberi 2001, s. 204

3.1. Her nevi hisse senetlerinin kar payları

Hisse senedi, anonim ortaklık veya sermayesi paylara bölünmüş komandit ortaklıkların sermayelerinin belli bir oranını temsilen kanuni şekillere uygun olarak düzenledikleri kıymetli evraklar olup, sahiplerine o oranda ortaklık hakkı sağlarlar.

Hisse senedi, şirket sermayesinin belirli bir kısmını temsil eder. Sahibine her türlü ortaklık haklarından yararlanma imkanı verir.

Bu haklar;

- Şirket karından pay alma hakkı,
- Şirket yönetimine katılma hakkı,
- Oy kullanma hakkı,
- Rüçhan hakkı,
- Tasfiyeden pay alma hakkı,
- Şirketin faaliyetleri hakkında bilgi edinme hakkı⁵

Hisse senedi sahipleri şirket kazancıdan hisseleri oranında pay alma hakkına sahiptir. TTK'nın 466'ncı maddesinin ikinci fıkrasının 3 numaralı bendi uyarınca anonim şirketlerin dönem safi karından % 5 oranında birinci temettü ayrılması gerekir. SPK'ya tabi şirketlerde, yani halka açık şirketlerde birinci temettü oranının esas sözleşmede gösterilmesi gerekmektedir. Halka açık anonim şirketlerde birinci temettü, hesap dönemi net karından vergi ve benzeri yükümlülükler düşüldükten sonra bulunan dağıtılabilir karın yarısından az olmaz. Ancak hisse senetleri borsada işlem gören şirketler birinci temettüyü

5 Mehmet BOLAK, Sermaye Piyasası, Menkul Kıymetler ve Portföy Analizi, Beta Basım Yayım Dağıtım A.Ş., 2.b, İstanbul: 1994, s. 74.

nakden ve/veya hisse senedi olarak veya dağıtmamak konusunda serbesttir. Ancak hisse senetleri borsada işlem görmeyen şirketler birinci temettüyü nakden dağıtmak zorundadırlar⁶.

Birinci ve ikinci temettü toplamı menkul sermaye iradidir. Dağıtılan kar payının kurucu hisse senetleri veya diğer intifa senetlerine verilmesi kar payının niteliğini değiştirmez.

Aynı zamanda, pay sahiplerine hazırlık dönemi için faiz olarak veya başka adlarla yapılan her türlü ödemeler ile Sermaye Piyasası Kanununa göre yatırım fonları katılma belgelerine ödenen kar payları da aynı bent hükmünde menkul sermaye iradı olarak sayılmıştır.

3.2. İştirak Hisselerinden Doğan Kazanç

Kanunda iştirak hisselerinin tanımı yapılmamış ancak hangi tür kazançların iştirak kazancı olacağı sayılmıştır.

Bunlar;

- Limited Şirket ortaklarının kar payları,
- İş ortaklıklarının ortaklarının kar payları,
- Komanditerlerin kar payları ile
- Kooperatiflerin dağıttıkları kazançlar

Ancak Kooperatiflerin ortakları ile yaptıkları muamelelerden doğan karların ortaklara, kooperatifle yaptıkları muameleler nispetinde dağıtımı (risturnlar) ise menkul sermaye iradı sayılmaz.

Komanditerlerin kar payları ibaresinden, adi komandit şirketlerin komanditer

⁶ Mehmet SARITAŞ, "Sermaye Şirketlerinin Uyguladıkları Finansman Yöntemleri, Hukuki Esasları ve İşletme Sermayesine Etkileri" Maliye Bakanlığı Hesap Uzmanları Kurulu, Yeterlik Etüdü, Ankara: 2001. s.,175.

ortaklarının kar paylarını anlamak gerekir. Eshamalı komandit şirketlerin komanditer ortaklarına hisse senedi verildiği için bu ortakların elde ettiği kar payları hisse senedinden elde edilen kar payı tanımına yani Gelir Vergisi Kanununun 75'inci maddesinin ikinci fıkrasının 1 numaralı bendine girecektir.

Gelir Vergisi Kanununun 75'inci maddesinin birinci fıkrasının 2 numaralı bendinin son cümlesi uyarınca adi komandit şirketlerde komanditerlerin kar payları, şirket karının ilişkin bulunduğu takvim yılında elde edilmiş sayılacaktır.

3.2.1. Kurumlardan Bedelsiz Olarak Alınan İştirak Hisseleri ve Hisse Senetleri

Gelir Vergisi Kanununun 94 maddesinin 6-b-i alt bendi uyarınca, kurumlar vergisinden istisna edilmemiş kazançları üzerinden yapılacak tevkifat kar dağıtımına bağlanmıştır. Aynı zamanda söz konusu alt bendin parantez içi hükmü ile karın sermayeye ilavesinin kar dağıtımını sayılmayacağı da belirtilmiştir. 4369 sayılı yasa ile yapılan bu değişiklik sayesinde sermaye artırımı ve dolayısıyla öz kaynak ile finansman teşvik edilmek istenmiştir.

4369 sayılı yasa öncesinde bedelsiz hisse senetlerinin vergilendirilmesine ilişkin esaslar 191 sayılı Gelir Vergisi Genel Tebliği ile açıklanmıştı. 191 seri no.lu Gelir Vergisi Genel Tebliği uyarınca bedelsiz hisse senetlerinin vergilendirilmesinde bedelsiz hisse senedinin verilmesine neden olan sermaye artışının kar yedeklerinden mi yoksa sermaye yedeklerinden mi yapıldığı önem arz ediyordu. 191 numaralı Gelir Vergisi Genel Tebliğinde bedelsiz hisse senetlerinin vergilendirilmesine ilişkin aşağıda yer alan açıklamalar bulunmaktadır;

"Kurumlar tarafından iç kaynaklar kullanılmak suretiyle sermaye artırımına gidildiği durumda, artırılan sermayeyi temsil üzere ortaklara bedelsiz iştirak hisseleri veya hisse senetleri verilmektedir.

Bedelsiz iştirak hissesi veya hisse senedi verilmesine neden olan sermaye ar-

tırımları kurumların iç kaynaklarını oluşturan sermaye yedekleri veya kar yedeklerinden karşılanmaktadır. Genel olarak kar yedekleri, yasal, statü ve olağanüstü yedekler ile yedek niteliğindeki karşılıklar ve özel fonlar gibi işletme faaliyetleri sonucu elde edilen karların dağıtılmamış kısmını ifade eder. Sermaye yedekleri ise hisse senedi ihraç primleri, iptal edilen ortaklık payları, iktisadi kıymetlerin yeniden değerlendirilmesi veya maliyet artışına konu edilmesi sonucu oluşan fonlardan meydana gelir.

Dönem karından ayrılan yedeklerin herhangi bir yılda sermayeye ilave edilmesi, ortaklara fiilen dağıtılan kar payları ile kurumun sermaye artırımına iştirak edilmesi aynı mahiyettedir. Her iki halde de ortaklar, kurum bünyesinde oluşan karlar üzerinde tasarrufta bulunma imkanına sahip olmaktadır. Dolayısıyla, kar yedeklerinden karşılanan sermaye artırımları sonucunda ortaklarca bedelsiz iştirak hissesi veya hisse senedi iktisabı, kurum açısından kar dağıtımı ve ortaklar açısından kar payı hükmündedir. "

Bununla birlikte, Kurumlar Vergisi Kanununun Geçici 28/a maddesi uyarınca gayrimenkullerin ve iştirak hisselerinin satışından veya üretim tesislerinin yeni kurulan bir şirkete aynı sermaye olarak konulmasından doğan ve sermayeye ilave şartıyla vergilendirilmeyecek kazanç, esas itibarıyla kar yedeği mahiyetindedir.

Ancak bu kazançların sermayeye ilavesi nedeniyle ortaklarca elde edilen menkul sermaye iradı (bu ifadeden bedelsiz elde edilen hisse senetlerini anlamak gerekir) için beyanname verilmez, başka gelirler nedeniyle verilen beyannameye bu gelir dahil edilmez'. Dolayısıyla söz konusu kazançların sermayeye ilavesi nedeniyle ortaklarca elde edilecek bedelsiz ortaklık payları veya hisse senetleri kar payı kabul edilmiş olmasına rağmen beyan edilmeyecek ve başka gelirler nedeniyle beyanname verilmesi halinde de bu gelirler beyannameye dahil edilmeyecektir.

7 Söz konusu hüküm 29.01.2000 tarih ve 23948 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren 4503 sayılı Yasa'nın 9. maddesi ile Kurumlar Vergisi Kanununun geçici 28. maddesine ilave edilmiştir.

Sermaye yedekleri ile sermaye artırımında bulunulduğu durumda ise sermaye yedeklerinin mahiyeti icabı bir kar dağıtım söz konusu değildir. Zira, sermaye yedekleri kurumun vergiye tabi karından ayrılan bir unsur olmayıp, çeşitli değerlendirme farklılıkları nedeniyle sermayede meydana gelen kayıpları karşılamak üzere kayden oluşturulan fonları ifade etmektedir. Bunların sermayeye ilavesi ile sermayede reel anlamda bir artış meydana gelmemektedir.

Gelir Vergisi Kanununun 94'üncü maddesinin 6-b-i alt bendinde yer alan parantez içi hüküm karın sermayeye ilavesinin kar dağıtımını sayılmayacağını belirtmektedir. 4369 sayılı yasa ile yapılan bu değişiklik 191 seri nolu Gelir Vergisi Genel Tebliği doğrultusunda yapılan uygulamayı tartışılır hale getirmiştir. Bazı kişiler yapılan bu değişiklik ile artık kar yedeklerinin sermaye eklenmesi sonucunda elde edilen hisse senetlerinin de kar dağıtımını olarak kabul edilemeyeceğini ileri sürmüştür.

Konu ile ilgili olarak Maliye Bakanlığı tarafından 06.02.2000 tarih ve 23956 sayılı R.G.'de yayımlanan 231 seri No'lu Gelir Vergisi Genel Tebliği'nde sermayeye eklenen kar payından doğan bedelsiz hisse senetlerinin ortaklar açısından elde edilmiş menkul sermaye iradı olduğu açıklanmıştır. Kurumların karlarını sermayeye eklemek suretiyle gerçekleştirdikleri kar payı dağıtım işlemlerinde, kar payı elde eden ortaklar nezdinde yapılacak vergileme konusunda 231 seri No'lu Gelir Vergisi Genel Tebliği'nde özetle aşağıdaki açıklamalar yapılmıştır.

-Karın sermayeye ilave edilmesinin kar dağıtımını sayılmayacağına ilişkin olarak GVK'nun vergi tevkifatını düzenleyen 94. maddesinde yer alan hüküm, bu madde uyarınca yapılacak stopaj açısından bir belirleme yapmaktadır. Yani Söz konusu hüküm sadece stopajla ilgilidir.

-Bu nedenle gerçek kişi ortaklar tarafından, karın sermayeye ilave edilmesi suretiyle elde edilen kar payları menkul sermaye iradı sayılacak ve vergi alacağı ilave edildikten sonra GVK'nun 85 ve 86. maddeleri çerçevesinde beyan edilecektir.

Danıştay 4'üncü Dairesi, yukarıda özeti yer alan 231 sayılı Gelir Vergisi Genel Tebliğinin ilgili bölümünün yürütmesini ilk derece mahkeme sıfatıyla 12.10.2000 tarihinde 2000/3269 sayılı kararıyla durdurmuş ve 6.12.2000 tarih ve 2000/1307 esas sayılı kararıyla genel tebliğin ilgili bölümünü iptal etmiştir.

Kararda özetle 4369 sayılı kanunla yapılan değişiklikle yeni bir sistem getirildiği, tam mükellef kurumların dağıtılabilir kazançları üzerinden yapılacak gelir vergisi tevkifatının esas olarak karın dağıtılması işlemine bağlandığı, gelir vergisi tevkifatının karın dağıtıldığı aşamaya kadar ertelendiği vurgulanmaktadır. Kararda zamanın Maliye Bakanının değişiklikler esnasında yaptığı açıklamalara atıf yapılarak bu düzenlemenin amacının şirketlerin mali bünyelerini kuvvetlendirmek amacıyla karlarını dağıtmayarak şirket sermayesine ilave etmeleri ve kaynak olarak kullanmaları olduğu belirtilmektedir. Ayrıca idarenin kanun hükmüne aykırı bir düzenleme yaparak, idarenin uygulamaya ilişkin genel ve objektif kuralları kanuna aykırı olmamak şartıyla kendisine tanınan yetki sınırları içinde kullanması gerektiği ilkesini ihlali ettiği de yer almaktadır.

Danıştay 4'üncü Dairesinin, bu kararı Vergi Dava Daireleri Genel Kurulu'nun 8.6.2001 tarih ve Esas No: 2001/180, Karar No:2001/224 sayılı kararı ile kesinleşmiş bulunmaktadır.

Maliye Bakanlığı tarafından 20.12.2001 tarihinde yayınlanan 243 no.lu Gelir Vergisi Genel Tebliğinin 5 numaralı bölümünde Bakanlık ; "bu durumda, gerçek kişi ortaklar tarafından karın sermayeye ilavesi suretiyle elde edilen kar paylarının beyan edilmemesi, yargıya intikal eden uyuşmazlıklarda tarhiyatı kaldıran vergi mahkemesi kararları üzerine Danıştay'da temyiz yoluna gidilmemesi gerekmektedir" yolunda açıklama yapmıştır.

Bugün gelinen noktayı özetlemek gerekirse;

- Sermaye şirketleri dağıtmadıkları geçmiş yıl karlarını sermayelerine eklemeleri halinde stopaj ödemeyeceklerdir.

- Sermaye artırımını dolayısıyla bedelsiz hisse senedi elde eden gerçek kişi menkul sermaye iradı elde etmiş sayılmayacaktır. Dolayısıyla işletme faaliyetleri sonucu elde edilen karların dağıtılmamış kısmını ifade eden yasal, statü, olağanüstü yedekler, geçmiş yıl karları ve yedek niteliğindeki karşılıklar ve fonların sermayeye ilave edilip ortaklara bedelsiz hisse senedi veya iştirak hissesi verilmesi durumunda ortaklar açısından vergi yükü sınırlanmış olmaktadır. Aynı zamanda ortakların bu nedenle beyanname vermeleri de gerekmemektedir.
- Bedelsiz hisse senedini elde eden ortağın kurum olması halinde de herhangi bir vergileme yapılmayacaktır.

3.3. Kurumların İdare Meclisi Başkan ve Üyelerine Verilen Kar Payı

Gelir Vergisi Kanununun 61'inci maddesinin 4 numaralı fıkrası uyarınca kurumların idare meclisi başkan ve üyelerine bu sıfatları dolayısıyla ödenen ve sağlanan para ayın ve menfaatler ücret olarak kabul edilmektedir. Fıkra kar paylarına ilişkin herhangi bir açıklama yer almamaktadır. Kurumların idare meclisi başkan ve üyelerine ödenen kar payları 1981 yılı öncesinde ücret olarak kabul ediliyordu. Ancak 1981 yılında 2361 sayılı Kanunla Gelir Vergisi Kanununun 75 maddesinde yapılan değişiklik sonrasında kurumların idare meclisi başkan ve üyelerine ödenen kar payları menkul sermaye iradı kapsamına alındı.

3.4. KVK Uyarınca Yıllık veya Özel Beyanname Veren Dar Mükellef Kurumların Kurumlar Vergisinden Sonraki Karı

4369 sayılı Kanunla getirilen yeni sistem ile tam mükellef kurumların dağıtılabilir kazançları üzerinden yapılacak gelir vergisi tevkifat uygulaması esas olarak karın dağıtılması esasına bağlanmıştır. Bu düzenleme sayesinde gelir vergisi tevkifatı karın ortaklara dağıtıldığı aşamaya kadar ertelenmektedir. Aynı zamanda Gelir Vergisi Kanununun 94'üncü maddesinin 6-b-ii alt bendi uyarınca istisna kazançlar üzerinden dağıtılmayan gelir vergisi tevkifatı yapılacaktır.

Dar mükellef kurumlarda ise kurum bünyesinde oluşan dağıtılabilir kar üzerinden dağıtılmamış gelir vergisi tevkifatı yapılacaktır.

Dar mükellef kurumların menkul sermaye iradı olarak gelir vergisine tabi tutulacak kazançlarının belirlenmesine ilişkin 4369 sayılı kanun ile yapılan düzenlemede "Kurumlar Vergisi Kanunu uyarınca yıllık veya özel beyanname veren dar mükellef kurumların, indirim ve istisnalar (Kurumlar Vergisi Kanununun 8'inci maddesinin 1 numaralı bendinde yazılı istisna kazançlar hariç) düşülmeden önceki kurum kazancından, hesaplanan kurumlar vergisi ve fon payı düşüldükten sonra kalan kısım menkul sermaye iradı" olarak tanımlanmaktadır. Bu tutar üzerinden dağıtılmamış Gelir Vergisi Kanununun 94'üncü maddesi uyarınca gelir vergisi tevkifatı yapılacaktır.⁸

Dar mükellef kurumların tam mükellef kurumlardan elde ettikleri iştirak kazançları, tam mükellef kurum bünyesinde dağıtıma bağlı olarak vergi tevkifatına tabi tutulduğundan dar mükellef kurum tarafından gelir vergisi tevkifatı yapılacak tutarın tespitinde dikkate alınmayacaktır.

3.5 Devlet Tahvili ve Hazine Bonosu Faizleri ile Toplu Konut İdaresi ve Kamu Ortaklığı İdaresince Çıkarılan Menkul Kıymetlerden Sağlanan Gelirler

3.5.1. Vergilendirme Esasları

Tahvil, anonim şirketlerin veya iktisadi kamu kuruluşlarının çıkardığı uzun vadeli borç senetleridir. Sermaye piyasasının önemli aracı olan tahviller, Sermaye Piyasası Kanununun uygulanmasında menkul kıymet olarak işlem görmektedir. Tahviller, TTK'nın 420'nci maddesinde, anonim şirketlerin ödünç para bulmak için itibari kıymetleri eşit ve ibareleri aynı olmak üzere çıkardıkları borç senetleri olarak tanımlanmıştır. TTK'da yer alan bu tanım ile tahvil çıkarma yetkisi sadece anonim ortaklıklara tanınmakla birlikte daha sonra çıkarılan kanunlarla bazı kamu iktisadi teşebbüslerine anonim ortaklık statüsün-

8 Beyanname Düzenleme Rehberi 2001, s. 207.

de olmasalar bile tahvil çıkarma yetkisi tanınmıştır. Uzun vadeli finansman ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla çıkarılan tahviller nama veya hamiline yazılı olabilir.

Gelir Vergisi Kanununun 75'inci maddesinin ikinci fıkrasının 5 numaralı bendinde "Her nevi tahvil ve Hazine bonosu faizleri ile Toplu Konut İdaresi, Kamu Ortaklığı İdaresi ve Özelleştirme İdaresince çıkarılan menkul kıymetlerden sağlanan gelirler" menkul sermaye iradı" sayılmıştır.

Ayrıca, Vergi İdaresi, bankalar tarafından çıkarılarak halka arz edilen banka bonoları esas itibarıyla tahvil niteliği taşıdığı; dolayısıyla bunlardan elde edilen faiz gelirlerinin de Gelir Vergisi Kanununun 75'inci maddesinin ikinci fıkrasının 5 numaralı bendi çerçevesinde menkul sermaye iradı sayılması eğilimindedir⁹.

Aynı şekilde, Sermaye Piyasası Kanunu uyarınca anonim şirketlerce çıkarılan ve aynı kanuna göre menkul kıymetler arasında sayılan finansman bonolarına ait faizlerin de banka bonolarında olduğu gibi Gelir Vergisi Kanununun 75'inci maddesinin ikinci fıkrasının 5 numaralı bendinde yazılı olan "tahvil faizleri" kapsamında düşünülmesi yerinde olacaktır¹⁰.

4369 Sayılı Kanunla Gelir Vergisi Kanununun 75'inci maddesinin ikinci fıkrasının 5 numaralı bendinin parantez içi hükmünde yapılan değişik sonucunda dövize, altına veya başka bir değere endeksli menkul kıymetlerin itfası sırasında oluşan değer artışı irat sayılmayacaktır. 01.01.1999 tarihinden itibaren yürürlüğe giren söz konusu parantez içi hüküm sonucunda Türk Lirası cinsinde ihraç edilen menkul kıymetler için geçerli olan enflasyondan arındırma mekanizması, başka bir yolla bu tür menkul kıymetlerde uygulamaya konulmuş ve vergilendirme reel gelir üzerinden yapılmak suretiyle, vergi yüklerinin eşitlenmesi sağlanmıştır.

4369 sayılı Kanunla Gelir Vergisi Kanununa eklenen geçici 53'üncü madde

9 Beyanname Düzenleme Rehberi 2001, s. 207.

10 Beyanname Düzenleme Rehberi 2001, s. 207.

uyarınca 29.07.1998 tarihinden önce ihraç edilen her nevi tahvil ve Hazine bonusu ile Toplu Konut İdaresi, Kamu Ortaklığı İdaresi ve Özelleştirme İdaresince çıkarılan menkul kıymetlerden sağlanan gelirlerden yapılan gelir vergisi tevkifatı sırasında Gelir Vergisi Kanununun 75'inci maddesinin ikinci fıkrasının değişmeden önceki 5 numaralı bendi hükmünün uygulanması öngörülmüştür.

59 seri No.lu Kurumlar Vergisi Genel Tebliği uyarınca; 29.07.1998 tarihinden önce ihraç edilen ve 01.01.1999 tarihinden önce itfa edilen Gelir Vergisi Kanununun 75'inci maddesinin 5 numaralı bendinde sayılan menkul kıymetlerin faiz ve gelirleri üzerinden yapılacak tevkifat matrahında menkul kıymetlerin itfası sırasında oluşan değer artışları menkul sermaye iradı olarak matraha dahil olacaktır.

Söz konusu menkul kıymetlerin döviz cinsinden ihraç edilmesi ve bunların geri ödemesi sırasında ana paranın yine döviz cinsinden ödenmesi halinde döviz kurundaki değişim nedeniyle ana parada meydana gelen değer artışı vergiye tabi gelir olarak dikkate alınmayacaktır. Burada verginin konusuna giren gelir sadece vadenin bitim tarihi itibarıyla elde edilen faiz geliri olacaktır¹¹.

Anılan menkul kıymet gelirleri vadenin sona erdiği yılın gelirleri arasında gösterilir. Aynı yıl içinde başlayıp tamamlanan menkul kıymetler bu yılın geliri kabul edilir. Ödemelerin menkul kıymetlerin gelirleri ile birlikte menkul kıymetlerin ana para ödemelerini de içermesi durumunda ana para ödemesi gelir sayılmaz.

Yukarıda yapılan açıklamalar aynı nitelikte olan özel şirket tahvil faizleri için de geçerlidir.

3.5.2. Stopaj Oranları

Gelir Vergisi Kanununun 75'inci maddesinin ikinci fıkrasının 5 numaralı bendinde yazılı menkul sermaye iratlarından (Kanunla kurulan dernek ve vakıflar

11 ÖZYÜREK, SÖNMEZ, AYAZ, s. 20-21.

ile dernek ve vakıf olmamakla birlikte; odalar, borsalar, meslek örgütleri ve bunların üst kuruluşları, siyasi partiler, emekli ve yardım sandıkları gibi vergi uygulamalarında dernek ve vakıf olarak kabul edilenler hariç, dernek ve vakıflar ile tüm mükellef kurumlara ödenenler dahil)

Devlet Tahvili ve Hazine Bonosu faiz gelirleri:

- **01.11.1996 tarihinden sonra ihraç edilenlerde(fon payı dahil) %11,**
- **01.01.1997 tarihinden sonra ihraç edilenlerde (fon payı dahil) %13.2,**
- **01.01.1998 tarihinden sonra ihraç edilenlerde (fon payı dahil) %6.6,**
- **01.10.1998 tarihinden sonra ihraç edilenler (fon payı dahil) %0.**

Toplu Konut İdaresi ve Kamu Ortaklığı İdaresi Başkanlıklarınca çıkarılan menkul kıymetlere sağlanan gelirlerden:

- **01.11.1996 tarihinden sonra ihraç edilenlerde(fon payı dahil) %11,**
- **01.01.1997 tarihinden sonra ihraç edilenlerde (fon payı dahil) %13.2,**
- **01.10.1998 tarihinden sonra ihraç edilenler (fon payı dahil) %0.**

Özel Sektör Tahvil faizlerinde:

- **Nama yazılı tahvil faizlerinden (fon payı dahil) %13.2,**
- **Hamiline yazılı tahvil faizlerinden(fon payı dahil) %13.2,**
- **Diğerlerinden (fon payı dahil) %13.2.**

57 seri No.lu Kurumlar Vergisi Genel Tebliği uyarınca; menkul kıymetlerin vadesinden önce elden çıkarılması durumunda sağlanan gelirlerden, hiçbir şekilde gelir vergisi tevkifatı yapılmayacağı açıklanmıştır. Dolayısıyla tevkifat sadece menkul kıymetlerin itfası sırasında yapılacaktır.

Aynı zamanda yukarıda yer alan tevkifat oranları Kanunla kurulan dernek ve vakıflar ile dernek ve vakıf olmamakla birlikte; odalar, borsalar, meslek örgütleri ve bunların üst kuruluşları, siyasi partiler, emekli ve yardım sandıkları gibi vergi uygulamalarında dernek ve vakıf olarak kabul edilenlere uygulanmayacaktır. Yani yukarıda sayılanların elde ettiği Gelir Vergisi Kanununun 75'inci maddesinin ikinci fıkrasının 5 numaralı bendinde sayılan menkul kıymetlerin ödenmesi sırasında tevkifat yapılmayacaktır. Ancak bunlar dışında kalan dernek ve vakıflar ile tam mükellef kurumlara yapılacak ödemelerde tevkifat yapılacaktır.

3.6. Alacak Faizleri

Gelir Vergisi Kanununda "adi, imtiyazlı, rehinli, senetli alacaklarla cari hesap alacaklarından doğan faizler" alacak faizleri olarak tanımlanmıştır. Aynı zamanda kamu tüzel kişilerin borçlanılan ve senede bağlanmış paralar için verilen faizlerde alacak faizi tanımına dahildir.

Alacak faizleri bakımından dikkat edilmesi gereken konu, sürekli olarak ödünç para verme işi ile uğraşılmasının başlı başına ticari bir faaliyet oluşturduğu, bu nedenle bu tür alacaklar karşılığında elde edilen faizin menkul sermaye iradı değil, ticari kazanç sayılacağıdır. Ödünç verme işinin sürekli olup olmadığı ise, ödünç verme işlemlerinin sıklığına göre saptanmaktadır ¹²

Süre belli olmak koşuluyla tek bir kişiye ödünç para verilmesi karşılığında sağlanan faiz, menkul sermaye iradidir. Ancak tek bir kişiye verilse dahi, önceden saptanan süre uzatılarak yeniden faiz alınması, işlemin süreklilik niteliği kazanmasına dolayısıyla elde edilen faizin ticari kazanç olmasına neden olur.

Aynı yıl içinde birden fazla kişiye borç para verilmesi işlemin sürekli olduğunu gösterir. Burada birden fazla kişiye verilen borç paranın farklı kişilere tahsisi edilen farklı sermaye olması gerekmez. Yani bir kişiye borç olarak veri-

12 Beyanname Düzenleme Rehberi 2001, s. 208.

len paranın yılın belli bir döneminde alınıp aynı tutarın farklı bir kişiye borç olarak verilmesinde işlemin sürekliliği vardır. Aynı zamanda aynı yıl içinde aynı kişiye birden fazla defa borç para verilmesi de işlemin sürekli olduğunu gösterir.

Bu ayırım oldukça önemlidir. Çünkü ticari kazanç ile menkul sermaye iradı gerek gelirin elde edilmesi bakımından gerekse de beyan ve istisna bakımından farklı uygulamalara tabidir. Ticari kazançta gelirin elde edilmesi tahakkuk esasına menkul sermaye iradında ise hukuki ve ekonomik tasarrufa bağlanmıştır. Sürekli olarak meslek halinde borç para verilmesi karşılığında sağlanan faiz ticari kazanç sayıldığından, tahakkuk ettiği yılın geliri sayılır. Dolayısıyla tahsil edilmemiş bile olsa ödünç olarak verilen yılın geliri olarak beyan edilmesi gerekir.

Tek bir ödünç verme işleminden sağlanan faiz ise, menkul sermaye iradı sayıldığından tahsil edildiği yılın geliri olarak beyan edilerek vergilendirilecektir. Aynı zamanda elde edilen alacak faizi Gelir Vergisi Kanununun 76'ncı maddesinin 2'inci fıkrasındaki indirim oranı uygulandıktan sonra beyan edilecektir. Ancak elde edilen faiz ticari kazanç olarak nitelendirildiği durumda indirim oranından yararlanma şansı yoktur.

Sürekli ödünç verme işi aynı zamanda banka ve sigorta muameleleri vergisine tabi olduğundan sürekli ödünç para verme faaliyetinde bulunanların gelir vergisi beyannamesi yanında gider vergileri bakımından da beyanname vermeleri gerekir.

3.7. Mevduat Faizleri

Gelir Vergisi Kanununun 75'inci maddesinin ikinci fıkrasının 7 numaralı bendi uyarınca mevduat faizleri menkul sermaye iradidir. Mevduat faizleri menkul sermaye iradı olarak belirlendikten sonra anılan kanun maddesinin parantez içi hükmünde "bankalara, bankerlere, tasarruf sandıklarına, tevdiat kabul eden diğer müesseselere yatırılan vadeli, vadesiz paralara ödenen faizler mevduat faizi olarak kabul edilmiştir. Aynı zamanda bunların dışında kalan kişi ve

kuruluşlardan devamlı olarak para toplama işi ile uğraşanların her ne şekil ve ad altında olursa olsun toplanan paralara sağladıkları gelirler ve menfaatler de mevduat faizi sayılmıştır.

Dolayısıyla, ikrazatçıların topladıkları paralara sağladıkları gelir ve yararlar mevduat faizi olarak gelir vergisine tabidir.

Mevduat faizleri vadenin sona erdiği yılın gelirleri arasında gösterilir ve kesilen vergilerin mahsubu da bu yılda yapılır. Vadesi aynı yıl içinde başlayıp biten menkul sermaye iratları doğal olarak bu yılın geliri sayılır. Örneğin vadesi 03.04.2002 tarihinde başlayıp 03.01.2003 tarihinde biten vadeli mevduata ilişkin faiz gelirinin tamamı 2003 takvim yılı geliri kabul edilir. Vadesi 2002 yılı içinde başlayıp biten mevduat faizleri 2002 yılının geliri sayılır.

3.7.1. Vadeli Mevduat Faizleri

Vadeli mevduatlarda faiz geliri vadenin bitiminde elde edilir. Çünkü vade bitiminden önce faizin talep edilmesi mümkün değildir. Vade beklenmeden ana para çekilebilir ancak böyle durumlarda vade beklenmediği için faiz ödenmez. Ana para ile faiz geliri ancak vade bitiminde çekilebilir.

3.7.2. Döviz Tevdiat Hesaplarından Elde Edilen Faizler

Döviz tevdiat hesaplarında vadenin bitimi ile faiz geliri elde edilmektedir. Faiz geliri olarak tahsil edilen para, ana para gibi, döviz olarak tahsil edilmektedir. Döviz tevdiat hesaplarında elde edilen gelir döviz cinsinden alınan faiz ile sınırlıdır. Döviz tevdiat hesapları dolayısıyla ana para da oluşan kur farkları gelir sayılmaz.

3.7.3. Yurtdışındaki Bankalardan Elde Edilen Mevduat Faizleri

Tam mükellef bir gerçek kişinin gerek yurt içinde gerekse yurt dışında elde ettiği mevduat faizinin tamamının vergilendirilme yetkisi Türkiye'ye aittir. Ancak vergilendirmede, Türkiye ile mevduat faizinin elde edildiği ülke arasında Çifte Vergilendirmeyi Önleme Anlaşması olup olmadığı hususunun dik-

kate alınması gerekir. Aynı zamanda Gelir Vergisi Kanununun 123'üncü maddesi uyarınca faiz gelirinin elde edildiği ülkede bu gelir nedeniyle herhangi bir vergi ödenmişse bu verginin mahsup edilebilecektir.

Gelir Vergisi Kanunu uyarınca tam mükellef olan bir gerçek kişinin, yurtdışındaki bir bankadan elde ettiği mevduat faizi iç mevzuat açısından herhangi bir vergi tevkifatına tabi tutulmadığından tutarına bakılmaksızın yıllık beyanname ile beyan edilmesi gerekir.

Yurt dışında elde edilen faiz geliri yabancı para cinsinden ise elde edilen faiz gelirinin tespitinde Merkez Bankası döviz alış kuru uygulanacaktır.

3.7.4. Off-Shore (Kıyı Bankacılığı) Bankacılık Kapsamında Elde Edilen Döviz Tevdiat Faizleri

Türkiye'de kıyı bankacılığı uygulaması yoktur. Genellikle Türkiye'de kıyı bankacılığını, yurt dışında kıyı bankacılığı yapan Türkiye'de faaliyet gösteren bir banka ya da kıyı bankacılığı yapan bir bankanın muhabirliğini yapan bankalar yapmaktadır. Uygulamada Türkiye'de açılan off-shore hesaplar için toplanan mevduatlar kıyı bankalarına gönderilmemektedir. Bu uygulamayla mevduat toplayanlar katlanılması gereken bir takım yasal zorunluluklardan, faiz geliri elde edenler ise stopaj yükümlülüğünden kurtulmaktadır.

227 Seri No'lu Gelir Vergisi Kanunu Genel Tebliği uyarınca kıyı bankacılığı kapsamında elde edilen mevduat faizleri yurt dışında elde edilen gelir olarak kabul edilmiştir. Söz konusu bu türden gelirlere Türk Vergi Kanunlarına göre herhangi bir vergi tevkifatı yapılmadığı için söz konusu gelirlerin tutarına bakılmaksızın yıllık beyanname ile beyan edilmesi gerekir.

3.7.5. Mevduat Faizlerinde Stopaj

01.12.1999 - 01.01.2001 tarihleri arasında açılan veya vadesi bu tarihler arasında yenilenen hesaplar ile vadesiz hesaplara ödenecek faizler için geçerli olmak üzere 27.11.1999 tarih ve 99/13646 sayılı BKK ile stopaj oranları aşağıdaki şekilde belirlenmiştir.

Mevduat faizlerinden: (Kanunla kurulan dernek ve vakıflar ile dernek ve vakıf olmamakla birlikte; odalar, borsalar, meslek örgütleri ve bunların üst kuruluşları, siyasi partiler, emekli ve yardım sandıkları gibi vergi uygulamalarında dernek ve vakıf olarak kabul edilenler hariç, dernek ve vakıflar ile tam mükellef kurumlara ödenenler dahil)

- **Döviz tevdiat hesaplarına yürütülen faizler ile özel finans kurumlarıca döviz katılma hesaplarına ödenen kar paylarından (fon payı dahil) % 16.5,**
- **Nama yazılı mevduat hesaplarına yürütülen faizlerden (fon payı dahil) % 16.5,**
- **Hamiline yazılı mevduat hesaplarına yürütülen faizlerden (fon payı dahil) % 16.5.**
- **Diğerlerinden, % 0 (98/11593 sayılı B.K.K. 01.09.1998 tarihinden itibaren açılan veya yenilenen hesaplara uygulanmak üzere)**

01.01.2001 – 01.08.2001 tarihleri arasında açılan veya vadesi bu tarihler arasında yenilenen hesaplar ile vadesiz hesaplara ödenecek faizler için geçerli olmak üzere 23.11.2000 tarih ve 2000/1713 sayılı BKK ile stopaj oranları aşağıdaki şekilde belirlenmiştir.

Mevduat faizlerinden: (Kanunla kurulan dernek ve vakıflar ile dernek ve vakıf olmamakla birlikte; odalar, borsalar, meslek örgütleri ve bunların üst kuruluşları, siyasi partiler, emekli ve yardım sandıkları gibi vergi uygulamalarında dernek ve vakıf olarak kabul edilenler hariç, dernek ve vakıflar ile tam mükellef kurumlara ödenenler dahil)

- **Döviz tevdiat hesaplarına yürütülen faizler ile özel finans kurumlarıca döviz katılma hesaplarına ödenen kar paylarından (fon payı dahil) % 17,6**

- **Nama yazılı mevduat hesaplarına yürütülen faizlerden (fon payı dahil) %17,6,**
- **Hamiline yazılı mevduat hesaplarına yürütülen faizlerden (fon payı dahil)% 17,6.**
- **Diğerlerinden, % 0** (98/11593 sayılı B.K.K. 01.09.1998 tarihinden itibaren açılan veya yenilenen hesaplara uygulanmak üzere)

18.08.2001 tarihinden itibaren açılan veya vadesi bu tarihten sonra yenilenen hesaplar ile vadesiz hesaplara ödenecek faizler için geçerli olmak üzere 27.07.2001 tarih ve 2001/2847 sayılı BKK ile stopaj oranları aşağıdaki şekilde belirlenmiştir.

Mevduat faizlerinden: (Kanunla kurulan dernek ve vakıflar ile dernek ve vakıf olmamakla birlikte; odalar, borsalar, meslek örgütleri ve bunların üst kuruluşları, siyasi partiler, emekli ve yardım sandıkları gibi vergi uygulamalarında dernek ve vakıf olarak kabul edilenler hariç, dernek ve vakıflar ile tam mükellef kurumlara ödenenler dahil)

- **Döviz tevdiat hesaplarına yürütülen faizler ile özel finans kurumlarındaki döviz katılma hesaplarına ödenen kar paylarından**

1 yıla (özel finans kurumlarında 360 güne) kadar vadeli hesaplarda % 18,

1 yıl (özel finans kurumlarında 360 gün) ve daha uzun vadeli hesaplarda % 16

- **Nama yazılı mevduat hesaplarına yürütülen faizlerden**

Vadesiz ve ihbarlı hesaplarda % 16

3 aya kadar (3 ay dahil) vadeli hesaplarda % 16

6 aya kadar (6 ay dahil) vadeli hesaplarda % 14

1 yıla kadar vadeli hesaplarda % 10

1 yıl ve daha uzun vadeli hesaplarda % 6

● **Hamiline yazılı mevduat hesaplarına yürütülen faizlerden**

Vadesiz ve ihbarlı hesaplarda	% 16
3 aya kadar (3 ay dahil) vadeli hesaplarda	% 16
6 aya kadar (6 ay dahil) vadeli hesaplarda	% 14
1 yıla kadar vadeli hesaplarda	% 10
1 yıl ve daha uzun vadeli hesaplarda	% 6

● **Diğerlerinden, % 0** (98/11593 sayılı B.K.K. 01.09.1998 tarihinden itibaren açılan veya yenilenen hesaplara uygulanmak üzere)

2002 / 4369 sayılı Kararla, bankalar ve 2499 sayılı Sermaye Piyasası Kanununa göre kurulan aracı kurumlar arasındaki borsa para piyasasında değerlendirilen paralara ödenen faizlerden % 16 oranında tevkifat yapılır.

3.8. Hisse Senetleri ve Tahvillerin Vadesi Gelmemiş Kuponlarının Satışından Elde Edilen Bedeller

Gelir Vergisi Kanununun 75'inci maddesinin ikinci fıkrasının 8 numaralı bendinde hisse senedi ve tahvillerin vadesi gelmemiş kuponlarının satışından elde edilen bedellerin menkul sermaye iradı olduğu belirtilmiştir. Hisse senedi ve tahvillerin vade gelmeden satışı menkul sermaye iradı değildir. Menkul sermaye iradı olan hisse senedi ile tahvillerin vadesi gelmemiş kuponlarının satışlarıdır.

3.9. İştirak Hisselerinin Kar Payının Devir ve Temlik

Gelir Vergisi Kanununun 75'inci maddesinin ikinci fıkrasının 9 numaralı bendinde iştirak hisselerinin sahibi adına henüz tahakkuk etmemiş kar paylarının devir ve temlik karşılığında elde edilen bedellerin menkul sermaye iradı olduğu belirtilmiştir. İştirak hissesinin satış veya devir ve temlik menkul sermaye iradı değildir. Menkul sermaye iradı sayılan irat, iştirak hissesi dolayısıyla oluşacak, tahakkuk etmemiş karın devir ve temlik karşılığında alınan para veya ayınlardır.

3.10. Senetlerin İskonto Bedelleri

Her çeşit senetlerin iskonto edilmesi karşılığında alınan iskonto bedelleri menkul sermaye iradidir.

Günümüzde satıcı ve alıcı firmalar ile mal ve hizmet çeşitleri sayılamayacak boyuta ulaşmıştır. Ticari hayat hızla gelişmekle beraber karmaşık ilişkileri bünyesinde toplaması, ticari güven ortamının giderek zayıflaması ile riskin artış göstermesi, ticaretle birlikte doğal olarak yoğunlaşan borç-alacak ve müşteri satıcı ilişkileri önemli problemler arasında sayılmaktadır.

Gerek güven ortamının azalması gerekse piyasalarda yaşanan parasal sıkıntılar alım satım işlemlerine aracılık eden alacak senetlerinin iskonto edilmesine neden olmaktadır. Çeşitli nedenlerle alacak senetlerinin vadesinden önce nakde dönüşmesi sonucunda ödenen iskonto bedelleri, iskonto eden açısından menkul sermaye iradidir.

3.11. Faizsiz olarak Kredi Verenlere Ödenen Kar Payları ile Kar Zarar Ortaklığı Belgesi Karşılığında Ödenen Kar Payları ile Özel Finans Kurumlarınca Ödenen Kar Payları

Gelir Vergisi Kanununun 75'inci maddesinin ikinci fıkrasının 12 numaralı bendinde faizsiz olarak kredi verenlere ödenen kar payları ile kar zarar ortaklığı belgesi karşılığında ödenen kar payları ile özel finans kurumlarınca ödenen kar payları menkul sermaye iradı sayılmıştır.

Yukarıda yer alan düzenleme sayesinde belli bir tutarda faiz değil kar payı talep edilen krediler sonucunda oluşan kar payları kavranmaya çalışılmıştır. Aynı zamanda

anonim şirketlerin çıkarmış oldukları ve kar ve zarara katılma hakkı veren menkul değerler karşılığı ödenen kar paylarının menkul sermaye iradı olduğu konusuna Gelir Vergisi Kanununda açıklık getirilmiştir.

Bakanlar Kurulu'nun 11.8.1989 tarih ve 20249 sayılı Resmi Gazete'de yayımlan-

lanan 89/14391 sayılı Kararı ile yürürlüğe giren Türk Parasının Kıymetini Koruma Hakkında 32 sayılı Karar'ın 26'ncı maddesi uyarınca anonim şirketler, Sermaye Piyasası Kurulu'ndan izin almak koşulu ile tutarları, ihraç ve ödeme koşulları ve haiz olacakları diğer nitelikleri Sermaye Piyasası Kurulu'nca belirlenecek kar ve zarara katılma hakkı veren menkul değerler çıkarabilirler.

Kar ve zarar ortaklığı belgelerine ilişkin düzenlemeler Sermaye Piyasası Kurulu'nun çıkardığı Seri:III, No:2 tebliği ile düzenlenmiştir. Söz konusu bu düzenlemeden sonra Kurul'ca yayınlanan Seri:III, No:11 nolu "Türk Parasının Kıymetini Koruma Hakkında 32 sayılı Kararda Öngörülen" Kâr ve Zarar Ortaklığı Belgeleri çıkarılmasına dair tebliğ'de ayrıntılı açıklamalar yapılmıştır.

Kar ve zarar ortaklığı belgeleri, anonim ortaklıkların çalışma alanına giren tüm faaliyetlerinin gerektirdiği finansman ihtiyacını karşılamak üzere, kar veya zarara ortak olmak üzere çıkardıkları bir tür menkul değer (finansal varlık)'dir.

Kar ve zarar ortaklığı belgeleri melez karakterli menkul değerlerdir. Bu belgeler sahibine kar ve zarara katılma hakkı vermekle birlikte hisse senedi değildir. Kar ve zarar ortaklığı belgesi sahipleri şirket yönetimine katılmaz ve oy kullanamaz. Kar ve zarar ortaklığı belgeleri vadeli olup, vade sonunda bu belgelerin karşılığı olan bedelin geri ödenmesi gerekir.

Kar ve zarar ortaklığı belgeleri tahvile benzemekle beraber kar ve zarar ortaklığı belgelerini tahvilden ayıran unsur Kar ve zarar ortaklığı belgeleri çıkarılmasının faiz ödeme yükümlülüğü değil kar elde edilmesi halinde kar payı verme yükümlülüğü vermesidir. Daha önemli fark, zarar edilmesi durumunda, zarar payının ,kar ve zarar ortaklığı belgelerinin nominal bedelinden düşülerek, ödemenin kalan tutar üzerinden yapılmasıdır.

Bunların yanında özel finans kurumlarınca kar ve zarara katılma hesabı karşılığı ödenen kazanç paylarının da menkul sermaye iradı sayılacağı anılan Kanun maddesinde açıklığa kavuşturulmuştur.

Gelir Vergisi Kanununa göre yukarıda ifade edilen kar payları bir alacak hak-

kına dayanmakta olduğundan vergi uygulaması bakımından faiz olarak kabul edilmekte ve faizlerin tabi olduğu hükümlere göre vergilendirilmektedir. Dolayısıyla bunlar kurumlardan alınan kar payları olarak değerlendirilmezler.

3.11.1. Faizsiz Olarak Kredi Verenlere Ödenen Kar Payları İle Kar ve Zarar Ortaklığı Belgesi Karşılığı Ödenen Kar Payları ve Özel Finans Kurumlarınca Kar ve Zarara Katılma Hesabı Karşılığında Ödenen Kar Paylarında Stopaj

01.12.1999 - 01.01.2001 tarihleri arasında açılan veya vadesi bu tarihler arasında yenilenen Gelir Vergisi Kanununun 75'inci maddenin ikinci fıkrasının 12 numaralı bendinde yer alan menkul sermaye iratları için geçerli olmak üzere 27.11.1999 tarih ve 99/13646 sayılı BKK ile stopaj oranları aşağıdaki şekilde belirlenmiştir.

Gelir Vergisi Kanununun 75'inci maddesinin ikinci fıkrasının 12 numaralı bendinde yer alan menkul sermaye iratlarından: (Kanunla kurulan dernek ve vakıflar ile dernek ve vakıf olmamakla birlikte; odalar, borsalar, meslek örgütleri ve bunların üst kuruluşları, siyasi partiler, emekli ve yardım sandıkları gibi vergi uygulamalarında dernek ve vakıf olarak kabul edilenler hariç, dernek ve vakıflar ile tam mükellef kurumlara ödenenler dahil)

- Faizsiz olarak kredi verenlere ödenen kar paylarından(fon payı dahil) %16.5,
- Kar ve zarar ortaklığı belgesi karşılığı ödenen kar paylarından(fon payı dahil) %16.5,
- Özel finans kurumlarınca kar ve zarar katılma hesabı karşılığında ödenen kar paylarından (fon payı dahil) %16.5.

01.01.2001 – 18.08.2001 tarihleri arasında açılan veya vadesi bu tarihler arasında yenilenen Gelir Vergisi Kanununun 75 inci maddenin ikinci fıkrasının 12 numaralı bendinde yer alan menkul sermaye iratları için geçerli olmak üzere

re 23.11.2000 tarih ve 2000/1713 sayılı BKK ile stopaj oranları aşağıdaki şekilde belirlenmiştir.

- **Faizsiz olarak kredi verenlere ödenen kar paylarından(fon payı dahil) %17,6,**
- **Kar ve zarar ortaklığı belgesi karşılığı ödenen kar paylarından(fon payı dahil) %17.6,**
- **Özel finans kurumlarınca kar ve zarar katılma hesabı karşılığında ödenen kar paylarından (fon payı dahil) %17.6.**

18.08.2001 tarihinden itibaren açılan veya vadesi bu tarihten sonra yenilenen Gelir Vergisi Kanununun 75 inci maddenin ikinci fıkrasının 12 numaralı bendinde yer alan menkul sermaye iratları için geçerli olmak üzere 27.07.2001 tarih ve 2001/2847 sayılı BKK ile özel finans kurumlarınca kar ve zarar katılma hesabı karşılığında ödenen kar payları için stopaj oranları aşağıdaki şekilde belirlenmiştir. (Faizsiz olarak kredi verenlere ödenen kar payları ile kar ve zarar ortaklığı belgesi karşılığı ödenen kar paylarına ilişkin olarak 23.11.2000 tarih ve 2000/1713 sayılı BKK ile belirlenen stopaj oranları değiştirilmemiştir.)

- **Özel finans kurumlarınca kar ve zarar katılma hesabı karşılığında ödenen kar paylarından**

30 ve 90 gün vadeli hesaplarda	% 16
180 gün vadeli hesaplarda	% 14
360 gün vadeli hesaplarda	% 10
360 günden daha uzun vadeli hesaplarda	% 6

3.12. Vergi Alacağı

3.12.1. Tanım

Vergi alacağında 4369 sayılı Yasa ile borsa kazançlarının vergiye tabi olması ve Kurumlar Vergisi Kanununda yatırım fon ve ortaklıklarına ilişkin istisnaların kaldırılmasına paralel olarak yeni düzenleme yapılmıştır.

Gelir Vergisi Kanununun 75'inci maddesinin ikinci fıkrasının 13 numaralı bendi uyarınca, "vergi alacağı" menkul sermaye iradı kabul edilmiştir. Vergi alacağı kavramı Gelir Vergisi Kanununun 75'inci maddesinde tanımlanmıştır. Buna göre;

"Tam mükellefiyete tabi kurumlarca:

- Tam mükellefiyete tabi gerçek kişilere dağıtılan kar paylarının,
- Adi ortaklıklara, kollektif ve adi komandit şirketlere dağıtılan kar paylarının,
- Eshamlı komandit şirketlere dağıtılan kar paylarından bu şirketlerin komandite ortaklarına isabet eden kısmın,

1/5'i bunların vergi alacağını teşkil eder."

4369 sayılı Yasa sonrasında yatırım fonları katılma belgeleri ile yatırım ortaklıklarının hisse senetlerinden elde edilen kar payları için de vergi alacağı hesaplanır hale gelmiştir.

1/5 oranı 01.01.2000 tarihinden sonra elde edilen kar paylarına uygulanacaktır. Vergi alacağı oranı 1999 hesap döneminde elde edilen, menkul kıymet yatırım fonları katılma belgeleri kar payları için 1/5, diğer kar payları için ise 1/3 olarak uygulanacaktır.

4393 sayılı 1999 Mali Yılı Bütçe Kanununun 69/f-2 hükmü uyarınca menkul kıymet yatırım fonları katılma belgelerinden elde edilen kar payları için 1999 takvim yılında da vergi alacağı oranının 1/5 olacağı belirtilmişti. Daha sonra

çıkan 4444 sayılı Kanununun 3 üncü maddesiyle Gelir Vergisi Kanununa eklenen 4783 sayılı yasayla değişik geçici 55. maddeye göre 1.1.1999-31.12.2003 tarihleri arasında menkul kıymet yatırım fonları katılma belgelerine ödenen kar payları için yıllık gelir vergisi beyannamesi verilmez ve diğer gelirler nedeniyle yıllık beyanname verilmesi halinde de bu gelirler beyannameye dahil edilmez. Dolayısıyla 1999 Mali Yılı Bütçe Kanununun anılan hükmü uygulanabilme kabiliyetini yitirmiştir¹³.

Yukarıda yer alan tanımdan da açıkça anlaşıldığı üzere, vergi alacağı kurumlar tarafından dağıtılan kar paylarına bağlı olarak doğmaktadır. Kurum tarafından kar dağıtımı yapılmadığı sürece vergi alacağı da hesaplanmaz. Karın dağıtılması durumunda, dağıtılan kar payının 1/5'i oranında hesaplanacak tutar, kar payını elde edenlerin vergi alacağını oluşturacaktır. Vergi alacağı Gelir Vergisi Kanununun 75'inci maddesinin ikinci fıkrasının 13 numaralı bendi uyarınca menkul sermaye iradı sayıldığından beyan sınırının tespitinde kar payı ile birlikte değerlendirilecektir.,

Kar payları için yıllık beyanname verilmesi veya diğer gelirler için yıllık beyanname verilerek vergi alacağı dahil kar paylarının beyannameye toplandığı durumda vergi alacağı bu gelirler üzerinden hesaplanan gelir vergisinden mahsup edilecektir. Başka bir ifade ile, vergi alacağı hem menkul sermaye iradı hem de mahsubu gereken vergi niteliğindedir.

Vergi alacağının hem menkul sermaye iradı hem de mahsubu gereken vergi olarak nitelendirilmesi, kurumların istisna kazançlara isabet eden kısım düşüldükten sonra, 75. maddenin 1, 2 ve 3 numaralı bentlerinde yazılı kar paylarından (menkul sermaye iradı olarak) Gelir Vergisi Kanununun 94/6-b maddesi uyarınca gelir vergisi tevkifatı yapılmasının bir sonucudur¹⁴.

13 ÖZYÜREK, SÖNMEZ, AYAZ , s., 15.

14 Mehmet ALTINDAĞ, Vergi ve Revizyon Rehberi, Yaklaşım Yayınları, Eylül 2001, s., 157.

Serbest Bölgeler Kanununun 6'ncı maddesi uyarınca; Serbest bölgeler gümrük hattı dışında sayılır. Bu bölgelerde vergi, resim, harç, gümrük ve kambiyo mükellefiyetlerine dair mevzuat hükümleri uygulanmaz. Türkiye'deki tam ve dar mükellef gerçek ve tüzel kişilerin serbest bölgedeki faaliyetleri dolayısıyla elde ettikleri kazanç ve iratlar, Türkiye'nin diğer yerlerine getirildiğinin kambiyo mevzuatına göre tevsiki halinde de, gelir ve kurumlar vergisinden muaftır.

191 sıra numaralı Gelir Vergisi Genel Tebliği uyarınca Serbest Bölgeler Kanunu'nda yer alan istisna, gerçek ve tüzel kişilerin serbest bölgelerdeki faaliyetlerinden elde edilen kazançlar ile sınırlıdır. Bir kurumun serbest bölgelerdeki faaliyetlerinden sağlanan kazançların ortaklara kar payı olarak dağıtılması halinde, kazancın tamamen veya kısmen serbest bölgelerdeki faaliyetlerinden elde edilip edilmediğine bakılmaksızın bu kar paylarını elde eden tam mükellef gerçek kişiler tarafından Gelir Vergisi Kanununun 85, 86 maddeleri uyarınca menkul sermaye iradı olarak beyan edilmesi gerekir. Ayrıca beyan sırasında vergi alacağı da hesaplanacaktır. Türkiye'de dar mükellef olan veya hiç mükellefiyeti bulunmayan gerçek kişiler ise elde ettikleri kar paylarını beyan etmeyeceklerdir. Çünkü tebliğde beyan için kar payını elde eden kişilerin tam mükellef olması gerektiği belirtilmiştir.

3.12.2. Vergi Alacağının Esasları

a- Vergi alacağı sadece tam mükellef kurumlardan elde edilen kar paylarına hesaplanacaktır. Türkiye'de dar mükellefiyet esasında vergilendirilen kurumlardan elde edilen kar paylarından vergi alacağı hesaplanmaz.

b- Vergi alacağı Gelir Vergisi Kanununun 75'inci maddesinin ikinci fıkrasının 1, 2 ve 3 numaralı maddelerinde yer alan kar payları için hesaplanacaktır. Yatırım fonu katılma belgeleri ile yatırım ortaklıkları hisse senetlerinden elde edilen kar payları da bu kapsamdadır.

Gelir Vergisi Kanununun 75'inci maddesinin ikinci fıkrasının 2 numaralı bendinde, adi komandit şirketlerin komanditer ortaklarına dağıtılan kazançlar kar

payı sayılmakla birlikte, adi komandit şirketler "kurum" olmadığı için bu kar payları için de vergi alacağı hesaplanmayacaktır. Ancak, komanditer ortaklar tarafından elde edilen bu kar payları, Gelir Vergisi Kanununun 85'inci maddesi uyarınca tutarı ne olursa olsun menkul sermaye iradı olarak beyan edilmeyecektir¹⁵ .

c- Vergi alacağı hesaplanacak kar payları şunlardır.

- Anonim şirket hisse senetlerinin kar payları,
- Eshamli komandit şirketlerin hisse senetlerinin kar payları,
- Limited şirket iştirak hisselerinden doğan kar payları,
- Kooperatiflerin ortaklarına dağıttıkları kazançlar (kooperatiflerin ortakları ile yaptıkları işlemlerden doğan gelir - gider farkından ortaklara, kooperatifle yaptıkları işlemler oranında dağıtılan risturnlar hariç),
- İş ortaklıklarının ortaklarına dağıttıkları kar payları (seçimlik hakka dikkat edilmelidir),
- Kurumların yönetim kurulu başkan ve üyelerine dağıtılan kar payları,

3.12.3. Vergi Alacağının Mahsubu

Vergi alacağının mahsubu Gelir Vergisi Kanununun mükerrer 121'inci maddesinde düzenlenmiştir. Gelir Vergisi Kanununun 75'inci madde gereğince menkul sermaye iradı sayılan mükerrer 75'inci maddedeki vergi alacağı, aşağıdaki esaslara göre gelir vergisine mahsup edilir.

- Mükerrer 75'inci maddenin 1 numaralı bendinde yazılı gerçek kişilerin vergi alacağı, yıllık beyanname ile bildirilmek kaydıyla beyanname üzerinden hesaplanan gelir vergisinden mahsup edilir.

15 ALTINDAĞ, s. 158.

- Mükerrer 75'inci maddenin 2 numaralı bendinde yazılı adi ortaklıklar, kollektif ve adi komandit şirketlerin vergi alacağı, kar paylarının alındığı yıl ortaklık veya şirketlerce hasılat olarak kaydedilir. Bu vergi alacağı, ortaklarca verilecek yıllık gelir vergisi beyannamelerinde hisseleri oranında mahsup edilir.
- Mükerrer 75'inci maddenin 3 numaralı bendinde yazılı eshamlı komandit şirketlerin komandite ortaklarının vergi alacağı, anılan şirketlerin kar paylarını aldıkları yıl komandite ortaklar tarafından hisseleri oranında elde edilmiş ticari kazanç olarak kabul edilir ve verilecek gelir vergisi beyannamelerinde mahsup edilir.

Vergi alacağı beyannameye dahil edilen kazanç ve iratlar üzerinden hesaplanan toplam gelir vergisinden mahsup edilir. Vergi alacağının ticari kazanç veya menkul sermaye iradı olarak beyan edilmesi mahsuba etki etmez. Ancak, beyanname üzerinden hesaplanan vergiden mahsup işlemi sonucunda mahsup edilemeyen tutar kalırsa bu tutar hiç bir şekilde mükellefe iade edilmez ve diğer vergi borçlarına mahsup edilmez.

Beyannameye dahil edilen kazanç ve iratlara ilişkin olarak stopaj yoluyla ödenen ve mahsubu gereken vergilerin bulunması halinde, hesaplanan gelir vergisinden öncelikle vergi alacağı mahsup edilecektir. Mahsup edilemeyen tutarın kalması durumunda diğer vergiler mahsup edilir.

3.13. Repo Kazançları

Gelir Vergisi Kanununun 75'inci maddesinin ikinci fıkrasının 14'üncü bendi uyarınca aynı fıkranın 5 numaralı bendinde yer alan menkul kıymetlerin, geri alım ve satım taahhüdü ile iktisap veya elden çıkarılması karşılığında sağlanan menfaatler menkul sermaye iradı olarak kabul edilmiştir.

Repo menkul kıymetlerin geri alma taahhüdü ile satımını, ters repo ise menkul kıymetlerin geri satma taahhüdü ile alımını ifade eder.

Repo en geniş biçimi ile ellerinde menkul kıymet bulunan ve nakit paraya ihtiyaç duyan (genellikle kısa vadeli) kişi ya da kuruluşların söz konusu ihtiyaçlarını karşılamak amacı ile mevcut menkul kıymetlerini belli bir fiyat üzerinden ve önceden saptanan bir vade sonunda geri almayı taahhüdü olarak tanımlanabilir.

Repo ve ters repo işlemleri Sermaye Piyasası Kurulu'nun Seri:V, 7 No.lu "Menkul Kıymetlerin Geri Alma veya Satma Taahhüdü ile Alım Satımı Hakkında Tebliği"nde¹⁶ düzenlenmiştir.

Repo ve ters repo işlemlerini, Sermaye Piyasası Kanununun 34'üncü maddesi uyarınca faaliyet izni almış bankalar ile sermaye piyasası mevzuatı çerçevesinde faaliyet gösteren, sermaye piyasası araçlarının ihraç edilerek halka arz edilmeksizin veya halka arz yoluyla satışına ve daha önce ihraç edilmiş olan sermaye piyasası araçlarının alım satımına aracılık etmeye yetkili aracı kurumlar yapabilir.

Repo ve ters repo işlemlerine konu olabilecek menkul kıymetler şunlardır :

- Devlet tahvilleri,
- Hazine bonoları,
- Banka bonoları ve banka garantili bonolar,
- Kamu Ortaklığı İdaresi, Toplu Konut İdaresi'nce ihraç edilen borçlanma senetleriyle, mahalli idareler ve bunlarla ilgili idare, işletme ve kuruluşların Kanun uyarınca ihraç ettikleri borçlanma senetleri,
- Varlığa dayalı menkul kıymetler dahil olmak üzere menkul kıymetler borsaları veya teşkilatlanmış diğer piyasalarda işlem gören veya borsada tescil edilmiş olan borçlanma senetleri.

¹⁶ 31.07.1992 tarih ve 21301 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanmıştır.

T.C. Başbakanlık Hazine Müsteşarlığı tarafından Uluslararası piyasalarda ihraç edilen yabancı para cinsinden tahvillerin (Eurobond) Türkiye’de faaliyet gösteren bankalarca repo ve ters repo işlemlerine konu edilemeyeceğine Hazine Müsteşarlığı görüşü çerçevesinde karar verilmiştir.

Repo işleminde menkul kıymetin mülkiyeti alıcıya geçer ve getirileri de, çerçeve anlaşmasında aksine hüküm bulunmadıkça bu kuruluşa veya kişiye ait olur. Vade tarihinde ise menkul kıymetin mülkiyeti, kararlaştırılan bedelin ödenmesi ile tekrar yetkili kuruluşa geçer.

Ters repo işlemi ile menkul kıymet alımında ise menkul kıymetin mülkiyeti yetkili kuruluşa geçer ve getirileri de çerçeve anlaşmasında aksine hüküm bulunmadıkça yetkili kuruluşa ait olur. Vade tarihinde, menkul kıymetin mülkiyeti kararlaştırılan bedelin ödenmesi ile tekrar karşı tarafa geçer.

3.13.1. Repo Gelirlerinde Stopaj

01.12.1999 - 01.01.2001 tarihleri arasında açılan veya vadesi bu tarihler arasında yenilenen Gelir Vergisi Kanununun 75’inci maddenin ikinci fıkrasının 14 numaralı bendinde yer alan menkul sermaye iratları için (Kanunla kurulan dernek ve vakıflar ile dernek ve vakıf olmamakla birlikte; odalar, borsalar, meslek örgütleri ve bunların üst kuruluşları, siyasi partiler, emekli ve yardım sandıkları gibi vergi uygulamalarında dernek ve vakıf olarak kabul edilenler hariç, dernek ve vakıflar ile tam mükellef kurumlara ödenenler dahil) geçerli olmak üzere 27.11.1999 tarih ve 99/13646 sayılı BKK ile stopaj oranı fon payı dahil 15.4 olarak belirlenmiştir.

01.01.2001 – 18.08.2001 tarihleri arasında açılan veya vadesi bu tarihler arasında yenilenen Gelir Vergisi Kanununun 75’inci maddenin ikinci fıkrasının 12 numaralı bendinde yer alan menkul sermaye iratları için (Kanunla kurulan dernek ve vakıflar ile dernek ve vakıf olmamakla birlikte; odalar, borsalar, meslek örgütleri ve bunların üst kuruluşları, siyasi partiler, emekli ve yardım sandıkları gibi vergi uygulamalarında dernek ve vakıf olarak kabul edilenler hariç, dernek ve vakıflar ile tam mükellef kurumlara ödenenler dahil) geçerli

olmak üzere 23.11.2000 tarih ve 2000/1713 sayılı BKK ile stopaj oranı fon payı dahil 17.6 olarak belirlenmiştir.

18.08.2001 tarihinden itibaren açılan veya vadesi bu tarihten sonra yenilene Gelir Vergisi Kanununun 75 inci maddenin ikinci fıkrasının 12 numaralı bendinde yer alan menkul sermaye iratları için (Kanunla kurulan dernek ve vakıflar ile dernek ve vakıf olmamakla birlikte; odalar, borsalar, meslek örgütleri ve bunların üst kuruluşları, siyasi partiler, emekli ve yardım sandıkları gibi vergi uygulamalarında dernek ve vakıf olarak kabul edilenler hariç, dernek ve vakıflar ile tam mükellef kurumlara ödenenler dahil) geçerli olmak üzere 27.07.2001 tarih ve 2001/2847 sayılı BKK ile stopaj oranı fon payı dahil 22.0 olarak belirlenmiştir.

3.14. Tüzel Kişiliği Haiz Emekli Sandıkları, Yardım Sandıkları ile Emeklilik ve Sigorta Şirketleri Tarafından Yapılan Ödemeler

Gelir Vergisi Kanununun 75'inci maddesinin ikinci fıkrasına 4687 sayılı yasa ile 07.10.2001 tarihinden itibaren geçerli olmak üzere 15 numaralı bent eklendi. Söz konusu bu bent uyarınca;

Tüzel kişiliği haiz emekli sandıkları, yardım sandıkları ile emeklilik ve sigorta şirketleri tarafından;

- a) On yıl süreyle prim, aidat veya katkı payı ödemediği ayrılanlara yapılan ödemeler,
- b) On yıl süreyle katkı payı ödemiş olmakla birlikte bireysel emeklilik sisteminden emeklilik hakkı kazanmadan ayrılanlar ile diğer sandık ve sigortalardan on yıl süreyle prim veya aidat ödeyenlere ve vefat, malûliyet veya tasfiye gibi zorunlu nedenlerle ayrılanlara yapılan ödemeler,
- c) Bireysel emeklilik sisteminden emeklilik hakkı kazananlar ile bu sistemden vefat, malûliyet veya tasfiye gibi zorunlu nedenlerle ayrılanlara yapılan ödemeler.

menkul sermaye iradı sayılmıştır.

Ancak Gelir Vergisi Kanununa 4687 sayılı yasa ile eklenen mükerrer 21'inci madde uyarınca; "Bireysel emeklilik sisteminden emeklilik hakkı kazananlar ile bu sistemden vefat, malûliyet veya tasfiye gibi zorunlu nedenlerle ayrılanlara yapılan ödemelerin % 25'i, Türkiye'de kâin ve merkezi Türkiye'de bulunan diğer sigorta şirketlerinden on yıl süreyle prim ödeyenler ile vefat, malûliyet veya tasfiye gibi zorunlu nedenlerle ayrılanlara yapılan ödemelerin % 10'u ve tek primli yıllık gelir sigortalarından yapılan ödemeler gelir vergisinden müstesnadır.

İstisna edilen tutar üzerinden 94 üncü maddenin birinci fıkrasının (15) numaralı bendine göre tevkifat yapılmaz."

Gelir Vergisi Kanununun mükerrer 21'inci maddesiyle getirilen istisna hükmü, bireysel emeklilik sisteminden emekli olanlara, özel sigorta şirketlerine asgari 10 yıl süre ile prim ödeyenlere ve zorunlu olarak ayrılanlara yapılan ödemeler için tanınmıştır.

Tüzel kişiliği haiz emekli sandıkları, yardım sandıkları ile emeklilik ve sigorta şirketleri tarafından yapılan ödemelerin üç alt başlık altında farklılaştırılmasının ana nedeni, sistemde uzun süre kalanların teşvik edilmesi amacıyla vergi tevkifat oranlarının farklılaştırılmasına zemin hazırlamaktır.

Yapılan bu düzenlemelere ek olarak yine bu gelirlerin beyanına ilişkin bir başka düzenleme de 4687 sayılı yasa ile Gelir Vergisi Kanununun 86'ncı maddesinin birinci fıkrasının 1 numaralı bendinin (c) alt bendi değiştirilerek yapılmıştır. Tüzel kişiliği haiz emekli sandıkları, yardım sandıkları ile emeklilik ve sigorta şirketleri tarafından katılımcılara yapılan ve Gelir Vergisi Kanununun 75/15'inci maddesinde menkul sermaye iradı olarak tarif edilen ödemeler için hiç bir şekilde yıllık gelir vergisi beyanname verilmeyecek ve diğer gelirler için beyanname verilmesi halinde bu gelirler beyannameye dahil edilmeyecek.

Gerek Gelir Vergisi Kanununun 75'inci maddesinde yapılan menkul sermaye iradı tanımında temel özellik gerekse her bir bentte sayılan menkul sermaye

iratlarının ortak özelliği menkul sermaye iradının yatırılmış menkul sermayeden elde edilen irat olmasıdır. Oysa 4697 sayılı Kanunla Gelir Vergisi Kanununun 75'inci maddesinin ikinci fıkrasının 15 numaralı bent hükmünde, tüzel kişiliği haiz emekli sandıkları, yardım sandıkları ile emeklilik ve sigorta şirketleri tarafından katılımcılara yapılan ödemelerin tamamı menkul sermaye iradı olarak tanımlanmıştır.

Bu şekildeki bir hüküm, katılımcıların elde ettiği iradı değil, menkul sermayeyi de (yatırılan prim, katkı, ve aidat toplamını) gelir tanımına alması nedeniyle açık bir düzenleme hatası içermektedir¹⁷.

3.14.1. Tüzel Kişiliği Haiz Emekli Sandıkları, Yardım Sandıkları ile Emeklilik ve Sigorta şirketleri Tarafından Yapılan Ödemelerde Stopaj

Gelir Vergisi Kanununun 94'üncü maddesine 4687 sayılı yasa ile 07.10.2001 tarihinden itibaren geçerli olmak üzere eklenen 15'inci madde uyarınca; Gelir Vergisi Kanununun 75'inci maddesinin ikinci fıkrasının (15) numaralı bendinin (a), (b) ve (c) alt bentlerinde yer alan menkul sermaye iratlarına atıfta bulunarak tüzel kişiliği haiz emekli sandıkları, yardım sandıkları ile emeklilik ve sigorta şirketleri tarafından yapılan ödemelerden (katılımcının sistemde kaldığı süre dikkate alınarak) gelir vergisi tevkifatı yapılacağı hükme alınmıştır.

Yukarıda belirtmiş olduğumuz gibi Gelir Vergisi Kanununun 75'inci maddesinin ikinci fıkrasının 15 numaralı bendinde tanımlanan menkul sermaye iradının üç alt başlık altında toplanmasının ana nedeni, sistemde uzun süre kalanların teşvik edilmesi amacıyla vergi tevkifat oranlarının farklılaştırılmasına zemin hazırlamaktır. Ancak 31.12.2002 tarihine kadar tevkifat oranı belirlenmediği için bu tarihe kadar olan ödemelerde genel tevkifat oranı olan % 25 oranında gelir vergisi tevkifatı yapılacaktır. Buna karşın 2002 / 500 sayılı Bakanlar Kurulu Kararıyla 1.1.2003 tarihinden geçerli olmak üzere yeni tevkifat oranları belirlenmiştir. Buna göre;

¹⁷ Azmi DEMİRCİ, "Bireysel Emeklilik Tasarruf ve Yatırım Sistemi ve Bu Konuda Yapılan Vergisel Düzenlemeler II", Vergi Dünyası Dergisi, Sayı 242, Ekim 2001 s. 56.

a) On yıl süreyle prim, aidat veya katkı payı ödemediğinden ayrılanlara yapılan ödemelerden % 15,

b) On yıl süreyle katkı payı ödemiş olmakla birlikte bireysel emeklilik sisteminden emeklilik hakkı kazanmadan ayrılanlar ile diğer sandık ve sigortalardan on yıl süreyle prim veya aidat ödeyenlere ve vefat, malûliyet veya tasfiye gibi zorunlu nedenlerle ayrılanlara yapılan ödemelerden % 10,

c) Bireysel emeklilik sisteminden emeklilik hakkı kazananlar ile bu sistemden vefat, malûliyet veya tasfiye gibi zorunlu nedenlerle ayrılanlara yapılan ödemelerden % 5,

oranında vergi kesintisi yapılacaktır.

4. GELİRİN TOPLANMASI VE BEYAN

Gelir Vergisi Kanununun 85 ile 93 üncü maddeleri arasında gelirin toplanması ve yıllık beyanname ile beyanına ilişkin esaslar düzenlenmiştir. Bu maddelere göre;

Mükellefler, gelir vergisine tabi kaynaklardan, vergilendirme dönemi içinde elde ettikleri kazanç ve iratlar için Kanunda aksine hüküm olmadığı sürece yıllık beyanname verirler. Bu durumda da Gelir Vergisi Kanunu'na göre beyanı gereken gelirlerin yıllık beyannameye toplanması zorunludur.

Tacirler, çiftçiler ve serbest meslek erbabları ticari, zirai ve mesleki faaliyetlerinden kazanç temin etmemiş olsalar bile, yıllık beyanname verirler.

Aynı şekilde kollektif şirketlerin ortakları ile komandit şirketlerin komandite ortakları, şirketlerin faaliyet ve tasfiye durumlarında (herhangi bir kazanç elde edilmemiş olsa bile) yıllık beyanname vereceklerdir.

Yabancı memleketlerde elde edilen kazanç ve iratlar ise:

Mükellefin bunları Türkiye'de hesaplarına intikal ettirdiği yılda;

Türkiye’de hesaplara intikal ettirilememesinin mükellefin iradesi dışındaki sebeplerden ileri geldiği belgelenen hallerde, mükellefin bunlara tasarruf edebildiği yılda elde edilmiş sayılır.

Her gelir unsuru kendi içinde ayrı ayrı olarak ele alınacak, eğer kendi başına değerlendirmede beyanname verilmesine gerek kalmıyorsa, başka gelirler nedeniyle beyanname verilmesi halinde bu gelir unsuru beyannameye dahil edilmeyecektir.

4.1. Beyanname Verilmeyen Haller Nelerdir?

Tam ve Dar mükellefler açısından "Beyanname Verilmeyen Haller" Gelir Vergisi Kanununun 86 ncı maddesinde düzenlenmiştir. Söz konusu maddede yer alan düzenlemeler tam ve dar mükellefler açısından aşağıdaki gibidir;

4.1.1. Tam Mükellefiyette Beyanname Verilmeyen Haller Nelerdir?

Tam mükellefiyette vergiye tabi gelir (yabancı memleketlerde elde edilenler hariç) sadece:

1. Tevkif suretiyle vergilendirilmiş ücretlerden;
 2. Tevkif suretiyle vergilendirilmiş bulunan ve gayrisafi tutarları toplamı belli bir sınırı aşmayan (**2002 yılı için bu sınır 6.650.000.000 lira olarak uygulanacaktır.**) menkul sermaye iratlarından ve vergi alacağı dahil kurumlardan elde edilen kar paylarından;
 3. Tevkif suretiyle vergilendirilmiş bulunan ve gayrisafi tutarları toplamı belli bir sınırı aşmayan (**2002 yılı için bu sınır 6.650.000.000 lira olarak uygulanacaktır.**) gayrimenkul sermaye iratlarından;
 4. Gerçek usulde vergilendirilmeyen zirai kazançlardan;
 5. Kazanç ve iratların istisna hadleri içinde kalan kısımlarından;
 6. Yukarıda sayılan kazanç ve iratların birkaçı ve veya tamamından;
- ibaretse yıllık beyanname verilmez.

Ayrıca diğer gelirler nedeniyle beyanname verilmesi halinde de yukarıda yer alan gelirler beyannameye dahil edilmez.

Yukarıda belirtilen had, Gelir Vergisi Kanunu'nun 103. maddesinde yazılı tarifinin birinci ve ikinci gelir dilimleri toplamının yarısı esas alınmak suretiyle hesaplanır.

Örnek : 1

Yılmaz Bey sahibi olduğu konutundan 2002 yılında 3 milyar lira kira geliri elde etmiştir. Yılmaz Beyin aynı zamanda indirim oranı uygulandıktan sonra 6 milyar 500 milyon lira Hazine bonusu faiz geliri bulunmaktadır. (Hazine Bonusu 26.07.2001 tarihinden önce ihraç edilmiştir.)

Yılmaz Bey elde ettiği konut kira gelirini, tutarı ne olursa olsun beyan edecektir. Çünkü konutlardan elde edilen kira gelirleri tevkifata (kesinti) tabi değildir. Kira gelirinin istisna ve gider uygulamasından sonra kalan tutarı beyan edilecektir.

Diğer taraftan hazine bonusu faiz gelirleri 2002 yılı için öngörülen beyan sınırı olan 6.650.000.000 liranın altında kaldığından beyan edilmez ve kira gelirleri için verilecek beyannameye de dahil edilmez.

Örnek : 2

Ahmet Bey'in 26.07.2001 tarihinden önce ihraç edilmiş devlet tahvilinden 2002 yılı içinde elde ettiği faiz geliri indirim oranı uygulandıktan sonra 8 milyar liradır. Aynı zamanda Ahmet Bey işyeri olarak kiraya verdiği binasından tevkif suretiyle vergilendirilmiş 4 milyar 500 milyon lira kira geliri elde etmiştir.

Bu durumda mükellef sadece devlet tahvili faiz gelirini beyan edecek ve işyeri kirasını beyannameye dahil etmeyecektir.

Ticari, zirai veya mesleki kazançlar nedeniyle yıllık beyanname verilmesi halinde de; şahsi gelir niteliğinde olan bu tür gelirler beyannameye dahil edilmez.

Örnek : 3

Mustafa Bey 2002 yılında ticari faaliyetinden 5 milyar lira kazanç elde etmiştir. Aynı zamanda kişisel tasarruflarını değerlendirmesinden kaynaklanan net 6 milyar 400 milyon lira hazine bonusu faizi geliri vardır. (Hazine Bonusu 26.07.2001 tarihinden önce ihraç edilmiştir.)

Bu durumda; Mustafa Bey sadece ticari kazancını beyan edecektir. Ticari kazancı için vereceği beyannameye, şahsi tasarrufundan kaynaklanan hazine bonusu faizini dahil etmeyecektir.

Gelir unsurları ayrı ayrı değerlendirildiğinde, beyanname verme yükümlülüğü ortaya çıkan gelir unsurları, yıllık beyannameye birleştirilir. Eğer kazanç ve iratlar beyanname verme zorunluluğu dışında kalıyorsa beyannameye dahil edilip diğer gelirler ile birleştirilmez.

4.1.2. Dar Mükellefiyette Beyanname Verilmeyen Haller Nelerdir?

Dar mükellefiyette vergiye tabi gelir sadece;

1. Tevkif suretiyle vergilendirilmiş ücretler, serbest meslek kazançları, menkul ve gayrimenkul sermaye iratları ile kurumlardan elde edilen kar paylarından,
2. Diğer kazanç ve iratlardan;
3. 1 ve 2 numaralı şıklarda yer alan kazanç ve iratların birkaçı veya tamamından;

ibaret ise, yıllık beyanname verilmez.

Ayrıca diğer gelirler nedeniyle beyanname verilmesi halinde de yukarıda yer alan gelirler beyannameye dahil edilmez.

5. MENKUL SERMAYE İRATLARININ YILLIK BEYANNAME İLE BEYANI

5.1. 2002 Yılında Dar Mükellefiyete Tabi Gerçek Kişiler Tarafından Elde Edilen ve Beyanı Gereken Menkul Sermaye İratları Nelerdir?

Gelir Vergisi Kanunu'nun 86/2-a maddesi hükmüne göre, dar mükellefiyette vergiye tabi gelir sadece; tevkif yoluyla vergilendirilmiş ücretler, serbest meslek kazançları, menkul ve gayrimenkul sermaye iratları ile kurumlardan elde edilen kar paylarından ibaret ise yıllık beyanname verilmez. Diğer gelirler nedeniyle beyanname verilecek olsa bile bu gelirler beyannameye dahil edilmez. Bu açıklamalar doğrultusunda dar mükelleflerin tevkif yoluyla vergilendirilmiş menkul sermaye iratları ile kurumlardan elde ettikleri kar payları için beyanname vermelerine gerek yoktur.

Dar mükellefiyete tabi gerçek kişiler, Türkiye'de elde ettikleri vergi kesintisine tabi tutulmamış menkul sermaye iratları için beyanname vereceklerdir.

5.1.1 Yurt Dışında Yaşayan Vatandaşlarımız Hangi Durumda Beyanname Verecek?

Çalışma veya oturma izni alarak altı aydan daha fazla bir süredir yurt dışında yaşamakta olan Türk vatandaşları, vergi uygulamasında dar mükellef olarak kabul edilmektedir (210 Seri no.lu Gelir Vergisi Genel Tebliği). Bu durumda yurt dışında işçi olarak çalışan vatandaşlarımızın Türkiye'de elde ettikleri vergi kesintisine tabi menkul sermaye iratları için tutarı ne olursa olsun beyanname verilmeyecektir. Bu vatandaşlarımız Türkiye'de elde ettikleri vergi kesintisine tabi tutulmamış menkul sermaye iratları için beyanname vereceklerdir.

5.1.2 Yurt Dışında Yaşayan Vatandaşlarımızın Türkiye'de Elde Ettikleri Faizler Nasıl Vergilendirilecek?

Faiz gelirleri açısından, çifte vergilendirmeyi önleme anlaşmalarına göre bir kişi hangi ülkenin mukimi ise vergilendirme yetkisi o ülkeye ait olmaktadır.

Bir kişinin hangi ülkenin mukimi olduğu ise şu esaslara göre belirlenmektedir;

1. Bir Devletin mukimi terimi, o devletin mevzuatı gereğince ikametgah, ev, kanuni merkez, iş merkezi veya benzer yapıda diğer herhangi bir kriter nedeniyle vergi mükellefiyeti altına giren kişi anlamına gelir.

2. Bir gerçek kişi yukarıdaki esaslar doğrultusunda her iki devlette de mukim olduğunda, bu kişinin durumu aşağıdaki kurallara göre belirlenecektir;

a. Bu kişi daimi olarak kalabileceği bir meskenin bulunduğu Devletin mukimi kabul edilecektir. Eğer bu kişinin her iki devlette de daimi olarak kalabileceği meskeni varsa, bu kişi kişisel ve ekonomik ilişkilerinin daha yakın olduğu Devletin mukimi kabul edilecektir (hayati menfaatlerin merkezi);

b. Eğer kişinin hayati menfaatlerinin merkezinin yer aldığı Devlet saptanmazsa veya kişinin her iki Akit Devlette de daimi olarak kalabileceği bir meskeni yoksa, bu kişi kalmayı adet edindiği evin bulunduğu Devletin mukimi kabul edilecektir;

c. Eğer kişinin her iki Akit Devlette de kalmayı adet edindiği bir ev varsa veya her iki Devlette de böyle bir ev söz konusu değilse, bu kişi vatandaşı bulunduğu Devletin mukimi kabul edilecektir;

d. Eğer kişi her iki Devletin de vatandaşıysa veya aksine her iki Devletin de vatandaşı değilse, Akit Devletlerin yetkili makamları sorunu anlaşmayla çözeceklerdir.

Örneğin bu esaslar doğrultusunda Almanya'da yaşayan vatandaşlarımız bu ülkenin mukimi kabul edilirler ve aynı zamanda vergilendirme yetkisi de bu ülkeye ait olur.

Aynı zamanda faiz gelirleri elde edildiği devlette de vergilendirilebilmekte ancak bu şekilde alınacak vergi faiz tutarının belli bir oranıyla sınırlandırılmaktadır. Örneğin Almanya ile yaptığımız anlaşmaya göre bu oran % 15 dir.

Türkiye’de bu şekilde ödenen vergi ise, anlaşmalara taraf diğer ülkelerde gelir üzerinden ödenecek vergiden mahsup edilebilecektir.

Yukarıda yaptığımız açıklamalara benzer durumlarda o ülke ile aramızda "Çifte Vergilendirmeyi Önleme Anlaşması" olup olmadığına bakmak gerekmektedir.

5.2. Tam Mükellef Gerçek Kişiler Tarafından 2002 Yılında Elde Edilen ve Beyanı Gereken Menkul Sermaye İratları Nelerdir?

Gelir Vergisi Kanununun 86, Geçici 55 ve 59 uncu maddeleri menkul sermaye iratlarının beyanı ile ilgili maddelerdir. Bu maddelere göre 2002 yılında elde edilen menkul sermaye iratlarının bir kısmı tutarı ne olursa olsun, bir kısmı ise belirli bir tutarın altında kalması halinde yıllık beyanname ile beyan edilmeyecektir.

Menkul sermaye iratlarının çeşitli durumlarda yıllık beyanname ile beyan edilip edilmeyeceğine ilişkin açıklamalar aşağıda yer almaktadır.

5.2.1. 2003 Yılı Sonuna Kadar Tutarı Ne Olursa Olsun Beyan Edilmeyecek Menkul Sermaye İratları

Gelir Vergisi Kanununun geçici 55 inci maddesinde 4783 sayılı yasa ile yapılan değişiklik sonucunda yasanın kapsamı 2003 yılı gelirlerini de kapsayacak şekilde genişletilmiştir. 4783 sayılı yasayla değişik geçici 55’nci madde hükmü uyarınca, 1.1.1999-31.12.2003 tarihleri arasında vergi kesintisine tabi tutulmuş olan,

- Mevduat faizleri
- Özel finans kurumlarınca kar ve zarara katılma hesabı karşılığında ödenen kar payları
- Repo gelirleri
- Menkul kıymetler yatırım fonlarının katılma belgelerine ödenen kar payları

için tutarı ne olursa olsun beyanname verilmeyecek olup, diğer gelirler nedeniyle beyanname verilmesi halinde de bu gelirler beyannameye dahil edilmeyecektir.

Ayrıca, aynı Kanununun 75 inci maddesinin 15 numaralı bendinde tanımlanan ve 07.10.2001 tarihinden itibaren düzenlenen şahıs sigorta poliçeleri dolayısıyla elde edilen menkul sermaye iratları için de tutarı ne olursa olsun beyanname verilmeyecektir.

5.2.2. Belirli Bir Tutarın Altında Kalınması Halinde Beyan Edilmeyecek Menkul Sermaye İratları

Gelir Vergisi Kanununun 86 ncı maddesine göre tevkif suretiyle vergilendirilmiş bulunan ve gayrisafi tutarları toplamı Gelir Vergisi Kanunu'nun 103. maddesinde yazılı tarifenin birinci ve ikinci dilimleri toplamının yarısını aşmayan menkul sermaye iratları ve vergi alacağı dahil kurumlardan elde edilen kar payları beyan edilmez. Diğer gelirler nedeniyle beyanname verilmesi halinde de bu gelirler beyan edilmez. 2002 yılı için bu sınır 6.650.000.000 lira olarak uygulanacaktır.

Sonuç olarak elde edilen menkul sermaye iratlarının gayri safi tutarları toplamının 6.650.000.000 lirayı aşmaması durumunda, vergi kesintisine tabi tutulmuş menkul sermaye iratları beyan edilmeyecektir.

Vergi uygulamasında, %0 oranında tevkifata tabi kazanç, vergi tevkifatına tabi tutulmuş kabul edilir. Örneğin devlet tahvili ve hazine bonusu faiz gelirlerine uygulanan kesinti oranı %0 dır.

Menkul sermaye iratlarının gayri safi tutarları toplamının belirlenen haddi aşılıp aşmadığının tespitinde, tutarı ne olursa olsun beyan edilmeyecek olan menkul sermaye iratları dikkate alınmayacaktır.

Elde edilen gelirin 6.650.000.000 lirayı aşmaması halinde beyan edilmeyecek menkul sermaye iratları aşağıda belirtilmiştir:

- Her nevi tahvil ve Hazine bonusu faizleri ile Toplu Konut İdaresi, Kamu Ortaklığı İdaresi ve Özelleştirme İdaresince çıkarılan menkul kıymetlerden sağlanan gelirler

- Kurumlardan elde edilen kar payları (vergi alacağı dahil).

Elde edilen gelirin 6.650.000.000 lirayı aşması halinde bu gelirlerin tamamı yıllık beyanname ile beyan edilecektir. Tevkif yoluyla vergilendirilen ve vergilendirilmeyen menkul sermaye iratlarının bir arada bulunması durumunda beyanname verme sınırının hesaplanması özellik arz etmektedir. Vergi kesintisine tabi olmayan menkul sermaye iratları, tutarı ne olursa olsun beyan edilecektir. Vergi kesintisine tabi menkul sermaye iradı ile kesintiye tabi olmayan iradın toplamı 6.650.000.000 lirayı aşıyorsa tamamı için beyanname verilecektir.

Menkul sermaye iratları toplamının 2002 yılı gelirleri beyan sınırı olan 6.650.000.000 lirayı aşıp aşmadığının tespitinde indirim oranı ve istisna uygulanabilecek menkul sermaye iratlarının, indirim oranı ve istisna uygulandıktan sonra kalan kısımlarının dikkate alınması, bu iratların beyan edilmesinin gerektiği durumlarda ise indirim oranı ve istisna uygulandıktan sonra kalan kısımlarının beyan edilmesi gerekmektedir.

Yukarıda belirtilen gelirlerden, dövize, altına veya başka bir değere endekli olanlar ile döviz cinsinden ihraç edilenler hariç her nevi tahvil ve hazine bonusu faizleri, Toplu Konut İdaresi, Kamu Ortaklığı İdaresi ve Özelleştirme İdaresince çıkarılan menkul kıymetlerden sağlanan gelirler ile menkul kıymetler yatırım ortaklıklarından sağlanan kar payları indirim oranı uygulamasından, devlet tahvili ve hazine bonusu faizleri (26.07.2001 tarihinden önce ihraç edilenler hariç) ayrıca istisnadan yararlanmaktadır.

İndirim oranı ve istisna uygulamasına ilişkin açıklamalara ileride yer verilmiştir.

5.2.3. Tutarı Ne Olursa Olsun Beyan Edilecek Menkul Sermaye İratları

Vergi kesintisine tabi olmayan, aşağıda belirtilen, menkul sermaye iratları tutarı ne olursa olsun beyan edilecektir.

- Kıyı bankacılığından (off-shore bankacılık) döviz cinsinden elde edilen faiz gelirleri (Türk Lirası cinsinden açılmış olan off-shore hesaplardan elde edilen faiz gelirlerine indirim oranı uygulanacak olup, kalan tutar ne olursa olsun yıllık beyanname ile bildirilecektir.)
- Hisse senetleri ve tahvillerin vadesi gelmemiş kuponlarının satışından elde edilen bedeller
- İştirak hisselerinin sahibi adına henüz tahakkuk etmemiş kar paylarının devir ve utemliki karşılığında alınan para ve ayınlar
- Her çeşit senetlerin iskonto edilmesi karşılığında alınan iskonto bedelleri
- Her nevi alacak faizleri (İndirim oranı uygulandıktan sonra kalan tutar ne olursa olsun beyan edilecektir.)
- Yurt dışından elde edilen diğer menkul sermaye iratları.

5.3. 2002 Yılı Gelirlerine Uygulanacak İndirim Oranı

5.3.1. İndirim Oranı Nedir?

Gelir Vergisi Kanununun 76 ncı maddesi menkul sermaye iratlarında "irat sayılmayan halleri" düzenlemektedir. Söz konusu maddenin ikinci fıkrasına göre, aynı Kanunun 75 inci maddesinin ikinci fıkrasının 5, 6, 7, 12 ve 14 numaralı bentlerinde yer alan menkul sermaye iratlarına (döviz cinsinden açılan hesaplara ödenen faiz ve kar payları, dövize, altına veya başka bir değere endeksli menkul kıymetler ile döviz cinsinden ihraç edilen menkul kıymetlerden elde edilenler hariç) indirim oranının uygulanması suretiyle bulunacak kısım, bu iratların beyanı sırasında indirim olarak dikkate alınacaktır. Bu indirim,

menkul kıymetler yatırım fonları ve ortaklıkları, risk sermayesi yatırım fonları ve ortaklıkları ve gayrimenkul yatırım fonları ve ortaklıklarından sağlanan kar paylarının beyanı sırasında da uygulanmaktadır.

İndirim oranı; Vergi Usul Kanununa göre o yıl için tespit edilmiş olan yeniden değerlendirme oranının, aynı dönemde Devlet tahvili ve Hazine bonusu ihalelerinde oluşan bileşik ortalama faiz oranına bölünmesi suretiyle tespit edilmiştir.

Vergi Usul Kanunu hükümlerine göre 2002 yılı için tespit edilmiş olan yeniden değerlendirme oranı %59'dur.

Aynı dönemde Devlet tahvili ve Hazine bonusu ihalelerinde oluşan bileşik ortalama faiz oranı ise %67,5'dur.

Buna göre, 2002 yılı gelirlerine uygulanacak indirim oranı 245 Seri Numaralı Gelir Vergisi Genel Tebliği ile ($\% 59 / \% 67,5 =$) %87,4 olarak tespit edilmiştir.

Bu indirim oranı dikkate alındığında 6.650.000.000¹⁸ lira olan beyanname verme sınırı, ($6.650.000.000 / 1 - 0.874 =$) 52.777.777.777 lira tutarıdaki brüt menkul sermaye iradına karşılık gelmektedir. Bu nedenle söz konusu menkul sermaye iratlarının indirim oranı uygulanmadan önceki brüt tutarının 52.777.777.777 lira ve daha fazla olması halinde beyanname verilecek bu tutarın altında kalınması halinde ise beyanname verilmeyecektir.

2002 yılında elde edilen söz konusu menkul sermaye iratlarının toplam tutarına %87,4 olan indirim oranının uygulanması suretiyle bulunacak kısım indirim olarak dikkate alınacak ve kalan tutarın 6.650.000.000 lirayı aşması halinde (alacak faizlerinde kalan tutar ne olursa olsun) yıllık beyanname verilecektir.

18 2002 yılı gelirlerine uygulanacak beyanname verme sınırı 6.650.000.000 TL olacaktır.

5.3.2. İndirim Oranı Uygulanarak Beyan Edilecek Menkul Sermaye İratları Hangileridir?

Gelir Vergisi Kanununun 4783 sayılı yasayla değişik geçici 55 inci maddesi hükmü uyarınca, 1.1.1999-31.12.2003 tarihleri arasında vergi kesintisine tabi tutulmuş olan,

- Mevduat faizleri
- Özel finans kurumlarınca kar ve zarara katılma hesabı karşılığında ödenen kar payları
- Repo gelirleri
- Menkul kıymetler yatırım fonlarının katılma belgelerine ödenen kar payları

için tutarı ne olursa olsun beyanname verilmeyecek olup, diğer gelirler nedeniyle beyanname verilmesi halinde de bu gelirler beyannameye dahil edilmeyecektir. Söz konusu menkul sermaye iratları indirim oranı uygulanabilen iratlardır. Ancak beyan edilmeleri söz konusu olmadığı için indirim oranı 2002 yılında bu iratlar için bir anlam ifade etmemektedir.

Gelir Vergisi Kanununa göre; bazı menkul sermaye iratlarının, belli bir tutarı aşması halinde yıllık gelir vergisi beyannamesi ile bildirilmesi gerekir.

Gelir Vergisi Kanununa göre; belli bir tutarı aşması halinde yıllık gelir vergisi beyannamesi ile beyanı gereken ve indirim oranı uygulanabilecek 2002 takvim yılında elde edilen menkul sermaye iratları şunlardır:

- Her nevi tahvil ve Hazine bonosu faizleri ile Toplu Konut İdaresi, Kamu Ortaklığı İdaresi ve Özelleştirme İdaresince çıkarılan menkul kıymetlerden sağlanan gelirler(GVK Md:75/5),,
- Menkul kıymetler yatırım ortaklıklarından sağlanan kar payları

Gelir Vergisi Kanununa göre; üzerinden tevkifat yapılmayan menkul sermaye

iratlarının ise, belli bir tutarı aşp aşmamalarına bakılmaksızın yıllık gelir vergisi beyannamesi ile beyanı gerekir.

Gelir Vergisi Kanununa göre; belli bir tutarı aşp aşmadığına bakılmaksızın yıllık gelir vergisi beyannamesi ile beyanı gereken ve indirim oranı uygulanabilecek 2002 takvim yılında elde edilen menkul sermaye iratları şunlardır:

- Kıyı bankacılığından (off-shore bankacılık) Türk Lirası cinsinden açılmış olan off-shore hesaplardan elde edilen faiz gelirlerine indirim oranı uygulanacak olup, kalan tutar ne olursa olsun yıllık beyanname ile bildirilecektir.
- Her nevi alacak faizleri (İndirim oranı uygulandıktan sonra kalan tutar ne olursa olsun beyan edilecektir.)

Ticari işletmelere dahil kazanç ve iratlar için de indirim oranı uygulanması söz konusu değildir.

Dövizde, altına veya başka bir değere endeksli menkul kıymetler ile döviz cinsinden ihraç edilen menkul kıymetlerden elde edilen gelirler için indirim oranı uygulamayı mümkün değildir.

5.3.3. İndirim Oranı Uygulamasında Bir Tartışma

4369 sayılı Yasa ile Gelir Vergisi Kanunu'nun 76. maddesine eklenen son fıkraya göre, yatırım fonları katılma belgeleri ile yatırım ortaklıkları hisse senetleri karşılığı elde edilen kar paylarına da indirim oranı uygulanabilmektedir. 2003 yılı sonuna kadar menkul kıymetler yatırım fonları katılma belgelerinden elde edilen kar payları beyan edilmeyecektir. Ancak diğer yatırım fonları katılma belgeleri ile yatırım ortaklıkları hisse senetlerinden elde edilen kar payları ve bunlara bağlı olarak hesaplanacak vergi alacağının, beyan sınırını aşması halinde, yıllık beyanname ile bildirilmesi esaslı devam etmektedir.

Söz konusu menkul sermaye iratlarının beyanı esnasında indirim oranının nasıl uygulanacağı tartışmalara yol açmaktadır. Tartışmalar iki görüş etrafında yoğunlaşmaktadır.

I. GÖRÜŞ

Bu görüşe göre elde edilen kar payına 1/5 vergi alacağı hesaplanarak ilave edilmeli ve daha sonra toplam tutara indirim oranı uygulanmalıdır. Zira vergi alacağı elde edilen kar payı esas alınarak hesaplanmalıdır. Kar payı ise indirim oranı uygulanmadan önceki tutardır. Aşağıdaki tablo bu görüş esas alınarak düzenlenmiştir.

	I. GÖRÜŞ
1. Yatırım Ortaklığından Elde Edilen Kar Payı (2001)	10.000.000.000.-
2. Hesaplanacak Vergi Alacağı(1/5)	2.000.000.000.-
3. Menkul Sermaye İradı Toplamı(1+2=)	12.000.000.000.-
4. İndirim (12.000.000.000 x %87.4=)	10.488.000.000.-
5. Vergiye Tabi Menkul Sermaye İradı(3-4=)	1.512.000.000.-

II. GÖRÜŞ

Bu bizim de katıldığımız görüştür. Buna göre elde edilen kar payı tutarına öncelikle indirim oranı uygulanmalı ve indirim oranı uygulamasından sonra kalan net kar payı esas alınarak 1/5 vergi alacağı hesaplanarak ilave edilmelidir. Aslında her iki görüşünde ortaya çıkardığı vergiye tabi gelir, bir başka ifade ile matrah aynı olmaktadır. Bu açıdan bakılınca bir sorun bulunmadığı ortadadır. Ancak vergileme tekniği açısından ikinci görüşün esas alınması gerekir. Zira Gelir Vergisi Kanunu'nun 76. maddesinin son fıkrasında, bu tür kar paylarının indirim oranından yararlanabileceği hükme bağlanmıştır. Vergi alacağı da kendi başına müstakil bir gelirdir. Bu gelir aynı Kanun'un 75. maddesinin 13 numaralı bendinde sayılmıştır. Nasıl hesaplanacağı ise takip eden mükerrer

75. maddede düzenlenmiştir. Birinci görüş esas alındığında, vergi alacağına da indirim oranı uygulandığı görülecektir. Bir kez daha belirtmekte yarar görüyoruz. Her ne kadar iki görüşün sonucu da aynı noktaya gelmiş olsa da vergileme tekniği açısından bize göre ikinci görüşün esas alınması gerekir.

Beyanname sınırının tespiti açısından da doğal olarak indirim oranı uygulamasından sonra kalan kar payına vergi alacağının ilavesi suretiyle bulunacak tutar esas alınacaktır. Bir başka ifade ile 2002 yılında elde edilen bu tür kar paylarının indirim oranı uygulandıktan sonra kalan net tutarı ve bu net tutar esas alınarak hesaplanacak 1/5 oranındaki vergi alacağı toplamı 6.650.000.000 lirası aşıyorsa yıllık beyanname ile bildirim zorunluluğu olacak, aksi durumda ise yıllık beyanname ile bildirim zorunluluğu olmayacaktır.

	II. GÖRÜŞ
1. Yatırım Ortaklığından Elde Edilen Kar Payı (2001)	10.000.000.000.-
2. İndirim (10.000.000.000 x %50,7=)	8.740.000.000.-
3. İndirim Uygulamasından Sonra Kalan Kar Payı(1-2=)	1.260.000.000.-
4. Hesaplanacak Vergi Alacağı (1.260.000.000/5=)	252.000.000.-
5. Vergiye Tabi Menkul Sermaye İradı(3+4=)	1.512.000.000.-

5.4. Devlet Tahvili Ve Hazine Bonolarından Elde Edilen Gelirlerde İstisna Uygulaması Nasıl Olacaktır?

Gelir Vergisi Kanununun geçici 59'ncü maddesi Devlet Tahvilleri ve Hazine Bonolarından elde edilen faiz gelirleri ile bunların elden çıkarılmasından sağlanan diğer kazançların beyanına ilişkindir. Gelir Vergisi Kanununun 4783 sayılı yasa ile değişik geçici 59 uncu maddesi hükmü ile 26.07.2001-31.12.2003

tarifleri arasında ihraç edilen Devlet tahvilleri ve Hazine bonolarının faiz gelirleri ve elden çıkarılmasından sağlanan diğler kazançlar toplamının 2001 yılında 50 milyar lirası, 2002 ve izleyen yıllarda bu tutarın veya arttırılmış tutarın her yıl için belirlenen yeniden değlerleme oranında arttırılması ile bulunacak tutar gelir vergisinden istisna edilmiştir. İstisna; faiz gelirleri açısından indirim oranı, elden çıkarma dolayısıyla elde edilen diğler kazançlar açısından ise mükellefin tercihine bağılı olarak maliyet bedelinin endekslenmesi veya indirim oranı uygulandıktan sonra bulunan tutara uygulanacaktır.

26.7.2001 tarihinden itibaren ihraç edilmiş Devlet tahvili ve Hazine bonusu faiz gelirlerine indirim oranı uygulandıktan sonra, bu gelirlerin istisna tutarı ile beyanname verme sınırı toplamını aşan kısmı beyan edilecektir.

Buna göre, 2002 yılında söz konusu gelirlere uygulanacak istisna tutarı 50 milyar liranın 2001 yılı için belirlenen yeniden değlerleme oranında arttırılması sonucu (50 milyar X % 53,2=) 76 milyar 600 milyon lira olmaktadır. 2003 yılı gelirlerine uygulanacak istisna tutarı ise (76.600.000.000 * 1.59 =) 121.794.000.000 lira olmaktadır. Bilindiğı üzere 2002 yılı yeniden değlerleme oranı %59 olarak açıklanmıştır. İstisna tutarı indirim oranı uygulandıktan sonra kalan tutara uygulanacağı için 2002 yılında elde edilen bu gelirlerin **660.714.285.715 TL**lık kısmı beyan edilmeyecektir. Söz konusu kazançlar için yıllık beyanname verilmeyeceğı gibi, diğler gelirler dolayısıyla verilecek yıllık beyannameye de bu kazançlar dahil edilmeyecektir.

İstisna; faiz gelirleri ile elden çıkarma dolayısıyla elde edilen diğler kazançlar toplamına uygulanacaktır. Bir gerçek kişinin, hem faiz hem de elden çıkarma dolayısıyla elde ettiğı kazancın bulunması ve gelir toplamının istisna sınırını aşması halinde, istisnanın hangi kazanca uygulanacağı mükellefçe serbestçe belirlenecektir.

26.07.2001 tarihinden itibaren ihraç edilen Devlet tahvili ve Hazine bonolarının elden çıkarılmasından doğan kazançlara, diğler kazanç ve iratlara tanınan 3 milyar 500 milyon liralık (2003 yılı için 10 milyar lira) istisna ayrıca uygu-

lanmayacaktır. Söz konusu tarihten önce ihraç edilmiş Devlet tahvili ve Hazine bonoları ile diğer menkul kıymetlerin elden çıkarılmasından doğan kazançlara ise bu istisna uygulanabilecektir.

İstisna sadece gerçek kişilerce elde edilen kazançlar yönünden geçerli olup, ticari işletmelere ait olan bu tür gelirler ile ilgili olarak uygulanmayacaktır.

Geçici 59'ncü maddede 4783 sayılı yasa ile yapılan değişiklik sonucunda, istisna; 31.12.2003 tarihine kadar çıkartılan Devlet Tahvili ve Hazine Bonolarından, 2005 yılı sonuna kadar elde edilen tüm gelirlere uygulanabilecektir.

2002 yılında Devlet tahvili ve Hazine Bonolarından elde edilen faiz gelirlerinin beyanına ilişkin özellikli durumlar aşağıdaki tabloda topluca yer almaktadır.

26.07.2001 tarihinden önce TL cinsinden ihraç edilen Devlet tahvili ve Hazine bonusu faizleri	İndirim oranı (% 87,4) uygulandıktan sonra, 2002 takvim yılında elde edilen ve beyana tabi olan menkul sermaye iratlarının toplam tutarı 6.650.000.000 TL. Nı aşıyorsa beyanname verilecektir.
26.07.2001 tarihinden itibaren TL cinsinden ihraç edilen Devlet tahvili ve Hazine bonusu faizleri	İndirim oranı(%87,4) ve 76 milyar 600 milyon liralık istisna uygulandıktan sonra, 2002 takvim yılında elde edilen ve beyana tabi olan menkul sermaye iratlarının toplam tutarı 6.650.000.000 TL. nı aşıyorsa beyanname verilecektir.
26.07.2001 tarihinden önce ihraç edilen dövize, altına veya başka bir değere endeksli menkul kıymetler ile döviz cinsinden Devlet tahvili veya Hazine bonusu faizleri ve diğer her türlü tahvil ve bono faizleri	İndirim oranı ve 76 milyar 600 milyon liralık istisna uygulanmayacak olup, 2002 takvim yılında elde edilen ve beyana tabi olan menkul sermaye iratlarının toplam tutarı 6.650.000.000 TL. Nı aşıyorsa beyanname verilecektir.
26.07.2001 tarihinden sonra ihraç edilen dövize, altına veya başka bir değere endeksli menkul kıymetler ile döviz cinsinden Devlet tahvili veya Hazine bonusu faizleri ve diğer her türlü tahvil ve bono faizleri	İndirim oranı (%87,4) uygulanmayacak olup, 76 milyar 600 milyon liralık istisna uygulandıktan sonra 2002 takvim yılında elde edilen ve beyana tabi olan menkul sermaye iratlarının toplam tutarı 6.650.000.000 TL. nı aşıyorsa beyanname verilecektir.

Söz konusu gelirlerde istisna uygulamasına ilişkin ayrıntılı açıklamalar 243 ve 245 Seri No.lu Gelir Vergisi Genel Tebliğlerinde yapılmıştır.

ÖRNEK:1

Ozan Bey 2002 yılında, 26.7.2001 tarihinden önce ihraç edilmiş Hazine bonolarından 100 milyar lira, 26.07.2001 tarihinden sonra ihraç edilmiş Hazine bonolarından ise 400 milyar lira faiz geliri elde etmiştir. Yine 26.07.2001 tarihinden önce ihraç edilmiş Hazine bonolarının alım satımından 45 milyar lira kazanç elde etmiştir. Ozan Beyin başka herhangi bir geliri bulunmamaktadır.

26.07.2001 tarihinden sonra ihraç edilmiş Hazine bonolarından elde edilen faiz geliri 76 milyar 600 milyon liralık istisna kapsamındadır. Dolayısıyla, 400 milyar liralık faiz gelirine indirim oranı uygulandıktan sonra kalan tutar (50 milyar 400 milyon lira), 76 milyar 600 milyon liranın altında kaldığı için bu gelir beyan edilmeyecektir. Ancak, 26.07.2001 tarihinden önce ihraç edilen Hazine bonolarından elde edilen faiz gelirinin indirim oranı uygulandıktan sonra kalan tutarı (12 milyar 600 milyon lira) beyanname verme sınırının (6 milyar 650 milyon lira) üzerinde olduğundan bu gelir menkul sermaye iradı olarak beyan edilecektir. Alım satımdan elde edilen 15 milyar liralık kazanç, alım satıma konu Hazine bonoları 26.07.2001 tarihinden önce ihraç edilmiş olduğundan 76 milyar 600 milyon liralık istisna kapsamına girmemektedir. Gelir Vergisi Kanunu geçici 56 ncı madde uyarınca mükellefin indirim oranı uygulama veya maliyet bedeli endeksleme seçimlik hakkı bulunmaktadır. İndirim oranı uygulamasının tercih edilmesi durumunda indirim oranı uygulandıktan sonra bulunan kazançtan (5 milyar 670 milyon lira), 3 milyar 500 milyon liralık istisna düşüldükten sonra kalan tutar olan 2 milyar 270 milyon lira diğer kazanç ve irat olarak beyan edilecektir.

ÖRNEK:2

Hazal Hanım 2002 yılında, 26.07.2001 tarihinden sonra ihraç edilmiş Hazine bonolarından, 900 milyar lira faiz geliri, yine 26.07.2001 tarihinden sonra ih-

raç edilmiş Hazine bonolarının elden çıkarılmasından 600 milyar lira kazanç elde etmiştir. Hazal Hanımın başka bir geliri bulunmamaktadır.

Elde edilen faiz gelirine indirim oranı uygulandıktan sonra kalan tutar 113 milyar 400 milyon liradır. Hazine bonolarının elden çıkarılmasından elde edilen kazançta indirim oranı (İstenirse maliyet bedeli endekslenebilecektir.) uygulandıktan sonra kalan tutar ise 75 milyar 600 milyon liradır. Hazal Hanım 76 milyar 600 milyon liralık istisnayı istediği kazancına uygulayabilecektir.

İstisna faiz geliri ile ilgili olarak kullanıldığında, istisna sonrasında kalan faiz tutarı (36 milyar 800 milyon lira), beyanname verme sınırını (6 milyar 650 milyon lira) aştığından 36 milyar 800 milyon lira menkul sermaye iradı olarak beyan edilecektir. İstisnanın tamamı faiz geliri ile ilgili olarak kullanıldığı için alım satım kazancına indirim oranı uygulandıktan sonra kalan tutar olan 75 milyar 600 milyon liranın tamamı diğer kazanç ve irat olarak beyan edilecektir. Dolayısıyla yıllık beyannameye beyan edilecek toplam kazanç 112 milyar 400 milyon lira olacaktır.

İstisnanın öncelikle elden çıkarma kazancı dolayısıyla elde edilen gelire uygulanması halinde, bu kazanç 76 milyar 600 milyon liranın altında olduğundan beyan edilmeyecektir. Kullanılmayan istisna tutarının (1 milyar lira) faiz gelirinden düşülmesinden sonra kalan tutar olan 112 milyar 400 milyon lira menkul sermaye iradı olarak beyan edilecektir.

5.5. Karın Sermayeye İlavesi Suretiyle Elde Edilen Kar Paylarının Beyanı

Kurumların karlarını sermayeye eklemek suretiyle gerçekleştirdikleri kar dağıtım işlemlerinde gerçek kişi ortaklarca elde edilen kar paylarının menkul sermaye iradı olarak beyanına ilişkin açıklamalar 231(4) Seri No.lu Gelir Vergisi Genel Tebliğinde yapılmıştır.

Danıştay 4.Dairesi 6.12.2000 tarih ve Esas No:2000/1307, Karar No:2000/5053 sayılı kararı ile 193 sayılı Gelir Vergisi Kanununun 94 üncü

maddesinin birinci fıkrasının 6/b-i numaralı bendinde karın sermayeye ilavesinin kar dağıtımını sayılmayacağından bahisle ortaklar açısından da elde edilmiş bir kar payından söz edilemeyeceği belirtilerek bu gelirlerin beyanına ilişkin 231 Seri No.lu Tebliğin iptaline karar vermiş olup, bu karar Vergi Davası Daireleri Genel Kurulu'nun 8.6.2001 tarih ve Esas No: 2001/180, Karar No:2001/224 sayılı kararı ile kesinleşmiş bulunmaktadır.

Bu gelişmeler üzerine Maliye Bakanlığı 243 Seri No.lu Gelir Vergisi Genel Tebliği ile konuya açıklık kazandırmıştır. Tebliğe göre, gerçek kişi ortaklar tarafından karın sermayeye ilavesi suretiyle elde edilen hisse senetleri kar payı elde edilmiş gibi değerlendirilmeyecek ve beyan edilmeyecektir. Ayrıca Maliye Bakanlığı, yargıya intikal eden uyuşmazlıklarda tarhiyatı kaldıran vergi mahkemesi kararları üzerine Danıştay'da temyiz yoluna gitmeyecektir.

5.6. Beyanname Hangi Vergi Dairesine Verilecek ?

Beyanname verilmesinin gerektiği durumlarda gelir vergisi beyanamesi mükellefin ikametgahının bulunduğu yer vergi dairesine verilecektir.

5.7. Beyanname Verme ve Ödeme Zamanları?

4369 sayılı Kanunla beyanname verme ve ödeme zamanlarında gelir türlerine göre, farklılık getirilmiştir. Buna göre gelir türlerine göre beyanname verme ve ödeme zamanları aşağıdaki gibidir.

Gelirin Türü	Beyanname Verme Zamanı	Ödeme Zamanları
Gayrimenkul Sermaye İratları	OCAK	Ocak, Nisan, Temmuz
Basit usulde Tespit Edilen Ticari Kazançlar	ŞUBAT	Şubat, Mayıs, Ağustos
Diğer Haller (Diğer tüm Gelirler İçin)	MART	Mart, Haziran, Eylül

1 Ocak- 31 Aralık 2002 döneminde elde edilen beyana tabi menkul sermaye iratlarının 2003 yılı Mart ayı içinde verilecek gelir vergisi beyannamesi ile beyan edilmesi gerekmektedir. Beyanname üzerinden hesaplanan gelir vergisi ise 2003 yılının Mart, Haziran ve Eylül aylarında üç eşit taksitte ödenecektir.

Hesaplanan vergi ve fon payı mükellefin bağlı olduğu vergi dairesine ödenebileceği gibi, vergi tahsiline yetkili bankaların şubelerine de ödenebilecektir.

5.8. Aile Bireylerince Elde Edilen Menkul Sermaye İratlarının Beyanı

Aile reisi beyanı 4369 sayılı yasa ile kaldırıldı. Buna göre menkul sermaye iradı elde eden aile bireylerinin (eş ve çocuk) beyanname verip vermeyeceği, önceki bölümlerde yapılan açıklamalar çerçevesinde her bireyin kendi durumu değerlendirilerek belirlenecektir. Beyan edilmesi gereken herhangi bir gelirin varlığı halinde beyanname, geliri elde eden aile bireyi adına düzenlenerek imzalanacaktır.

Beyanname vermek zorunda olan kişinin küçük veya kısıtlı olması ya da mümeyyiz olmaması hallerinde beyanname yine geliri elde eden adına düzenlenmekle birlikte, bu kişiler adına veli, vasi veya bu kişileri temsile yetkili kayyım tarafından imzalanacak ve hangi sıfatla imzalandığı beyannamede belirtilecektir.

5.9. 2002 Takvim Yılı Gelirlerine Uygulanacak Gelir Vergisi Tarifesi

4444 sayılı Yasa ile 1999-2002 takvim yıllarında elde edilecek gelirlerin vergilendirilmesinde, gelir vergisi tarifesinde yer alan gelir dilimlerine karşılık gelen vergi oranları 5 puan artırılmak suretiyle uygulanacak. Ancak bu artışı ücret geliri elde eden mükellefler etkilenmeyecek.

Buna göre 2002 takvim yılında elde edilen ve ücret dışında gelirlerin vergilendirilmesinde uygulanacak vergi tarifesi aşağıdaki gibidir.

Gelir Vergisine tabi gelirler(ücretler hariç);

3.800.000.000 liraya kadar	%20
9.500.000.000 liranın 3.800.000.000 lirası için 760.000.000 lira, fazlası	%25
19.000.000.000 liranın 9.500.000.000 lirası için 2.185.000.000 lira, fazlası	%30
47.500.000.000 liranın 19.000.000.000 lirası için 5.035.000.000 lira, fazlası	%35
95.000.000.000 liranın 47.500.000.000 lirası için 15.010.000.000 lira, fazlası	%40
95.000.000.000 liradan fazlasının 95.000.000.000 lirası için 34.010.000.000 lira, fazlası	%45

nispetinde vergilendirilir.

2002 takvim yılı gelirleri üzerinden hesaplanacak gelir vergisinin %10'u oranında ayrıca fon payı hesaplanacaktır.

5.10. Menkul Sermaye İratları Üzerinden Kaynakta Kesilen Vergilerin Mahsubu ve İadesi

Gelir Vergisi Kanununun 121 inci maddesine göre; yıllık beyannamede gösterilen gelire dahil kazanç ve iratlardan bu kanuna göre kesilmiş bulunan vergiler, beyanname üzerinden hesaplanan gelir vergisine mahsup edilir. Mahsubu yapılan miktar, gelir vergisinden fazla olduğu takdirde aradaki fark vergi dairesince mükellefe bildirilir ve mükellefin tebliğ tarihinden itibaren bir yıl içinde müracaatı üzerine kendisine ret ve iade olunur.

Bu konuya ilişkin ayrıntılı açıklamalar 220 Seri Numaralı Gelir Vergisi Genel Tebliğinde yapılmıştır. Tebliğde:

İndirim oranı uygulanan menkul sermaye iratlarının yıllık beyanname ile beyan edilmesi sırasında, sadece beyannamede gösterilen kısım üzerinden yapılan vergi kesintisinin mahsup ve iadesinin yapılabileceği, kazanç ve iradın indirim oranına isabet eden kısmı üzerinden yapılan vergi kesintisinin mahsup ve iade edilmemesinin gerektiği belirtilmiştir.

Gelir Vergisi Kanununun 76 ncı maddesi uyarınca indirim oranının uygulanacak olması iradın tümü üzerinden vergi tevkifatı yapılmasına engel değildir. Buna karşın mükellefler kesilen vergilerin tamamını beyanname hesaplanan gelir vergisinden mahsup edemezler. İndirim oranına isabet eden kısım üzerinden yapılan vergi tevkifatının beyanname üzerinden hesaplanan gelir vergisinden mahsup imkanı yoktur. İndirim oranının uygulanması nedeniyle mükellefin yıllık beyanamesine göre hesaplanan vergi, tevkif edilen vergilerden az olduğu takdirde herhangi bir iade yapılmayacaktır.

Gelir Vergisi Kanununun 94/6-b alt bendinin (i) ve (ii) alt bentleri uyarınca kurumlardan elde edilen kar payları üzerinden yapılan tevkifat beyanname üzerinden hesaplanan gelir vergisine mahsup edilemez. Buna karşın bu kar payları için daha önce anlatıldığı üzere vergi alacağı müessesesi bulunmaktadır. Gelir Vergisi Kanununun mükerrer 75 nci maddesine göre kar paylarının

1/5'i olarak hesaplanan vergi alacağı yine aynı kanunun mükerrer 121 inci maddesine göre beyanname üzerinden hesaplanan gelir vergisinden mahsup edilecektir.

2002 takvim yılında elde edilen menkul sermaye iratlarının beyanı gelirin toplanması ve yıllık beyanname verilmesine ilişkin açıklamalar 245 Seri No.lu Gelir Vergisi Genel Tebliğinde¹⁹ yer almaktadır.

6. MENKUL SERMAYE İRATLARININ BEYANI İLE İLGİLİ ÇÖZÜMLÜ ÖRNEKLER

Burada çözümü yapılan örnekler tamamen varsayımlara dayalıdır. Bu örneklerin çözümünde Gelir Vergisi Kanunu'nun gelirin toplanması ve beyanını düzenleyen 85. maddesi, beyanname verilmeyen halleri düzenleyen 86. maddesi, 2003 yılı sonuna kadar beyan edilmeyecek menkul sermaye iratlarını belirleyen Geçici 55. maddesi ve Devlet tahvili ve hazine bonusu faiz gelirleri istisnasına ilişkin Geçici 59. maddesi dikkate alınmıştır.

ÖRNEK:1-

Ceyda Hanım (A) Anonim Şirketinin hisselerinden 2002 yılında 5.000.000.000.- lira kar payı elde etmiştir. Mükellefin başkaca bir geliri bulunmamaktadır. Buna göre Ceyda Hanım'ın gelir vergisi karşısındaki durumu aşağıdaki gibi olacaktır.

Ceyda Hanım'ın kar payı ve kar payının üzerinden 1/5 oranında hesaplanan vergi alacağının toplamı $(5.000.000.000) + (5.000.000.000/5) = 6.000.000.000.-$ lira olmaktadır. Bu tutar 2002 takvim yılı gelirleri için geçerli beyanname verme sınırı olan 6.650.000.000.- liralık haddin altında kaldığından Ceyda Hanım'ın elde ettiği kar payı ve vergi alacağı için beyanname vermesi gerekmemektedir.

19 28.12.2002 tarih ve 24977 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanmıştır.

ÖRNEK:2-

Cevdet Bey sahibi olduğu apartman dairesini A Anonim Şirketine kiralama karşılığında yıllık gayrisafi 5.000.000.000.- lira kira geliri elde etmiştir. Bu tutar üzerinden A Anonim Şirketince 1.000.000.000.- lira gelir vergisi ve 100.000.000.- lira fon payı tevkifatı yapılmıştır. Cevdet Bey ayrıca ortağı olduğu tam mükellef B Anonim Şirketinden 2002 takvim yılında 4.000.000.000.- lira kar payı elde etmiştir.

Bu durumda;

-Cevdet Bey'in elde ettiği gayrimenkul sermaye iradı tevkif yoluyla vergilendiği ve 6.650.000.000 liralık haddin altın kaldığı için beyan edilmeyecektir.

-Diğer taraftan elde ettiği kar payı ve kar payının üzerinden 1/5 oranında hesaplanan vergi alacağının toplamı $(4.000.000.000) + (4.000.000.000/5)= 4.800.000.000.-$ lira olup, 2002 takvim yılı gelirleri için öngörülen 6.650.000.000.- liralık haddin altında kaldığından yine bu gelirden beyan edilmeyecektir.

Beyanname verme sınırının tespitinde her bir gelir unsuru ayrı ayrı değerlendiriliyor. Bu gelir unsurlarının kendi başlarına beyanı gerekmiyorsa, bu gelirler için beyanname verilmez.

ÖRNEK:3-

Batuhan Bey, ortağı olduğu tam mükellef (A) Anonim Şirketinden 2002 takvim yılı içinde 6.000.000.000 lira kar payı elde etmiştir. Bu mükellefin başkaca bir geliri yoktur.

Burada tam mükellefiyete tabi bir kurumdan kar payı elde edildiği için bu kar payı üzerinden vergi alacağı hesaplanmaktadır. Mükellefin vergi alacağı, kar payının 1/5'i olup $(6.000.000.000 / 5 =) 1.200.000.000.-$ liradır. Kar payı ile bu kar payı üzerinden hesaplanan vergi alacağı toplamı 6.650.000.000 lirayı aştığı için yıllık gelir vergisi beyanamesi verilmesi gerekir.

Batuhan Bey'in beyanı aşağıdaki gibi olacaktır.

1-Kar Payı	6.000.000.000.-
2-Vergi Alacağı (6.000.000.000/5=)	1.200.000.000.-
3-Vergiye Tabi Gelir (Matrah)(1+2=)	7.200.000.000.-
4-Hesaplanan Gelir Vergisi	1.610.000.000.-
5-Mahsup Edilecek Vergi Alacağı	1.200.000.000.-
6-Ödenecek Gelir Vergisi(4-5=)	410.000.000.-
7-Hesaplanan Fon Payı (4 x %10=)	161.000.000.-
8-Mahsubu Gereken Fon Payı(Vergi alacağına isabet eden) (1.200.000.000 x %10 =)	120.000.000.-
9-Ödenecek Fon Payı (7 - 8=)	41.000.000.-

4., 5., 6., 7. ve 8. örnekler devlet tahvili ve hazine bonusu faiz gelirlerinin vergilendirilmesine ilişkin özellikli durumlar göz önünde bulundurulmak suretiyle hazırlanmıştır.

ÖRNEK 4:

(26.07.2001 Tarihinden Önce İhraç Edilen Hazine Bonusu Faiz Gelirinin Beyanı)

Melihcan Bey 13.06.2001 ihraç tarihli Hazine Bonosundan 2002 yılında brüt 100.000.000.000 TL tutarında faiz geliri elde etmiştir. Elde edilen Hazine bonusu faiz gelirine indirim oranı uygulandıktan sonra kalan tutar $[100.000.000.000 - (100.000.000.000 \times \%87,4)] = 12.600.000.000$ liradır.

Hazine bonosu faiz geliri vergi tevkifatına (%0) tabi olduğundan ve tutarı beyan sınırı olan 6.650.000.000 lirayı aşmadığından yıllık beyanname verilmeyecektir.

ÖRNEK 5 :

(26.07.2001 Tarihinden Önce İhraç Edilen Döviz Endeksli Devlet Tahvili Faiz Gelirinin Beyanı)

Ceren Hanım 15.01.2001 ihraç tarihli döviz endeksli devlet tahvilinden 2002 yılında 80.000.000.000 TL faiz geliri elde etmiştir.

Devlet tahvili faiz geliri vergi tevkifatına tabidir. Ancak oran %0 olarak uygulanmaktadır.

Ceren Hanım'ın elde ettiği faiz geliri döviz endeksli tahvillerden oluştuğu için bu gelire indirim oranı uygulanması söz konusu değildir. Ayrıca, söz konusu tahvil 26.07.2001 tarihinden önce ihraç edildiği için 76 milyar 600 milyon liralık istisna da uygulanmayacaktır. Elde edilen faiz geliri beyan sınırı olan 6.650.000.000 TL'ni aştığından beyan edilecektir.

1- Devlet tahvili faizi	80.000.000.000.-
2-Hesaplanan Gelir Vergisi	28.010.000.000.-
3-Ödenecek Gelir Vergisi(4-5=)	28.010.000.000.-
4-Hesaplanan Fon Payı (4 x %10=)	2.801.000.000.-
5-Ödenecek Fon Payı (7 - 8=)	2.801.000.000.-

ÖRNEK 6 :

(Mesken Kirası ile 26.07.2001 Tarihinden Sonra İhraç Edilen Hazine Bonosu Faiz Gelirinin Beyanı)

Ebru Hanım 2002 yılında ihraç tarihi 24.10.2001 olan Hazine bonosundan 850.000.000.000 TL faiz geliri ile 4.800.000.000 TL mesken kirası elde etmiştir.

Hazine bonosu faiz geliri vergi tevkifatına tabidir. Ancak oran %0 olarak uygulanmaktadır.

Hazine bonosu faiz gelirine indirim oranı uygulanacaktır. Bu oran uygulandıktan sonra kalan tutardan Hazine bonosunun ihraç tarihi 26.07.2001 tarihinden sonraki bir tarihi taşıdığından ayrıca 76 milyar 600 milyon TL lık istisna düşülecektir. Tüm bu işlemlerden sonra kalan tutar 6.650.000.000 liralık beyan haddini aştığı için hazine bonosu faiz geliri beyannameye dahil edilecektir.

Ebru Hanım'ın elde ettiği mesken kira geliri 950.000.000 TL lık istisna haddini aştığı için bu gelir de beyannameye dahil edilecektir.

Hesaplama aşağıda gösterilmiştir.

Hazine bonusu faizi	850.000.000.000
İndirim oranına isabet eden tutar (850.000.000.000 x % 87,4 =)	742.900.000.000
Kalan tutar (850.000.000.000 – 742.900.000.000=)	107.100.000.000
İstisna	76.600.000.000
Kalan tutar (107.100.000.000 – 76.600.000.000=)	30.500.000.000
Gayrimenkul sermaye iradı (mesken)	4.800.000.000
İstisna tutarı	- 950.000.000
Kalan tutar	3.850.000.000
Götürü gider (%25)	- 962.500.000
Safi kira geliri	2.887.500.000
Hazine bonusu faiz geliri (İndirim oranı ve istisna uygulandıktan sonra kalan tutar)	30.500.000.000
TOPLAM GELİR (30.500.000.000 + 2.887.500.000=)	33.387.500.000
Hesaplanan vergi (denecek vergi)	10.070.625.000
Hesaplanan fon payı (denecek fon payı)	1.007.062.500

ÖRNEK 7:**(26.07.2001 Tarihinden Önce ve 26.07.2001 Tarihinden Sonra İhraç Edilen Hazine Bonosu Faiz Gelirlerinin Beyanı)**

Demir Bey 25.02.2001 ihraç tarihli Hazine Bonosundan 2002 yılında 20.000.000.000 lira, 02.09.2001 ihraç tarihli Hazine bonosundan ise 600.000.000.000 TL faiz geliri elde etmiştir.

25.02.2001 ihraç tarihli Hazine bonosu faiz gelirine 26.07.2001 tarihinden önce ihraç edilmesi sebebiyle sadece indirim oranı uygulanacaktır. Bunlar için, 76 milyar 600 milyon liralık istisnanın uygulanması mümkün değildir. 02.09.2001 ihraç tarihli Hazine bonosu faiz gelirine ise hem indirim oranı hem de 76 milyar 600 milyon liralık istisna uygulanacaktır. Bu durumda hesaplama aşağıdaki gibi olacaktır:

25.02.2001 ihraç tarihli Hazine bonosu faizi	20.000.000.000
İndirim oranına isabet eden tutar (20.000.000.000 x % 87,4 =)	17.480.000.000
Kalan tutar (6.000.000.000 – 3.042.000.000=)	2.520.000.000
02.09.2001 ihraç tarihli Hazine bonosu faizi	600.000.000.000
İndirim oranına isabet eden tutar (600.000.000.000 x % 87,4=)	524.400.000.000
Kalan tutar (600.000.000.000 – 524.400.000.000=)	75.600.000.000
İstisna	76.600.000.000
Kalan tutar (75.600.000 – 76.600.000.000=)	-
TOPLAM HAZİNE BONOSU FAİZ GELİRİ	2.520.000.000

Demir Bey'in 2002 yılında elde ettiği faiz geliri toplamı beyan sınırı olan 6.650.000.000 liranın altında kaldığından beyan edilmeyecektir.

ÖRNEK 8:

(26.07.2001 Tarihinden Sonra İhraç Edilen Hazine Bonosu Faiz Geliri ve Değer Artış Kazancının Beyanı)

İrem Hanım ihraç tarihi 25.09.2002 olan Hazine bonolarından bir kısmını 28.11.2002 tarihinde elden çıkarmıştır. Bu işlem sonucunda 300.000.000.000 lira değer artış kazancı oluşmuştur. Aynı zamanda geriye kalan hazine bonolarından ise 400.000.000.000 lira faiz geliri elde etmiştir.

İrem Hanım'ın faiz geliri ve değer artış kazancı elde ettiği Hazine bonolarının ihraç tarihi 26.07.2001 tarihinden sonraki bir tarihtir. Dolayısıyla söz konusu kazanç ve iratlar için indirim oranının yanı sıra 76 milyar 600 milyon liralık istisna da uygulanacaktır.

İstisna; faiz gelirleri açısından indirim oranı, elden çıkarma dolayısıyla elde edilen diğer kazançlar açısından ise mükellefin tercihine bağlı olarak maliyet bedelinin endekslenmesi veya indirim oranı uygulandıktan sonra bulunan tutara uygulanacaktır.

İrem Hanım değer artış kazançları açısından indirim oranı uygulamasını tercih etmiştir.

Bu durumda, İrem Hanım'ın beyanı aşağıdaki gibi olacaktır:

Hazine bonusu faizi	400.000.000.000
İndirim oranına isabet eden tutar (400.000.000.000 x % 87,4=)	349.600.000.000
Kalan tutar (400.000.000.000 – 349.600.000.000=)	50.400.000.000
Değer artış kazancı	300.000.000.000
İndirim oranına isabet eden tutar (300.000.000.000 x % 87,4=)	262.200.000.000
Kalan tutar (300.000.000.000 – 262.200.000.000=)	37.800.000.000
TOPLAMTUTAR (50.400.000.000 + 37.800.000.000=)	88.200.000.000
İstisna	76.600.000.000
Kalan tutar (88.200.000.000 – 76.600.000.000=)	11.600.000.000

Bu tutarın menkul sermaye iradı veya değer artış kazancı olarak beyanı İrem Hanım'ın tercihinin bırakılmıştır. İrem Hanım'ın tercihinin değer artış kazançlarından yana kullanması durumunda değer artış kazançlarına tanınan 3.500.000.000 liralık istisnadan yararlanması mümkün değildir. Dolayısıyla tercihinin hangi yönde kullanırsa kullansın ödeyeceği vergi değişmeyecektir.

ÖRNEK:9-

Sıla Hanım'ın 2002 takvim yılında elde ettiği gelirleri aşağıdaki gibidir;

-Ticari Kazanç(Şahsi işletmesinden)	10.000.000.000
-Anonim Şirket Kar Payı	7.500.000.000
-Mevduat Faizi(Şahsi Tasarruftan Elde Edilen)	12.000.000.000
-Döviz Tevdiat Hesabı Faizi (Şahsi Tasarrufundan Elde Edilen)	5.500.000.000
-Konut Kirası (Şahsi Mülkünden)	4.800.000.000

Kar payı elde edilen hisse senetleri, işletme aktifine kayıtlı olan (A) Anonim Şirketi hisseleridir.

Söz konusu kar payının 1/5'i oranında yani $(7.500.000.000 \times 1/5=)$ 1.500.000.000 lira vergi alacağı hesaplanacaktır. Hesaplanan vergi alacağı Gelir Vergisi Kanunu'nun 75. maddesinin son fıkrası uyarınca ticari kazanç gibi dikkate alınacaktır.

Şahsi tasarruftan elde edilen mevduat faizi ile yine şahsi tasarruftan elde edilen döviz tevdiat hesabı faizi 2002 yılı sonuna kadar beyan dışıdır.

Bu durumda mükellefin 2002 takvim yılı gelirleri için 31.3.2003 tarihine kadar verilecek yıllık gelir vergisi beyannamesine dahil edeceği gelirleri aşağıdaki gibi olacaktır.

Mükellef gayrimenkul sermaye iradının tespitinde götürü gider esasını benimsemiştir.

1-Ticari Kazanç		19.000.000.000
Şahsi Ticari Kazanç	10.000.000.000	
Kar Payı	7.500.000.000	
Vergi Alacağı	1.500.000.000	
2-Gayrimenkul Sermaye İradı (Mesken)		3.600.000.000
Kira Geliri	4.800.000.000	
Götürü Gider (%25)	1.200.000.000	
3-Vergiye Tabi Gelirler Toplamı (Matrah) (1+2 =)		22.600.000.000

ÖRNEK:10-

Yavuz Bey Devlet Memurluğundan emekli olup 2002 takvim yılında aşağıdaki gelirleri elde etmiştir.

-Emekli Maaşı (Yıllık)	4.200.000.000
- 26.07.2001 Tarihinden Önce İhraç Edilmiş Devlet Tahvil Faizi (Brüt)	50.000.000.000
-Konut Kirası (Brüt)	4.000.000.000
-İşyeri Kirası (Brüt)	2.500.000.000

Yavuz Bey'in Gelir Vergisi Kanunu açısından durumu maddeler halinde aşağıda açıklanmıştır.

1- Elde ettiği emekli maaşı Gelir Vergisi Kanunu'nun 23/11 maddesi uyarınca gelir vergisine tabi değildir. Yani vergiden müstesnadır.

2- Yavuz Beyin, faiz geliri elde ettiği Devlet Tahvili 26.07.2001 tarihinden önce ihraç edildiği için 76 milyar 600 milyon liralık istisnadan yararlanamayacaktır. Buna karşın indirim oranı uygulanabilecektir. Devlet tahvilinden elde edilen faizi gelirin indirim oranı uygulandıktan sonra $(50.000.000.000) - (50.000.000.000 \times \%87,4) = 6.300.000.000$ lira beyan edilebilecek tutar olacaktır. Ancak bu tutar 2002 yılı için belirlenen beyanname verme haddi olan 6.650.000.000 liranın altında kalmaktadır. Aynı zamanda devlet tahvili faiz geliri tevkifata da tabidir. Dolayısıyla devlet tahvili faiz gelirlerinin kendi başına beyanı gerekmediği gibi diğer gelirler nedeniyle beyan yapılması halinde de beyanı gerekmez.

3- 220 Seri Nolu Gelir Vergisi Genel Tebliğinde konut kira gelirlerinin istisna tutarını aşan kısmı ile işyeri kira gelirlerinin gayrisafi tutarları toplamının beyan sınırını aşması halinde beyan edilmeleri gerektiği açıklanmıştır. İşyeri kira geliri tevkifata tabi tutulmuştur. Yavuz Bey'in konut kira geliri 950.000.000 liralık istisnadan sonra 3.050.000.000 lira kalmaktadır. Konut kira gelirinin istisna tutarını aşan kısmı ile işyeri kira geliri tutarının toplamı $(3.050.000.000 + 2.500.000.000 = 5.550.000.000)$ beyanname verme sınırı olan 6.650.000.000 liradan azdır. Dolayısıyla bu şartlar altında işyeri kira gelirlerinin kendi başına beyanı gerekmediği gibi diğer gelirler nedeniyle beyan yapılması halinde de beyanı gerekmez.

4- Konuttan elde edilen kira geliri, tevkifata tabi tutulmadığı ve kira gelirleri istisna tutarını aştığı için beyanı gerekir. Buna göre; Yavuz Bey, konut kira gelirin 950.000.000 liralık istisna ve $\%25$ oranındaki götürü gider uygulandıktan sonra kalan tutarı beyan edecektir.

ÖRNEK:11-

Güney Bey'in 2002 takvim yılında elde ettiği gelirleri aşağıdaki gibidir;

Ücret (İki İşverenden Alınmış ve Stopaj Yoluyla Vergilendirilmiştir)	20.000.000.000.-
Repo Kazancı(Brüt)	57.000.000.000.-
Özel Finans Kurumundan Elde Edilen Kar Payı(Brüt)	7.000.000.000.-
Konut Kirası (Brüt)	7.000.000.000.-

Güney Bey'in Durumu

1. Güney Bey'in ücretinin tamamı tevkif yoluyla vergilendiği için hiçbir şekilde beyanı gerekmez. Diğer gelirleri nedeniyle beyanname vermesi halinde de ücret gelirlerini beyan etmesine gerek yoktur.

2. Güney Bey'in menkul sermaye iratlarının gayrisafi toplamı (57.000.000.000 + 7.000.000.000 =) 64.000.000.000 liradır. Ancak bu gelirlerin 2003 yılı sonuna kadar yıllık beyanname ile beyanı söz konusu olmadığı gibi diğer gelirler nedeniyle beyanname verilmesi halinde de bu gelirlerin beyannameye intikal ettirilmesi söz konusu değildir.

3. Güney Bey konut kira gelirini ise tutarı ne olursa olsun beyan edecektir. Çünkü konut kira gelirleri stopaja tabi değildir. Bu durumda; Güney Bey'in 7.000.000.000 liralık konut kira gelirinden, 2002 yılı için geçerli 950.000.000 lira istisnayı ve %25'lik götürü gideri düşüktükten sonra geriye kalan 4.537.500.000 lira net kira gelirini Ocak 2003 sonuna kadar beyan etmesi gerekirdi.

ÖRNEK:12-

Avukat Osman Bey'in 2002 yılı gelirleri aşağıdaki gibidir.

1. Serbest Meslek Kazancı	43.500.000.000.-TL
2. Repo Kazancı	13.000.000.000.-TL
3. Temettü (vergi alacağı dahil)	6.000.000.000.-TL
4. Toplam Gelir(1+2+3=)	62.500.000.000.-TL

Bu durumda Osman Bey sadece serbest meslek kazancını Mart 2003 sonuna kadar beyan edecektir.

Zira 2003 yılı sonuna kadar elde edilecek repo gelirlerinin yıllık beyanname ile bildirim zorunluluğu bulunmadığı gibi diğer gelirler nedeniyle beyanname verilmesi halinde de bu gelirlerin beyannameye dahil edilmeyecektir. Kar payı ve vergi alacağı toplamı ise 2002 yılı için belirlenen beyanname verme sınırı olan 6.650.000.000 liranın altında kaldığı için yine beyan edilmeyecektir.

ÖRNEK:13-

Türk vatandaşı Bülent Bey 5 yıldan beri Almanya’da ikamet etmekte ve çalışmaktadır. Bülent Bey’in 2002 takvim yılı içinde Türkiye’de elde ettiği gelirleri aşağıdaki gibidir;

-Mevduat Faizi	9.000.000.000 TL
-Repo Kazancı	7.500.000.000 TL
-Döviz Tevdiat Hesabından Faiz	6.500.000.000 TL
-Devlet Tahvili Faizi	12.000.000.000 TL
-Hazine Bonosu Faizi	24.000.000.000 TL
-İşyeri Kira Geliri	7.000.000.000 TL
-TOPLAM	66.000.000.000 TL

Bülent Bey Gelir Vergisi Kanunu’ muzun 3, 4, 5 ve 6. maddelerine göre Türkiye’de dar mükellefiyet esasında vergiye tabi olan bir gerçek kişidir.

Yine Gelir Vergisi Kanunu’ nun 86/2-a maddesi hükmüne göre, dar mükellefiyette vergiye tabi gelir sadece; tevkif yoluyla vergilendirilmiş **ücretler, serbest meslek kazançları, menkul ve gayrimenkul sermaye iratları ile kurumlardan elde edilen kar paylarından** ibaret ise yıllık beyanname verilmez.

Bülent Bey’in gelirlerinin tamamı 2002 yılı içinde tevkif yoluyla vergilendirilmiş menkul ve gayrimenkul sermaye iratlarından oluşmaktadır.

Dolayısıyla Bülent Bey’in 2002 takvim yılı içinde Türkiye’de elde ettiği 66.000.000.000 lira menkul ve gayrimenkul sermaye iradının tamamı tevkif yoluyla vergilendirildiği için yıllık beyanname vermesine gerek yoktur.

ÖRNEK:14-

Bay Lineker İngiliz vatandaşı olup bu ülkede ikamet etmektedir. Bay Lineker 2002 takvim yılında Türkiye’de Yeni Holding A.Ş. hisse senetleri karşılığı 30.000.000.000 lira kar payı elde etmiştir.

Bu durumda ;

1- Bay Lineker elde ettiği kar payını beyan etmeyecektir. Çünkü Gelir Vergisi Kanunu’nun 86/2-a maddesine göre bu tür gelirler dar mükellefler tarafından elde edilirse beyanı gerekmez.

2- Bay Lineker bu kar payı için 1/5 oranında vergi alacağı da hesaplamayacaktır. Çünkü Gelir Vergisi Kanunu’nun mükerrer 75. maddesinin 1 numaralı bendine göre vergi alacağı hesaplanabilmesi için kar payını alan gerçek kişinin tam mükellef olması gerekmektedir.

7. YILLIK GELİR VERGİSİ BEYANNAMESİNİN DOLDURULMASINDA DİKKAT EDİLECEK HUSUSLAR

Beyanname;

KARBON KAĞIDI KULLANILMADAN iki örnek doldurulacaktır. Fotokopi ile çoğaltılan beyannameler kesinlikle kullanılmayacaktır.

Mavi veya siyah tükenmez kalem kullanılarak BÜYÜK MATBAAHARFLERİ ile doldurulacaktır.

Kurşun kalem kesinlikle kullanılmayacaktır.

Her kutuya bir harf veya rakam yazılacaktır.

Silinti ve kazıntı yapılmayacak, beyanname katlanmayacak ve buruşturulmayacak, okunaklı düzenlemeye özen gösterilecektir.

Rakamlar arasına herhangi bir işaret konulmayacaktır. Bilgiler ilgili alana sığdığı kadar yazılacaktır. Sayısal ifadeler romen rakamı ile yazılmayacaktır.

Alfabetik karakterler sola, sayısal karakterler sağa yanaşık olarak yazılacaktır.

Kelimeler arasında bir karakter boşluk bırakılacaktır.

Noktalama işaretinden sonra boşluk bırakılmayacaktır.

4 Nolu alanlara kimlik bilgileri, nüfus cüzdanında yazılı olduğu şekilde ve kısaltmadan aynen yazılacaktır. Kimlik bilgilerinin ayrılan alana sığmaması durumunda, isimler sığdığı kadarıyla yazılacaktır.

5 Nolu doğum yeri alanına, İLÇE ADI YAZILACAKTIR. İLÇENİN AYRI BİR ADI YOKSA İL ADI YAZILACAKTIR. KÖY VE BUCAK İSMİ YAZILMAYACAKTIR.

6 Nolu uyruğu alanına, Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olanlar T.C rumuzunu, başka ülke tabiyetinde olanlar ise, ülkelerinin Uluslararası Trafik Kodunu yazacaklardır.

7 Nolu alanda doğum tarihi gün, ay ve yıl olarak belirtilecektir.

9 Nolu mesleği alanına mükellefin esas uğraş konusu yazılacaktır. Birden fazla meslekle uğraş söz konusu ise ağırlıklı olan yazılacaktır.

11-12 Nolu adres alanına mahalle, cadde / sokak bilgileri yazılacak ve POSTAKODU muhakkak belirtilecektir. Varsa telefon numarası alan kodu ile birlikte yazılacaktır. Adres bilgileri açık bir şekilde alanlara sığıyorsa kısaltma yapmadan yazılacaktır. Alanlara sığmaması halinde anlaşılır kısaltmalar yapılabilir.

YARARLANILAN KAYNAKLAR

ALTINDAĞ, Mehmet. Vergi ve Revizyon Rehberi, Yaklaşım Yayınları, Eylül 2001,

BOLAK, Mehmet. Sermaye Piyasası, Menkul Kıymetler ve Portföy Analizi, Beta Basım Yayım Dağıtım A.Ş., 2.b, İstanbul: 1994.

DEMİRCİ, Azmi. "Bireysel Emeklilik Tasarruf ve Yatırım Sistemi ve Bu Konuda Yapılan Vergisel Düzenlemeler II", Vergi Dünyası Dergisi, Sayı 242, Ekim 2001

ÖZBALCI, Yılmaz. Geliri Vergisi Yorum ve Açıklamaları, Oluş Yayıncılık, Ankara:1999.

ÖZYÜREK, Mustafa. SÖNMEZ, Erdal. AYAZ, Garip. Menkul Sermaye İratlarında Vergilendirme ve Beyan, TÜRMOB Yayınları, Ankara:2000

SARITAŞ, Mehmet. "Sermaye Şirketlerinin Uyguladıkları Finansman Yöntemleri, Hukuki Esasları ve İşletme Sermayesine Etkileri" Maliye Bakanlığı Hesap Uzmanları Kurulu, Yeterlik Etüdü, Ankara: 2001.

SARITAŞ, Mehmet. ERGÜNEŞ, İsmail. Menkul Sermaye İratlarının Vergilendirilmesi ve Beyanı, Oluş Yayıncılık, Ankara:2002

Beyanname Düzenleme Rehberi 2001, Maliye Hesap Uzmanları Derneği Yayını, İstanbul:2002

Menkul Sermaye İradı Elde Edenlerin Gelir Vergisi Düzenleme Rehberi (2002), Maliye Bakanlığı Gelirler Genel Müdürlüğü, Ankara:2002

193 Sayılı Gelir Vergisi Kanunu

213 Sayılı Vergi Usul Kanunu

5422 Sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu

3065 Sayılı Katma Değer Vergisi Kanunu

Resmi Gazeteler

Tebliğler